

BUTLLETI
DE
DIALECTOLOGIA CATALANA

PUBLICAT PER LES OFICINES DEL

DICCIONARI GENERAL
DE LA LLENGUA CATALANA

GENER-DESEMBRE 1919

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ
MCMXIX

SUMARI

	Pàgs.
P. BARNILS, <i>Dialectes catalans</i>	I
J. GIVANEL I MAS, <i>Notes per a un vocabulari d'argot barceloní</i>	II
A. GRIERA, <i>La Frontera del català occidental</i>	69
— Foc, focs	80
<i>Bibliografia</i>	89
<i>Crònica</i>	93
<i>Advertiment</i>	95

LLISTA, per ordre alfabètic, dels senyors que componen actualment el cos de col·laboradors del DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA.

Alcover Pastor, Antoni (Capdepera). — Aixelà, Rvnd. P. Conrad (Solsona). — Alberola Serra, Estanislau (Quatretondo). — Aragonès, Enric (Montroig). — Ardèvol, Joan (Cambrils). — Ariet, Antoni (Viladrau). — Armenter, Sebastià (Balaguer). — Arqués Arrufat, Ramon (Borges Blanques). — Baixeras, Joan, prev. (Guimerà). — Barceló i Bou, Ll. (Palamós). — Bellpuig, Tomàs, prev. (Tortosa). — Benaiges, Josep, prev. (Tortosa). — Bergadà, Francesc, prev. (Monistrol de Calders). — Bergós, Antoni (Lleyda). — Bertran, Josep M.^a, prev. (Cabanes). — Blasi, J. (Torroella de Montgrí). — Bosch, Vicens, prev. (Fonz). — Brisa, Valentí, prev. (Torà de Tost). — Bruch, Valentí, prev. (Plana de Vich). — Bruñó, Ramon, prev. (Morella). — Busquets, Jaume (Son Sardina). — Camós, Joan Bta. (Palamós). — Campi, Agustí, prev. (Borén). — Camps, Francesc (Migjorn-Gran). — Canellas, Angel Francisco (Ripoll). — Casadevall, Bonaventura (La Bisbal). — Casanovas, A. (Castellar del Vallès). — Casanovas Pujol, A. Serafi (Sort). — Casas i Vinyes, Agustí (Sant Feliu de Guíxols). — Casellas, Pere, prev. (Segaró). — Castellà, Gabriel (Igualada). — Castellarnau, Anselm (Esterrí d'Aneu). — Claramunt, Hilarió (Vinaroç). — Coll, Josep (Flix). — Coma de Borrassés, Carles (Santa Eulària de Puigoriol). — Condó, Josep, prev. (Vall d'Aran). — Costa, Hilari (Mora la Nova). — Cucala, Rosend, prev. (Alcalá de Chisbert). — Dalmau, Josep M.^a, prev. (Falset). — Domènech i Centrich, Josep (Blanes). — Elfa, Josep, prev. (Llessuy). — Escaler Espunyès, Josep (Oliana). — Escudé, Josep (Montbrió del Camp). — Espar, Tomàs, prev. (Organyà). — Esteve, Josep (Manresa). — Esteve, Ferran (Alcarraç). — Estrem, Vicens (Falset). — Ferrer, Andreu (Artà). — Ferrer, Eloi, prev. (Benassal). — Florí, Joan (Figueres). — Font, Llabert (Besalú). — Forn, Josep, prev. (Sora). — Forn, Pius (Calaf). — Fullana, Fra Lluís (Ontinyent). — Gelada, Jeroni, prev. (Olot). — Genís Horta, Emili (Pineda). — Gómez, Frederic (Cervera). — Grau, Josep, prev. (Dues-Aigües). — Griera Gaja, Joan (Sant Bartomeu del Grau). — Grimalt, Joan (Formentera). — Guillen, J. (Peralta de la Sal). — Guitart Carcereny, Joan (Sant Feliu de Llobregat). — Homar, Josep, prev. (Costa de Montseny). — Homedes, Carles (Cervià). — Iglesias, Joaquim, prev. (Durro). — Jou Parés, Esteve (Girona). — Lacasa, Grau (La Junquera). — Lacvivier, Raymond de

BUTLLETÍ
DE
DIALECTOLOGIA CATALANA

PUBLICAT PER LES OFICINES DEL

DICCIONARI GENERAL
DE LA LLENGUA CATALANA

VII

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ
MCMXIX

Impremta de la Casa de Caritat : Montalegre, 5 : Barcelona

ÍNDIX

	Pàgs.
P. BARNILS, Dialectes catalans.	I
J. GIVANEL I MAS, Notes per a un vocabulari d'argot barceloní	II
A. GRIERA, La Frontera del català occidental	69
— Foc, focs	80
Bibliografia.	89
Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (director-fundador Dr. T. Carreras i Artau), Estudis i Materials, vol. II. Curs de 1916-1917. Any II. Barcelona, MCMXVIII, 274 pàgs. . .	89
JOAN AMADES, Termes dialectals de la comarca de Gandesa (Excursions, any V, núm. 45; 1.ª de gener de 1919; pàgs. 287-291)	90
ANTONI GRIERA, Les Homilies d'Organyà : transcripció diplo- màtica (extret de Vida Cristiana, núms. 22 i 23). Barce- lona, 1917. 17 pàgs.	90
P. BARNILS, Fòssils de la llengua (Revista de Filologia Espa- ñola, IV, 277-284).	90
J. SAROÏHANDY, El Boque de Biterna en los Fueros del Valle de Aneu (Revista de Filologia Española, IV, 26-49)	90
ANTONI GRIERA, L'Estudi de la llengua i l'Excursionisme (ex- tret del Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, núms. 255 i 256). Barcelona, 1916, 19 pàgs. i un mapa . . .	92
Estudis Fonètics, publicats sota la direcció del Dr. P. Barnils, vol. I. Laboratori de Fonètica Experimental. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, MCMXVII. 231 pàginas	92
Crònica	93
Advertiments	95

Dialectes catalans

1. El traçat de conjunt, l'esboç d'un mapa dialectal dins d'un domini lingüístic determinat, pressuposa naturalment un treball previ de delimitació de fronteres, car és precisament l'espai que les fronteres circumscriuen el que serveix de camp d'operacions al dialectòleg. Per al traçat del mapa dels dialectes catalans, objecte primordial d'aquest article, la tasca a què fem referència, es pot donar aproximadament com a resolta en la seva totalitat i, en part, fins explicada per les dades i aportacions sistemàtiques, entre altres, de Mn. A. Alcover,¹ J. Hadwiger,² K. Salow,³ F. Krüger,⁴ A. Griera,⁵ R. Menéndez Pidal,⁶ P. Barnils,⁷ resumides per A. Griera en una conferència recentment publicada⁸ i acompanyada d'un gràfic amb les «fronteres del català enfront del llenguadocià, gascó, aragonès, castellà i sard». I dèiem aproximadament, perquè malgrat dels resultats fins ara produïts, manquem encara de precisió local en ço que afecta principalment a la ratlla occidental del castellanès que, malhauradament, per ço que hi sabem, no ha estat o no ha pogut estar encara objecte d'estudi.⁹

1. *Bollet del Diccionari de la Llengua Catalana*, t. IV (1908).

2. *Zeitschrift für rom. Phil.*, t. XXIX (pp. 712 ss.). Comp. B. Schädel, *Literaturblatt für germ. und rom. Phil.* (1906, pp. 196 ss.).

3. *Sprachgeographische Untersuchungen über den östlichen Teil des katalanisch-languedoxischen Grenzgebietes* (Halle, 1912).

4. *Sprachgeographische Untersuchungen in Languedoc und Roussillon* (Hamburg, 1913).

5. *La frontera catalano-aragonesa* (Barcelona, 1914).

6. *Sobre los límites del Valenciano* (Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Barcelona, 1908).

7. *Die Mundart von Alacant* (Barcelona, 1913).

8. *L'estudi de la llengua i l'excursionisme* (Barcelona, 1916).

9. Cf. Hadwiger, *loc. cit.*

2. Feta la salvetat que precedeix i en possessió del nostre domini, podem intentar una classificació dels nostres dialectes. Confessem, però, i fem-ho observar bé, que la tasca no pot ésser realitzada amb la compleció que voldríem. Tractem de fer solament un assaig que, tot i podent ésser utilitzat de punt de partida en investigacions posteriors més afonades, podrà tal vegada, de moment, suscitar problemes i orientar els filòlegs més allunyats que nosaltres del territori i, si això no, contribuir almenys a què els col·laboradors del Diccionari General de la Llengua Catalana tinguin avinentesa de seguir amb els ulls un gràfic raonat que els faci viure palpable l'extensió i les modalitats dialectals del nostre idioma.

És, doncs, aquest, si es vol, més aviat un article de divulgació que d'elaboració científica, per més que tampoc havem deixat oblidat del tot aquest punt de vista.

3. I ara, entrant en matèria i reprenent la indicació que acabem d'apuntar, s'ocorre tot d'una la qüestió de principi sobre la determinació dels dialectes. ¿Havem de considerar-los, o, millor dit, havem de partir en llur classificació del punt de vista geogràfic en general, o ens havem de cenyir al dialectal en un sentit estricte? I formulant-ho d'altra manera, ¿havem de considerar els diferents parlars com a dialectes diferents pel sol fet de respondre a una denominació regional o comarcal, o els havem de considerar únicament com a tals, reportant-los a fenòmens lingüístics determinats que serveixin de criteri per diferenciar-los? Donat que en el camp de la investigació de la llengua tenim exemples que obeeixen a l'un o a l'altre dels dos extrems,¹ nosaltres pendrem aquí el primer (comp., no obstant, § 20) que, almenys de moment, se'ns figura més ventatjós i més apropiat per al català i per al nostre objecte (§ 2). Les raons que així ens ho fan entendre s'apoen, d'una banda, en l'existència de denominacions ja consagrades pel poble (*phallarès, mallorquí,*

1. Vegi's, per exemple, J. Leite de Vasconcellos, *Esquisse d'une Dialectologie portugaise* (París, 1901) per al primer cas, i H. Suchier, *Die französische und provenzalische Sprache und ihre Mundarten* (Grundriss der romanischen Philologie, t. I, Strassburg, 1904-1906, pp. 752 ss.) per al segon.

valencià, etc.), i d'altra, en la qualificació pintoresca de parlars especials (*xipella*, *apitxat*) que, tot i no essent pròpiament dialectes, val bé la pena de no deixar-los oblidats en les recerques sistemàtiques d'un territori tan reduït com el nostre. De totes maneres, i llevat de comptades excepcions (§ 6), deixem naturalment de banda les denominacions de caràcter purament local (*pegolí*, de Pego; *fregatí*, de Fraga; *vigatà*, de Vich, etc.) amb què sovint el poble revela tenir consciència de les variants idiomàtiques que el caracteritzen.

4. Així, els diferents dialectes del català, en el sentit que acabem d'exposar (§ 3), i sintetitzant la distribució colorida del mapa, són els següents:

Català continental	Català oriental..	{ tarragoní	} color <i>blau</i> .
		{ empordanès (salat)...	
Català continental	Català occidental	{ xipella ¹	} color <i>groc</i> .
		{ andorrà.....	
		{ pallarès ²	
		{ aranès ³	
		{ ribagorçà	
Català continental	Valencià	{ castellonès.....	} color <i>morat (verd)</i>
		{ central (apitxat).....	
		{ alacantí.....	
Català continental	Rossellonès.....	capcinès.....	color <i>rosa</i> .
	Català insular	Balear	{ mallorquí (manacorí).....
{ menorquí.....			
{ eiviscenc.....			
Català insular	Alguerès.....	.....	color <i>blau</i> .

5. Anotem ara immediatament uns breus comentaris sobre l'extensió geogràfica, així com sobre els trets característics dels diferents parlars anotats en la taula que precedeix, la qual cosa servirà de passada per no assumir els resultats que se'n desprenen

1. Comp. §§ 7, 14.
2. Comp. § 8.
3. Comp. § 8.

com a cosa absolutament pròpia, fent acte de justícia al bon zel dels escorcolladors que tant han fet prosperar la nostra filologia.

En anotar els trets característics dels parlars, consignarem únicament aquells que són més sortints i dels quals són coneguts els propis dialectants.

6. Havem de descartar de primer anduvi, ço que es refereix a l'extensió del *català insular* com a imposició forçosa de la naturalesa, llevat de ço que afecta a l'*alguerès*, reduït a la ciutat d'Alguer que l'hi dóna nom.¹ Quant al *manacorí*, limitat a la localitat de Manacor (Mallorca), l'inclouem en la llista, atenent més que a característiques fonètiques sortints entre els dialectes de l'illa major, al fet notable d'haver servit de base general a un bon esplet de literatura popular escrita, al davant de la qual figura el nom de Mn. A. Alcover amb la publicació de les *Rundayes mallorquines*.

7. Reportant-nos ara al grup nombrós de dialectes del *català continental*, i admetent, en primer terme, la divisió establerta per En Milà entre el català oriental i occidental, observem que la ratlla de frontera segueix aproximadament els límits assenyalats per l'actual distribució en províncies.²

La dita ratlla de frontera se'ns ofereix en la seva major part integrada per l'existència de l'anomenat parlar *xipella*³ que constitueix, per dir-ho així, una espècie d'embà que separa lingüísticament els dos dialectes més importants de la Catalunya històrica. Car el *rossellonès*, amb els seus subdialectes, entre ells el *capcinès*,⁴ circumscrit al departament francès dels Pirineus Orientals, es deu assignar al català oriental.

Registrem encara dins del català oriental, l'*empordanès* i

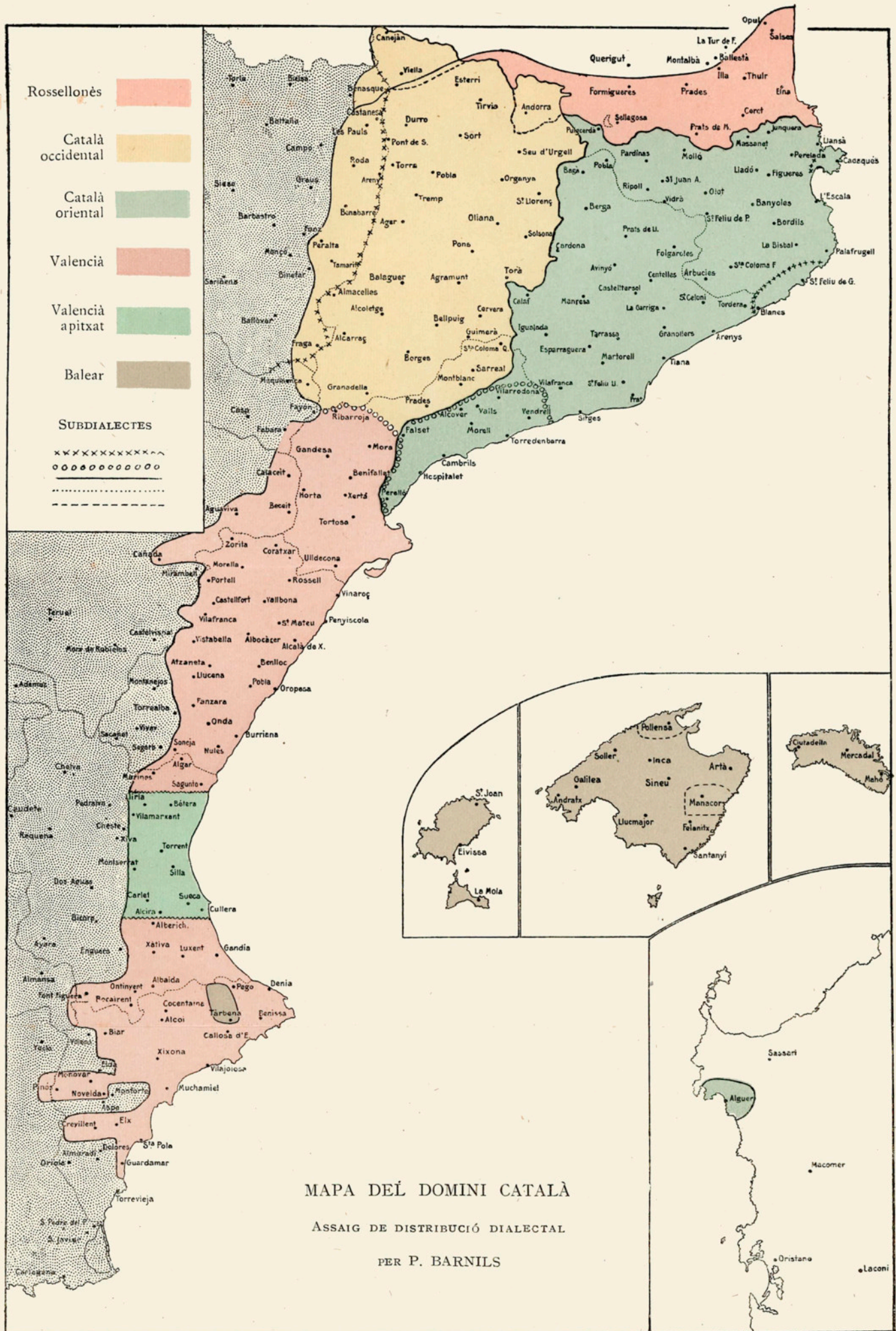
1. Cf. A. Ciuffo, *Influències de l'italià i diferents dialectes sards en l'alguerès* (Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Barcelona, 1908; pp. 170 ss.), i també Bastero, *Crusca Provenzale* (citada per Milà, *Obras Completes*, t. III, Barcelona, 1890; p. 547).

2. Per a més detalls, que permeten ampliar ço que es dedueix del nostre mapa, es pot consultar A. Alcover, *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, t. IV.

3. Devenim la troballa interessant d'aquest nom a l'amic N'Agustí Duran i Sanpere, que està recollint dades per localitzar la zona del dialecte.

4. Cf. A. Giera, *BUTLLETÍ*, t. III, pp. 115 ss.

el *tarragoní* que, com ja es desprèn del nom, viuen en l'àrea comarcal de tots coneguda.

8. El *català occidental* ofereix una diversitat major de dialectes enfront de l'oriental. Així hi tenim, ultra el *xipella* (§ 7), l'*andorrà* i el *tortosí* que, com el *tarragoní* i l'*empordanès*, tenen la seva extensió ben concretada. Quànt al *pallarès*, per ço que hi sabem, no sembla ésser altra cosa que un nom donat pels aranesos a la manera de parlar dels seus veïns. Ens resta l'*aranès* i el *ribagorçà*. El primer, que com a tal comporta també subdialectes,¹ reduït a ço que és la Vall d'Aran que li dóna el nom, el consignem en la carta per raó de la pertinència política del territori a Catalunya. El català, encara que foraster, és conegut de l'Aràn. El *ribagorçà* comprèn les localitats catalanes de l'antic comtat de Ribagorça i cau a l'altra banda de la línia determinant de la província de Lleyda.²

9. El parlar de les províncies de Castelló de la Plana, València i Alacant, pren generalment el nom de *valencià* per la importància històrica de València, no desmentida en totes les provatures modernes de renaixement. No gens menys, i donant en un sentit lingüístic el mateix dret a les províncies extremes,³ cal admetre encara dins del *valencià* el parlar *castellonès* i el parlar *alacantí*. L'àrea d'aquests diferents parlars coincideix aproximadament amb la de les províncies respectives, encara que l'extensió és una mica major per part de l'alacantí i del castellonès, si tenim present que el *valencià central* o *apitxat* es pot considerar com a limitat pels rius Túria i Xúquer.⁴

L'anomenat *mallorquí* d'Alacant forma una illa petita que, ultra la localitat de Tàrbena assenyalada en el mapa, comprèn una sèrie de llogarets enclavats en la vall de Gallinera, veïna de Pego.⁵

1. Comp. J. Condó, *Vocabulari aranès*, BUTLLETÍ, t. III, pp. 1 ss.

2. Cf. A. Grier, *La frontera catalano-aragonesa* (Barcelona, 1914).

3. J. Nebot y Pérez, *Apuntes para una Gramàtica valenciana popular* (València, 1894).

4. P. Barnils, *El parlar «apitxat»* (BUTLLETÍ, t. I, pp. 18 ss.).

5. P. Barnils, *Beitrag zur Kenntnis einer mallorquinischen Kolonie in Valencia* (Zeitschrift für rom. Phil., t. XXXVI, pp. 601 ss.).

10. Els trets d'ordre fonètic, característics dels nostres dialectes, uns han estat ja assenyalats i valuats quant a la llur importància de principi (§ 11); altres, en canvi, tot existint i podent ésser reportables a aquella finalitat, no tenen de moment més que una valor local o comarcal digna de major o menor atenció per part dels dialectòlegs. En el nostre cas, però, els registrem per les raons més amunt (§ 5) aduïdes.

11. I així, anotant sumàriament alguns dels dits trets característics, tenim, en primer terme, els del català oriental que són: pronunciació de totes les *a* i *e* àtones com a *è* (mareta = *mè-rète*, teulada = *teuláde*) i de totes les *o* àtones com a *u* (posava = *puzábe*, porto = *pórtu*). El català occidental, en canvi, conserva la pronunciació clara de les dites vocals (*marèta*, *teuláda*; *pozába*, *pórtu*), essent aquesta diferència el criteri justificant de la divisió dialectal dels dos grups.

12. Del parlar empordanès, inclòs dins del grup català oriental, no hauríem de fer-ne un especial esment, per obeir més aviat a una designació geogràfica que lingüística. Havem d'aduir-lo, no obstant, per la importància que en el darrer aspecte s'ha guanyat la contrada amb la figura viril de la notable prosadora Víctor Català, que amb les seves creacions ha incorporat al català literari una part notable del seu lèxic dialectal. I a això cal afegir, encara que estenen-se a bona part de la costa de Llevant,¹ la conservació de l'article determinat *es*, *sa* en compte de *el*, *la* (*es páre*, el pare; *se káze*, la casa) que dona peu a la denominació popular de *parlar salat*, ço és: parlar amb l'*es* i el *sa* (Comp. §§ 9, 16, 18).

13. El tarragoní,² com és sabut, es distingeix per la diferència viva que fa entre la *v* i la *b*, contràriament a ço que ocorre en els altres parlars del català oriental on la *v* no és altra cosa que un signe ortogràfic sense valor fonètica (tarr. *kevál*, *vi bô*; cat. or. *kebál*, *bí bô*, etc.).

1. Vegi's darrerament X. Carbó, *Els pobles de la Costa de Llevant que usen els articles es i sa* (BUTLLETÍ, t. VI, pp. 15 ss.).

2. Comp. M. Montoliu, *Petit vocabulari del Camp de Tarragona* (BUTLLETÍ, t. VI, pp. 38 ss.).

14. Més amunt (§ 7) deixàvem situat el parlar xipella, divisori del català oriental i occidental. La característica del dit parlar és la pronunciació de la *e* final com a *i* en exemples que responen, segons sembla, als mots que necessiten una vocal dita de sosteniment (*pári* pare, *mári* mare, etc.) encara que la regla, al nostre entendre, no s'ha formulat pas d'una manera precisa. Quant a l'andorrà i al pallarès, no sabríem, de moment, assignar-los particularitats fonètiques notables, inclinant-nos a sostenir aquells noms reclamats pels dialectants i per les raons més amunt (§ 3) indicades. Per l'aranès, es pot consultar § 8.

15. No passa, en canvi, així amb el ribagorçà ja prou conegut per la palatalització que fa de tota *l* precedida d'altra consonant: *flò*, flor, *plóra* plora, *kláu* clau, etc., el qual fenomen és desconegut de tota la resta del nostre territori. El tortosí, darrer dels parlars anotats dins del grup occidental català, no té, pròpiament parlant, particularitats fonètiques característiques i això basta per dir que el tortosí respòn més aviat a un fet d'ordre geogràfic que lingüístic. El tortosí representa, al nostre mode de veure, un dialecte de trànsit entre el català i el valencià,¹ participant, en conseqüència, de les particularitats de l'un i de l'altre.

16. En entrar al valencià, constatem per endavant el parlar mallorquí-salat (§§ 9, 12) de Tàrbena i de la vall de Gallinera (*sa dóna* la dona, *sa káza* la casa) per recordar, només entre altres fenòmens, la pronunciació típica dels sons sonors del català com a sords en el valencià del centre: *éinér* gener, *épbè* jove, *ròsa* rosa (*ròze*), *kòsa* cosa (*kòze*), etc., així com la confusió de la *v* amb la *b* (*bí* vi, *kabál* cavall), diferentment de ço que ocorre en el parlar del camp de Tarragona (§ 13). El dialecte castellanès, per les dades que en tenim,² es pot considerar, en general, com una extensió del tortosí o, si així es vol, com una revivència del parlar d'Alacant que té també com a característiques, entre altres, la distinció fonètica entre la *v* i la *b*, però, en canvi, la pronunciació

1. Comp. F. Mestre i Noè, *Vocabulari català de Tortosa* (BUTLLETÍ, t. III, pp. 80 ss.).

2. J. Nebot i Pérez, *loc. cit.*

forta sonora dels sons que suara constatarem com a sords en l'apitxat: *vi*, *kavál*; *jínér*, *jóve*; *řóza*, *kóza*.

17. Del rossellonès anotem el canvi de la *ó* final en *ú* en els mots que tenen originàriament la terminació ONE : *karbú* carbó, *kansú* cansó, *sabú* sabó, etc.

18. En el parlar balear¹ cal assenyalar, com a tipus general de distinció, l'existència de la vocal neutre *ɛ* en posició tònica, corresponent, en general, a una *é* del català central (*sɛrɛ* cera, *sɛk* sec, *frɛt* fred, etc.) i el fet morfològic de l'empleu de l'article determinat *es*, *sa* (*ɛs páreɛ* el pare, *sɛ máreɛ* la mare) en compte de *el*, *la* corrent en la resta del nostre territori (Comp. § 12)². A l'objecció que aquí podria fer-se de pendre el mallorquí com a representant del balear, cal observar que, per no fer-ho altrament, ho abonen d'una part la importància de l'illa major, i d'altra la mancança que tenim de tradició i de treballs especials que posin de relleu els fets típics d'un parlar balear enfront dels altres.³

19. Terminem aquests comentaris lingüístics registrant el cas típic de l'alguerès amb la seva conversió en *r* de tota *d* intervocàlica (*sera*=seda, *cara*=cada).⁴

20. Per ço que acabem d'exposar, en la seva aplicació al català, ja es pot deduir el gran inconvenient lingüístic que resulta d'admetre una classificació de dialectes fornida per la geografia com a tal, augmentada i sancionada per l'individu. En efecte, si, per exemple, es considera com a parlar especial el tarragoní, pel sol fet de distingir la *v* de la *b*, llavors l'alicantí no té raó d'ésser o al revés, i si el català oriental té aquest nom basat en la confusió de les vocals àtones (*a*, *e* > *ɛ*; *o*, *u* > *u*), llavors desapareix l'alguerès de la llista, que posseeix els mateixos fenòmens.

1. Cons. A. Griera, *El dialecte baleàric* (BUTLLETÍ, t. V. pp. 1 ss.).

2. V. també A. Griera, *L'article en català i la llengua literària* (BUTLLETÍ, t. V. pp. 50 ss.).

3. Comp., no obstant, el recull de textos de B. Schädel, *Mundartliches aus Mallorca*, Halle, 1906).

A. Griera, *El parlar d'Eivissa i Formentera* (BUTLLETÍ t. I, pp. 26 ss.).

4. Cons. per exemple, A. Ciuffo, *loc. cit.*

Les anul·lacions recíproques de dialectes i de parlars i la simplificació que sorgiria volent aplicar en llur classificació un principi únic d'evolució lingüística, serien tant més grans i complicades com més gros fos el nombre de fenòmens que s'aportés com a llista-tipus de cada dialecte. Més amunt, però (§ 3), s'han apuntat ja les raons sobre les quals ens basàvem per a procedir com hem fet.

§ 21. No gens menys, creiem que valdria ben bé la pena de fer un assaig de classificació dels dialectes catalans partint d'un fet de llengua d'ordre fonètic que ens servís de terme de comparació. En la impossibilitat d'intentar-ho plenament aquí, ens contentarem amb unes breus indicacions. El criteri lingüístic que es podria pendre seria tal vegada el ja tradicionalment assenyalat, ço és, la pronunciació de les vocals àtones.

22. El fet que, de procedir així, se'ns mostra com a més important, si recordem l'abigarrament i la multiplicitat de dialectes geogràfics més amunt exposada (§§ 4 i ss.), és el de l'existència de dues modalitats úniques pròpiament dialectals, ben determinades. I d'aquestes, quant a l'extensió geogràfica, el predomini indiscutible de la modalitat occidental davant de la modalitat oriental. Observi's que la primera s'estén més enllà de la Catalunya occidental, cap al sur, recobrint tota l'àrea del regne de València fins a la línia extrema del nostre domini lingüístic Santa Pola-Guardamar. I tingui's en compte que fins en la mateixa regió extrema d'Alacant, on en ço que afecta a casos fonètics d'ordre diferent del que prenem per terme de separació és possible trobar analogies notables amb el català del centre, no coneixem per ara, ni per excepció, un sol punt que tingui la particularitat de la confusió de *a*, *e* en *ɛ* ni de *o* en *u*.

23. Els esdeveniments històrics que ens mostren el català portat a les Balears i a València per les hosts triomfadores del rei En Jaume, no ens aclareixen pas encara la constitució allargassada del bloc lingüístic occidental. Car, no podent admetre d'una banda, ni en una època històrica, la reducció geogràfica paulatina del bloc oriental invadit per l'occidental, resulta,

d'altra, incomprendible com tota la regió valenciana apareix com una continuadora directa d'aquest, talment com si en les poblacions establertes arran de la conquesta no hi haguessin tingut art ni part els catalans del centre. ¿És que en la realitat n'hi tingueren, però en una minoria o bé en un nombre prou gran però massa distribuït que no pogué constituir nucli important de prou resistència i acabà per ésser absorvit dels altres? Recordi's el cas de la petita colònia mallorquina (§ 9). El coneixement minuciós dels dialectes locals valencians i un estudi històric en aquest sentit, podran donar segurament, al seu temps, una resposta cabal o una nova orientació al problema que se'ns posa.

P. BARNILS

Notes per a un vocabulari d'argot barceloní¹

A l'amic N'EUGENI CUELLO-CALON, catedràtic de Dret penal a la Universitat de Barcelona.

En els primers anys del segle XVII sortia de la impremta barcelonina d'En Sebastià de Cormellas un plec en dotzau, i en la portada del qual es llegia el suggestiu títol de *Romances de Germania*.² Però ha de dir-se que no tot el contingut eren composicions poètiques escrites amb el pintoresc llenguatge que usaven els *rufos*³, *hachos*,⁴ *coimas*⁵ o *marcas*⁶ d'aquell temps, sinó que també hi havia un vocabulari amb l'equivalència o significació de moltes de les paraules usades en el text: veus que aleshores eren d'ús corrent entre la trepa que omplenava les principals capitals d'Espanya, on el llenguatge usat era el castellà, i especialment *Babilònia*⁷, ço és, Sevilla, com amb aquest nom la coneixien la gent de la vida. ¡Quant de bé no ha fet als estudiosos, aquest plec imprès a casa En Cormellas! Però hem

1. Les paraules que figuren en aquest assaig de vocabulari pertanyen solament a l'argot usat per la gent delinqüent, també n'hi ha algunes que se senten pels carrers, en boca de gent treballadora i xicots; hem suprimit totes aquelles que fan referència a les parts genitals, així de l'home com de la dona, i algunes altres que, per a explicar llur significació, hauríem de recórrer a l'eufemisme.

2. *Romances de Germania*, por Juan Hidalgo. *Barcelona*, por Sebastián Cormellas, impresor. Año de 1609. (Gallardo: *Ensayo de una Biblioteca Española de Libros raros y curiosos*, núm. 2,523.) Nosaltres no hem vist mai cap exemplar d'aquesta edició, i seguim la impresa a Madrid per Sancha, l'any 1779.

3. Rufians.

4. Lladres.

5. Prostitutes.

6. Dones de vida airada.

7. «Hicieron ambos alon | y a Babilonia se acogen.» (*La venganza de Cantarote*. Hidalgo: *Romances*, p. 77.) *Fer alon*, equival a fugir.

de fer present que a l'esmentada impressió no s'hi troben totes les paraules usades pels *germans*,¹ per quant, prosseguint el treball començat per Hidalgo, alguns erudits de Castella han continuat el dit estudi, i així, a poc a poc, han desentranyat l'equivalent de molts dels vocables que apareixen en les novel·les picaresques. No és d'estranyar, doncs, que avui dia sapiquem què vol dir *descornar levas*² i *derramar poleo*,³ que usa En Mateu Alemany; *manflota*⁴ i *casa de maletas*,⁵ como es llegeix en *La pícaro Justina*; i *finibus terrae*,⁶ *envesado*⁷ i *gurapa*,⁸ com escriu Cervantes en *Rinconete y Cortadillo*. Com que la nostra literatura no ha tingut obres picaresques, ço és, que pertanyin a aquest gènere, no ens hem trobat encara en la necessitat de posseir un vocabulari d'argot; però ara que comença a tenir un nombre encara que petit, important, de comedies i novel·les, on domina la manera de parlar de la gent de la vida, creiem que és arribada l'hora de començar a inventariar aquest lèxic.⁹

Podrà objectar-se que en la major part de les obres donades a l'estampa ja procuraren llurs autors posar al peu de cada pàgina, al costat de la paraula d'argot o a la fi del llibre, l'equivalència;¹⁰ però altres n'hi ha en els quals manca aquest requi-

1. «A ti, belicoso Marte | Este mi libro consagro, | Que es en *germánico* estilo | De los del *germano* trato...» (Hidalgo : *Romances*, p. 40.)

2. Descobrir astúcies. «Que ninguna *descorne levas*, ni las divulgue.» (*Guzman de Alfarache*, part I, llib. 3., cap. 2.)

3. Encobrir o fiar als lladres. «Si necesario era, cuando no podían *derramaban poleo*.» (*Guzman de Alfarache*, part II, llib. 2, cap. 4.)

4. Casa de prostitució. «I busqué una aguzadera de puntas de trompos en la *manflota*.» (*La pícaro Justina*, ll. IV, c. 1.)

5. Casa de prostitució. «Junto a la casa de las mujeres *maletas*.» (*La pícaro Justina*, ll. II, part. 2.ª, c. 3.)

6. La forca. «En cuatro años que ha que tiene el cargo de ser nuestro mayor y padre, no han padecido sino cuatro *finibus terrae* y obra de treinta *envesados* y de sesenta y dos en *gurapas*.» (*Rinconete y Cortadillo*, ed. crít. de Rodríguez Marín, Sevilla, 1905; p. 268.)

7. Assotats. (Vegi's l'exemple anterior.)

8. Galeres. (Vegi's l'exemple anterior.)

9. Qui faci la història del nostre teatre, trobarà en alguns sainets de l'època d'En Robreño que hi prenen part personatges que parlen un xic en caló, argot o murriesc, i han passat per les nostres mans un quants romansos, *Lo cansoné de les barraquetas*, un d'ells, on hi abunden les paraules d'argot barrejades amb altres gitanesques.

10. Gil Maestre : *La criminalidad en Barcelona y en las grandes poblaciones* (Barcelona, Obradors, 1886). — Molas i Casas : *Baralla de pesca-*

sit.¹ Si no sabéssim que *olla*, *Rússia*, *tepa* i *xalera*² volen dir *cap municipal de cavall*, *pedra* i *claveguera*, en llegir el llibre d'En Pons i Massaveu, *La colla del carrer*, hauríem de deduir pel contingut de la relació, el significat d'aquelles paraules. I això que diem es posa més de relleu en veure representar qualsevol obra d'En Vallmitjana : tant en *La tasca*, com en *Els jambus*, com en *La mala vida*, el públic no frueix el pintoresc llenguatge que s'usa en els baixos fons barcelonins.

L'argot evoluciona, sofreix transformacions. No assenyalem una data, com fa En Campmany, afirmant que cada deu anys canvia, però sí direm que hi ha paraules que no envelleixen, que n'hi ha d'altres que queden, i que no poques traspassen el cercle en què estan recloses i s'escampen per la ciutat i fins se'n van per les pagesies. L'argot és el llenguatge d'una part de la societat que no vol ésser entesa per l'altre, sinó únicament pels que formen part del grup o gremi; per això trobem justa la paraula castellana *germanía* amb què es distingeix aquesta gent que viuen en les grans poblacions amb l'esquena dreta, sense treballar (si bé treballen al dir d'ells), i els més, per no dir tots, perseguits per la justícia. El llenguatge de *germanía* no és, com diu la R. Academia Española en el seu *Diccionario*, la «jerga o manera de hablar de los gitanos»,³ perquè això ja té el seu nom,⁴ sinó el llenguatge i manera d'enraonar dels *germanos*, o sia els germans que formaven les confraries que tan

teras (Barcelona, Tipografía Española, 1887). — Figuerola Aldrofeu : *La conquista del papà* (Barcelona, A. López, 1893). — Bonavia i Rius Vidal : *L'Àvi del Parque* (Barcelona, 1898) i *Lo pinxo de la Bordeta* (Barcelona, 1899). — Vallmitjana : *Sota Montjuic* (Barcelona, L'Avenç, 1908). — *La criminalitat típica local* (Barcelona, L'Avenç, 1910). — *La Xava* (Barcelona, L'Avenç, 1910). — *Els jambus* (Barcelona, Bagarias, 1912). — *En Tarregada* (Barcelona, Bagarias, 1912).

1. Pons i Massaveu : *La colla del carrer* (Barcelona, La Renaixensa, 1887). — Givanel : *La Puda Seca* (Barcelona, La Catalana, 1899). — Vallmitjana : *La tasca* (Barcelona, Bonavia i Duran).

2. Avui dia hem sentit dir-ne *xala*.

3. El *Diccionario* de la R. Academia Española dóna la següent definició : «Jerga o manera de hablar de los gitanos, de ladrones y rufianes, usadas por ellos solos y compuesta de voces del idioma castellano con significación distinta de la genuina y verdadera, y de otros muchos vocablos de origen variado.»

4. *Caló*, segons l'esmentat *Diccionario*, és el «lenguaje o dialecto de los gitanos».

pintorescament descriu Cervantes en la seva novel·la.¹ Avui dia l'argot de la gent de la vida² és tan extens, que els filòlegs han estudiat les paraules dels *chulos* i *vividores* castellans, dels *alphonse* i *macqueraux* francesos i dels *camorristi* italians; i el *caló-jergal*, l'argot i la *cobertanza* han estat matèria d'estudi per a penalistes, filòlegs i antropòlegs, estant d'acord els segons que «un argot se développe dans une région où se fait sentir l'influence de langues étrangères»,³ com passa aquí, entre nosaltres.

El nostre argot (em refereixo al delinqüent) té quelcom de l'argot universal : *llima*, per camisa, la trobem usada a Castella⁴ i a França.⁵ Està compost d'un sens fi de paraules castellanques : *marca*⁶ (dona), *cantar*⁷ (dir, enraonar); altres han sofert, en passar de Castella a Catalunya, lleus modificacions: *tasca* (taverna) i *farga* (farcell de roba) són les paraules castellanques *tasquera*⁸ i *farda*;⁹ i en tenim que, amb tot i ésser castellanques, la significació donada per nosaltres és diferent de la d'ells, com *gura*¹⁰ a Castella vol dir *la justícia* i per a nosaltres *un guàrdia municipal*, *astilla*¹¹ allí és el senyal fet a les cartes i aquí la part que correspon a un dels que han pres part en un furt. L'italià ens ha donat les paraules *lei* (ella) i *fazoletto* (mocador), convertint-les nosaltres en *leis* o *leies* (noies) i *safo* (mocador de seda); i del francès¹² tenim *macqueraux* (el qui viu amb el guany

1. Les paraules *germano* (germà) i *germanía* (germandat) estan, probablement, inspirades en les germanies d'Aragó i València. Clemencín, en els seus Comentaris al *Don Quijote* (Madrid, Aguado, 1833), escriu que «no fué extraño que la formasen las generaciones oprimidas, que siempre ha habido en el mundo para guardarse de sus opresores». (Vol. IV, p. 351.)

2. Així s'anomenen ells amb ells.

3. Dauzat : *Les argots de métiers franco-provençaux*. (Paris, Champion, 1917, p. 6.)

4. Hidalgo : *Romances*, p. 180.

5. Dauzat, en la ja esmentada obra, la posa com en ús a Savoia (ps. 175, 199 i 206), Vall d'Aosta (p. 213) i Alps Piemontesos (p. 230). També ens diu que era veu corrent en l'argot francès de mitjan segle XVI (p. 22).

6. Hidalgo : *Romances*, p. 181.

7. Hidalgo : *Romances*, p. 162.

8. Hidalgo : *Romances*, p. 196.

9. Hidalgo : *Romances*, p. 172.

10. Hidalgo : *Romances*, p. 176.

11. Hidalgo : *Romances*, p. 156.

12. En l'obra ja esmentada de Dauzat hi trobem *polir* i *pouli* (vendre), usats, respectivament, a la Lorena (p. 134) i Savoia (p. 207); *quibu* (diner) i *picanterra* (gallina), en la Jura meridional (ps. 169 i 162.)

d'una dona), *polir* o *pouli* (vendre), *quibu* (diner) i *picanterre* (gallina), convertides aquí en *macarró* (l'import diari que una dona de la vida dóna al seu amant), *polir* (vendre), *quibus* (diners, quartos), i *pica en terra* (gallina). Fins el sanscrit ens ha ofert paraules com *muka* (boca) i *gautu* (poll) que són les nostres *mui* i *gau*.¹

Però, amb tot i aquestes influències foranes, analitzant el nostre lèxic hi trobem paraules que, pertanyent al llenguatge corrent, han quedat incorporades a l'argot, solament afegint-hi una estranya terminació, com *escaladui* (escala), *calabussanyis* (calabós), *copanyis* (copa), *curbatinyis* (corbata); altres corrompent la mateixa paraula, com *caravinagres* per *carrabiners*; altres prenent un objecte del vestit per anomenar l'individu, com *espartenyers* als Mossos de l'Esquadra, perquè usen espartenyas; altres per la forma de l'objecte, com *tralla* (cadena de rellotge) i *rosaris* (cadena per assegurar una porta); i a voltes usen la primera o primeres síl·labes d'una paraula per a significar l'objecte que determina aquesta, com *rus*, *rossinyol* (eina per a obrir les portes), *tupi* per *Tupinamba*, *ba* per *baba*. I així podríem anar assenyalant algunes de les, diem-ne, característiques del nostre argot.

Una observació hem de fer referent a la manera de pronunciar moltes paraules. Com que les tavernes, cases de menjar, sentines i demés llocs públics dels barris baixos barcelonins són punts de reunió de gent de diferents regions d'Espanya i fins de l'estranger, resulta que a una mateixa paraula li fan una terminació en *u* o en *o*, segons d'on és qui la pronuncia, així sentim: *parlu* i *parlo* (el rellotge), *sornu* i *sorno* (or), *pàntuls* i *pàntols* (els pantalons), i amb aquesta poca cura que tenen en la pronunciació, diuen *xiveia* o *xaveia* (noia), i *churi*, *chusco*, *chiveia* per *xuri* (ganivet), *xusco* (moneda de cinc pessetes), i *xiveia*, pronunciant la *ch* com en castellà.

Però el nostre argot no vol dir solament l'usat per la gent de la vida, ço és, el llenguatge delinqüent, sinó que pel carrer sentim els nois, quan juguen, que fan ús d'un vocabulari espe-

1. Aquesta paraula, segons Dauzat (obra citada, p. 23), s'usava a França en els segles XVI i XVII; avui dia ha estat d'ús corrent en les trinxeres dels exèrcits aliats (Dauzat : *L'argot de la guerre*, Paris, Colin, 1918; p. 263).

cial i propi d'ells,¹ com també el sentim en el teatre, entre els còmics,² i en les cases de joc,³ entre els *crupiers*, *papallones* i *apunts*, i fins en la Borsa⁴ i els nois de la Casa de Caritat barcelonina tenen el seu.⁵

Hem dit abans que l'argot sofreix modificacions, i res ens ho demostra com els dos fets que anem a exposar. Els jugadors de cartes donaven el nom de *patges* i, més cap ençà de *sarauistes*, a les quatre sotes, avui dia tothom les anomena *φ...*, i a la sota d'oros abans se la conexia per *mona* i ara per *Raquel*. L'altre exemple és el següent : Entre la gent de la *marxa*⁶ la paraula *estaru* vol dir presó, però aquesta també havíem sentit apel·lar-la *torre* (perquè estava situada en la part forana de la població) i *Ca l'Amàlia* (perquè es troba situada en el carrer d'aquest nom). Però ara, amb motiu de tenir dos establiments d'aquesta mena, ha sofert una lleu variació, i, si bé no ha canviat el nom d'*estaru*, puix que amb aquesta paraula s'assenyala ja el lloc en general, han particularitzat més la cosa, i de la

1. En el vocabulari que posem a continuació intercalem algunes d'aquestes paraules, així com d'altres que no són usades per nois, però que no pertanyen a l'argot del delinqüent.

2. *Fer un bolo*, *fer mutis*, *anar de cucurulla* i *caudal*, ço és : fer una sola representació, anar-se'n, no saber el paper, i la part escrita que ha de representar, són frases i paraules que a cada moment se senten entre la gent de teatre. Vegi's el llibre d'En Lluís Millà, *Tratado de tratados de declamación* (Barcelona, 1914), i a la fi s'hi troba un ric vocabulari d'argot usat pel comediant.

3. Els jugadors tenen també el seu argot. Per exemple : *papallona* és el que juga per la casa, avui dia en diuen *aviadors*; *apunt*, el jugador; *porta*, el guany que dóna un joc al banquer, etc.; i les cartes tenen també noms especials. I ja que hem esmentat la paraula *apunt*, hem de dir que la pronuncien malament els que diuen *punt*, per quant és el que *apunta* a un número o a un color, com en la *ruleta*, o bé a una carta com en el *monte*.

4. La paraula *cabell*, per grup on es cotitzen uns valors; *quatres*, el lloc on se reuneixen els del 4 per 100 i altres, pertanyen a l'argot bursàtil. Fa alguns anys que als xicots que duïen els encàrrecs a les cases bancàries i als corredors els hi deien *hulans*, manifesta al·lusió al viatge que, de retorn d'Alemanya, féu el rei N^o Alfons XII, qui es presentà a París vestit de coronel d'hulans, essent causa de mostres de descontentament, segons deien, havent de sortir precipitadament cap a Madrid.

5. Així, en l'esmentat establiment es fàcil sentir les paraules *mec* (pa), *colac* (xocolata), *elefants* (cigrons), *sigalés* (forners), *folla* (butifarra), *potru* (gras), *quibis* (cèntims). Algunes d'aquestes les veïem usades per la gent de la vida.

6. Aquest nom es dóna als qui viuen del furt.

presó d'homes en diuen la *torre del mussol* o *del silenci*, perquè amb motiu del sistema cel·lular, un pres no té amb qui comunicar-se, a no ésser que faci ús del *telèfon*, el «water closset» sense aigua, i de la de dones segueixen dient-ne *Ca l'Amalia*.

Aquesta classe d'estudis dedicats als argots, són entre nosaltres cosa novella. Alguns dels nostres autors usaven paraules d'aquest llenguatge posant-les en boca d'un personatge per donar-li més color, però hem de dir que les paraules d'argot no les havia sentides, gairebé mai, de manera directa; potser l'únic que havia freqüentat els baixos fons barcelonins fou En Domingo Bartrina, qui usà el pseudònim de *Domingo Bartrinanga*, i En Francesc Rossell, qui es firmava *Ego sum*; els treballs d'ambdós escriptors es poden trobar fullejant les col·leccions dels nostres setmanaris corresponents als últims deu anys del passat segle. Però tot el que s'havia fet no passava d'ésser assaigs literaris, notes preses a corre-cuita i fins moltes vegades falsejant el parlar de la gent de la vida; qui donà la nota ferma i justa fou En Juli Vallmitjana en la seva sèrie de quadres que porten el títol de *Sota Montjuic*, *La Xava*, és, al nostre entendre, dintre el gènere realista, l'obra més forta de la moderna literatura catalana, el monòleg *En Tarregada*, el diàleg *Els jambus* i el drama *La mala vida* són escenes copiades del natural, amb el llenguatge murriesc. Qui ha freqüentat el districte de les Drassanes, endinsant-se pels carrers del Migdia, Cid i Peracamps, troba que les pàgines escrites per En Vallmitjana són reals, viscudes, com diem avui dia, i que el llenguatge és just.

L'estudi de l'argot en terres foranes ha produït un sens fi d'obres. A Castella poden esmentar-se, entre altres, *El Delincuente español* : *El Lenguaje*,¹ de Salillas (Madrid, 1896), i *Hampa criminal* : *El carterista*, de Martín del Val (València,

1. Ja que tractem d'aquesta important obra, on s'estudia el llenguatge del delinqüent castellà, hem de dir que en les ps. 240-242 trobem les paraules *tralla* (cadena), *borrega* (moneda de cinc duros), *safo* (mocador), *churi* (ganivet), *burló* (casa de joc), *curda* (embriaguesa), etc., usades també per la nostra gent, i, en el mateix significat que nosaltres; les paraules *lima* (camisa), *pillra* (llit), *espà* (clau) i *pelosa* (manta), que aquí són *llima*, *pillre*, *espasa* i *pollosa*. *Clau* i *marmellas* no necessiten explicació, car la primera és pronunciada per tothom, i de la segona solament en suprimim la *r*.

1914); a Itàlia, *Usi e costumi dei camorristi napoletani*, de De Blasio (Nàpols, 1897), *L'homo delinquente*, de Lombroso (Roma, 1897), i *La mala vita a Roma*, de Niceforo de Sighele (Turín, 1898); a Portugal, *Os ciganos de Portugal*, de Coelho (Lisboa, 1905); i a França, ultra les dues obres ja esmentades de Dauzat, hem d'assenyalar-ne dues més de Saineau : *L'argot ancien* (París, 1907) i *Les sources de l'argot ancien* (París, 1918).

Que el nostre treball esperoni algú perquè, amb coneixement fort i endinsant-se recercant l'origen i etimologia de les paraules que formen els diferents argots barcelonins, faci obra científica i no d'aficionat com hem fet nosaltres.

Abillar.

LLUIR. «Hi pinjero¹ que abillava parlu² i tralla³ de sorno⁴.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

PORTAR. «Saps que abilla molts grapissers⁵.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

TENIR DINERS. «De manera que es trobà a l'hora convinguda sense abillar-la.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 39.)

Aquesta paraula la trobem usada pels escriptors catalans del segle d'or de la nostra llengua, vegi's *Diccionari Aguiló*, I, p. 7; En Vallmitjana l'escriu amb h.

Bille, com equivalent a moneda o diner, s'usa en la Lorena. (Dauzat : *Les argots*, p. 135.)

Abroncar.

DESCROBRIR UN FET, ESCAMARSE. «Així que el tento⁶, se m'abronca.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

ESCANDALITZAR, CRIDAR. «Però us juro que, si s'abronca, me la pagareu.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 10.)

Adinyar.

TIRAR. «¡Cera?! penso : corrent piro⁸ | i ella adinya amb tota ràbia | un pesant⁹.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

DONAR. «... perquè ells te volen més perquè adinyis quan son carregats¹⁰ que no pas per estimació.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 331.)

MORIR. «Diuen que es física i que treu sang per la boca. Jo crec que el dia menos pensant l'adinyarà.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 337.)

PEGAR. «... y aquell mal parit del Cavall m'adinya una bufetada.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina 19.)

FIGAR. «... i l'un a l'altre es fan de tàpia¹¹, segons l'agilitat del que adinya els bastos¹² o els greps¹³.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 33.)

Salillas (obra cit., p. 321) esmenta *diñar*, paraula gitana, en la significació de *dar, entregar*, i en Martín del Val, obra cit., p. 132, en la de *morir, estar malalt*.

1. Veig. — 2. Rellotge. — 3. Cadena. — 4. Or. — 5. Polls. — 6. Palpo. — 7. Municipal. — 8. Fujo. — 9. Pes. — 10. Presos. — 11. Tapiar o tapiejar és procurar distreure la víctima perquè el lladre pugui fer el seu fet. — 12. Els dits de la mà. — 13. Idem.

Adrogu.

ADROGUERIA, ADROGUER. «Hi entrisquiats¹ en un adrogu deminiquiant² un perrot³ de llonga⁴.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Agravar.

AGAFAR, PORTAR. «Ja és una cosa de cuidado : una lleona⁵ no es pot pas *agrarar* tan fàcilment.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.) | «*Agrava* el rus⁶ que anirem a lilà⁷.» (Id. : id., p. 353.)

Aigua.

POLICIA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Alamera.

PLATA. «I això, qui m'ho ha regalat? — ¡I aquest parlu⁸ d'alamera? (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 4.)

Alanta.

Corrupció de la paraula castellana *adelante*. «Doncs *alanta*. — Ah! Escolta...» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 3.)

Alaras.

CALÇOTETS. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

En Salillas (obra cit., p. 313) escriu que en caló jergal equival a *pantalons*.

Altúrrias.

A DALT. «Ha pugisquiats⁹ la bòfia¹⁰ a d'altúrrias.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 355.)

Altúrrias de tot.

TERRAT. «Aquesta araign¹¹ hi pu-

gisquiats¹² a d'altúrrias de tot i he guanyat¹³ un volcu¹⁴ de farga¹⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 355.)

Amosquejar.

CRIDAR. «... perquè aquest home era fort i de molt esperit per a fer lo que convingués si algú de dintre *amosquejava*, per més que creien que la torre en aquella hora estava sola.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 230.)

Andola.

PESETA. (*Diccionari Aguiló*, fasc. I, p. 89.) «Fes posar l'entrada a ral — perquè és molt dinè una *andola*.» (D. Bartrina : *A la bella Chiquita*, «La Tramontana», 15 setembre 1893.) | «¡a està comptat : divuit pessetes. — Recristo! Divuit *andoles!* — exclamà el Tarregada.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 78.)

Aparu.

APARADOR. «De l'*aparu* li he escarbat¹⁶ un pernil.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Àpit.

FUET. «Tirava la vara, la bola, l'espardenyot i l'àpit.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 12.)

Apretu.

PROSTITUTA. «La Madrilènyia. (Des de la porta, fent mutis.) *Apretu!*» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 11.)

Araig.

NIT. «... i com que a l'*arraig* en el mar no es veu res, sobretot si no es remou la jurba¹⁷...» (Vall-

1. *Entrat*. — 2. *Demanant*. — 3. *Deu cèntims*. — 4. *Llonganissa*. — 5. *Caixa de guardar cabals*. — 6. *Rossinyol*, eina que serveix per a obrir els panys. — 7. *Robar*. — 8. *Relloige*. — 9. *Pujat*. — 10. *Policia*. — 11. *Nit*. — 12. *Pujat*. — 13. *Robat*. — 14. *Sac*. — 15. *Roba*. — 16. *Pres, robat*. — 17. *Aigua*.

mitjana : *La Xava*, p. 319.) | «Em diu : aquesta *arraig*.» (Id. : *En Tarregada*, p. 17.)

Aranya.

Beguda composta de xarop amb aiguardent i un rajolí de vinagre, o sia ço que en deien abans *americana*, però sense vinagre. «La duia a refrescar, a beure una *aranya*.» (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 203.)

Arondo.

EMBROLLAIRE. «Amb el Rana, dius? Que no ho veus que és un *arondo*?» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 9.)

Aruf.

ARAM. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Assalt.

ENTRAR. «Per on s'ha de fer l'*assalt*? — preguntà el Barra al Titus.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 91.) | «Com que havien d'anar per l'*assalt*, van armar-se de les que tenien.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 230.)

Astilla.

Part en un negoci, en un robatori, etc. «Allí, esperant-se, trobà al Facundo, que li proposà el negoci, dient-li que ell tindria *astilla* de lo que fessin.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 229.) | «Vina, home, vina que t'adinyarem¹ l'*astilla* del mossec² d'ahir.» (Id. : *En Tarregada*, p. 19.)

En *germanía* la paraula *astilla* és «la flor hecha en los naipes». *Flor* equival a *engany*.

Atany.

Eina que esbotza la caixa de

guardar cabals, fent saltar el pany. «Doncs avisa'l tu mateix — digué el Butxinet, — i li dius que porti l'*atany*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 147.)

Atanyada.

BON ROBATORI. «Però quan un d'ells feia una bona *atanyada*, quinava³ els seus companys.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 57.)

Atanyar (de Atany).

AGAFAR, PENDRE. «Potser és massa tard. A veure si us *atanyaran*, a vós! — va contestar la noia.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.) | «El varen *atanyar* al moment de murcellar⁴ un parluc⁵.» (Id. : *En Tarregada*, p. 11.)

Atonyinar (de tonyina).

APALLISSAR. «I si no hagués sigut que tenia els braços cruixits de la borratxera, de segur que les hauria *atonyinat*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 55.)

Atracar.

ACOSTAR-SE. «*Atraqui*, si vol, un poc.» (Figuerola Aldrofeu : obra citada, p. 197.) És una veu usada per la gent de mar i pels que freqüenten els llocs marítims.

Atralar.

ANAR. «On *atxaleu*? — preguntà la Roseta.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 56.)

Atrantar.

FUGIR, ANAR-SE'N. «I ara *atxanta* que ve el balondru⁶.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

Aviu.

GANIVET. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

1. Donarem. — 2. Robatori. — 3. Enganyava. — 4. Trencar l'anella, ço que els lladres en diuen : donar garro^l a un rellotge. — 5. Rellotge — 6. Sereno.

Axantar.

FUGIR, ANAR-SE'N (Igual que *atxantar*). «De què galaré si m'*axanto*?» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.)

Axarar.

AVERGONYIR. Entre la gent de la vida sol sentir-se molt sovint: «Fes-li agafar *axares*», que equival a «avergonyeix-la», o també «fes-li agafar gelosia».

Els castellans tenen la frase: *Dar achares* per «celos». (Salillas, obra cit., p. 313.)

Ba.

És la primera síl·laba de la paraula *baba*, però *mala ba* significa tenir desgràcia, estar de males, com diuen els jugadors. «Ca, home, ca! Com veig que tinc tan mala *ba*, no sé què em faria!» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 241.)

Bai.

BUTXACA. Aquesta paraula no solament s'usa pels barris baixos, sinó que també la sentim en boca dels xicots.

Baldra.

BUTXACA. «Qui, tu? Ni mai has tentat¹ cap *baldra*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 102.)

BOCA (signif. metaf.) «Tu, mut-xel², fica't la tova³ a la *baldra*.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.)

SOTANA. «A un bòlit⁴, de sota la *baldra* li he tupit⁵ un tanca⁶ de là⁷ amb set jalates⁸.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 357.) Hem de dir que mai hem sentit la paraula *baldra* en el sentit de *sotana*, i si solament en el de *butxaca*.

Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316,

usa *bultra* com equivalent a *bol-sillo*.

Balondro.

SERENO. «El *balondro* s'estava a la tasca⁹, i per aquells barris no hi havia truquis¹⁰.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 12.) | «Fins que el *balondro* em va despertar a coses.» (Id.: *En Tarregada*, p. 18.)

Al nostre entendre aquesta paraula ve de *baladrer*, perquè anys enrera encara el sereno cantava les hores i avisava el temps que feia.

Balondru.

SERENO. «(Se sent lluny el cant del sereno.) Ui!... Què és, això? (Esverat) El *balondru*?» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 20.) | «Els peringats¹¹ no viuen a la borda¹², però hi ha *balondru*: és una fàbrica de *sedolla*¹³.» (Id.: *La Xava*, p. 90.)

Banau.

BENEIT. «Vina, home! No sigues *banau*, que va de debò — repetí la Gravada.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 135.) | «T'ho devia dir el Paella que guanyaríeu vuit duros: aquell *banau* que no serveix ni pel descuit¹⁴.» (Id.: *Els jambus*, p. 12.)

Aquesta paraula probablement és corrupció de *babau*.

Baranda.

VALENT. «... de quan ell feia de *baranda* honorífic a casa la senyora Dolors.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 33.) | «El pretendent va dir: «Jo vui ser el *baranda* de la casa.» (Id.: *Criminalitat típica local*, p. 15.)

Salillas, en *El Lenguaje*, p. 315,

1. *Palpat*. — 2. *Calla*, no *enraonis*. — 3. *Llengua*. — 4. *Capellà*. — 5. *Li he pres*. — 6. *Moneder*. — 7. *Argent*. — 8. *Pesseles*. — 9. *Taverna*. — 10. *Vigilant*. — 11. *Amos*. — 12. *Casa*. — 13. *Seda*. — 14. *Robar aprofitant una lleu distracció*.

escriu que equival a *comandante de presidio*.

Barandui (corrupció de *baranda*).
VALENT.

Barbi.

BONIC, BONICA. «I cap a Saragossa s'ha dit, amb la Flores, que en aquell temps era una marca¹ *barbi*, perquè sí.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.) | «Saps que et fas un pentinat molt *barbi*?» (Id. : *Els jambus*, p. 16.)

ÉS VERITAT. «*Barbi*, Tarregada. Demà vina, que et daré uns pàn-tols² i unes ligeras³ noves.» (Vallmitjana : *Sota Monjuic*, p. 224.)

ESTÀ MOLT BÉ. «*Barbi*, — respongué el Morata, content de poder anar a fer un nou robo.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

BO. «No sé res; però crec que és un sant⁴ molt *barbi*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Probablement aquesta paraula prové de la castellana *barbián*.

Baré.

MONEDA D'ARGENT DE CINQ PESSETES. «He sallat amb vuit *barés*» per «he sortit amb vuit duros». (Vallmitjana : *La Xava*, p. 357.)

Baril.

BONIC, ELEGANT. «Me compraré una gorra. Ja veuràs, Nimfa, que aniré *baril*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 321.) | «És que no n'ha-vies tingut cap com aquesta, perquè es *baril* de veritat.» (Id. : id., p. 210.)

En castellà també s'usa la paraula *baril* com equivalent a l'adjectiu *excelente*. Salillas, en *El Lenguaje*, p. 315, la fa venir de la paraula sànscrita *varya*.

1. *Dona*. — 2. *Pantalons*. — 3. *Espardenyes* (pronúncia castellana). — 4. Lloc per a anar a robar. — 5. *Beneit*. — 6. *Fica*. — 7. *Dits*. — 8. *Donaré, pegaré*. — 9. *Mort*. — 10. *Pegar*.

Barirel.

BONICA (igual que *baril*). «Escolta : i la Xava què fa? Ets molt blet⁵, sent tan *barirel*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 249.)

Barise.

BONIC (igual que *baril* i *barirel*).

Barques.

BOTINES. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

Barra.

ATREVIMENT, POCA APRENSIÓ, POCA VERGONYA. (*Diccionari Aguiló*, fasc. I, p. 197.) «La Madrilenyà. — No faltaria sinó que tinguessis la *barra* de negar-ho.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 9.) | «Doncas va tenir la *barra* de demanarme la mà.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 4.)

Bastu.

DIT DE LA MÀ. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Mai hem sentit aquesta paraula en la dita significació, sinó la que segueix.

Bastus.

DITS DE LA MÀ. «Segons l'agilitat del que adinya⁶ els *bastos* o els greps⁷.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 33.)

Bati (de *bastó*).

PALLISSA. «Ai el fill de la gran puta! Si l'agafo li adinyaré⁸ un *bati* que el deixaré mulé⁹.» (Vallmitjana : *Sota Monjuic*, p. 234.) | «Però el *bati* que em varen adinyar¹⁰ el Tironyi i el Cavall, no els hi perdono.» (Id. : *En Tarregada*, p. 17.)

Bato.PAGÈS.¹**Bicicleta.**

La macadura que volta l'ull per efecte d'haver rebut un cop. També es diu *ull de vellut*. «Perquè si un tronxo em tireu — no em feu cap *ull de vellut*.» (D. Bartrina: *L'ull*, «La Tramontana», 22 juliol 1892.) | «... un dia la Xava, amb l'excitació de l'embriaguesa, va donar un cop a l'ull del Paxe, i aquest l'endemà tenia tota l'òrbita morada, de què els seus companys se li reien, dient-li que anava amb *bicicleta*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 317.)

Billar (d'abillar).

LLUIR, TENIR DINERS.

Hem sentit *billa* i *billa* en la mateixa significació. «Sí, sembla que la *billa*.» (Givanel: obra cit., p. 27.)

Blanc.

COVARD. «Érem una colla que el més *blanc* avassallava a tots els d'avui dia.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 19.) | «No tingueu bua², *blancs!* — els digué el Butxinet.» (Id.: *La Xava*, p. 156.)

En llenguatge de *germanía*: *bobo*, *neccio*. Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316, el posa com equivalent a *cobarde*.

Blanquívilis (de blanc).

COVARD.

Biatinyi.

BLAT. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 348.)

Blet.BENET. «I tu fas de santer³ i

et deixaràs veure per la plaça? No siguis *blet*, que et poden tisanar⁴.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.) | «Però ara, tots... però tots... fins jo mateix... som uns *blets* que no anem enlloc.» (Id.: *Els jambus*, p. 16.)

Boc.

ESCANDALÓS. (Gil Maestre, obra citada, p. 94.) | «Teniu! — cridà la dona. — *Boc!* Aquí la teniu, la cartera...» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 181.)

GANÀ, FAMOLENC. Sol dir-se a aquell que s'atipa avariciosament.

Boc estès.

SENSE DINERS. «Noi, ja que vaig de *boc estès*. No saps tu el favor que em faries si em deixaves algun quibi⁵ per tres o quatre dies.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 248.) | «Així hagi d'anar *boc⁶ estès* tota la vida.» (Id.: *Els jambus*, p. 12.)

Bòfia.

POLICIA. «Ve la *bòfia*, i de cap al Govern civil.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 12.) | «Sí, sí: xapesca⁷, Pinxa, que aquí et podrien carregar⁸, perquè sembla estrany com ja no ha vingut la *bòfia*.» (Id.: *La Xava*, p. 27.)

També hem sentit la paraula *bòfia*, entre gent treballadora, com a sinònim de *mentida*.

En *germanía*, *buhar* equival a «soplar o descobrir alguna cosa», i En Salillas, *El Lenguaje*, p. 316, posa *Bufaire*, com «delator» o «soplón».

Bola.

MENTIDA. «Però això que n'hi ha que diuen que el fer mal

1. ¿Prové d'un dels personatges d'*Els Pastorets*, o de *baïuro?* — 2. *Por*. — 3. *Director del furt*. — 4. *Veure, fixar-se*. — 5. *Diner*. — 6. En el text es llegeix *boca*. — 7. *Ves-te'n*. — 8. *Agafar*.

porta desgràcia, és una *bola*. Perquè, si això fos veritat, on fóra jo?» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.) Aquesta paraula la sentim així mateix en la boca de gent treballadora.

Bolcu.

SAC. «Nosaltres hem passat prop de la barcaassa carregada de *bolcus* de cafil¹.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

Bòlit.

CAPELLÀ.

Aquesta paraula no pertany única i exclusivament a l'argot delinqüent, sinó que se sent pels carrers barcelonins, així com per altres poblacions catalanes.

Bollu.

PA. (Gil Maestre : obra cit., pàgina 94.) | «Escolteu : que no teniu *bollu*? — Què dieu? — preguntà la velleta. — Si teniu pa — digué la Gravada.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 66.)

Boqui.

BOCA.

EMPLEAT. «Els *boquis* m'han xamullat² que m'adinyarien³ un bati⁴.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 356.)

Borda.

CASA. «Per no tenir un mal piltre — ni *borda* per a clapar⁵.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.) | «La *borda* és pels tirois⁶ de Sarrirà.» (Vallmitjana : *Sota Montjuïc*, p. 226.)

PORTA. «No ets tu la rumi⁷ — la marca⁸ de la parada — de pes-

cat, prop de la *borda*.» (Molas i Casas, obra cit., p. 19.)

BORDA DE FORATA. Casa situada en despoblat o als afores de la població. (Gil Maestre : obra citada, p. 95.) | «És una *borda de forata*, s'ha de guanyar⁹ pel brinca¹⁰.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.) | «En veu baixa va dir-los : És una *borda de forata*.» (Id. : *Sota Montjuïc*, p. 225.)

BORDA DE PEIXOLS. Casa de camp o de pagès. (Gil Maestre : obra cit., p. 95.)

BORDA DE LEIAS. Casa de prostitució.

Bordanya (de *borda*).

CASA. «És una *bordanya* nova. S'ha de fer l'assalt¹¹ per darrera. (Vallmitjana : *Sota Montjuïc*, pàgina 226.) | «... i ell quedaria prop de la *bordanya*, i el Mulé empalmaria¹² el mulé¹³, que és lo robat.» (Id. : id., p. 231.)

Borela.

CARA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 348.)

Borrega.

MONEDA DE VINT-I-CINC PESSETES. (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 348.)

Breca.

ANY. «Li adinyaran set o vuit *breques*.»¹⁴ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Breva.

MONEDA D'OR DE VUITANTA PESSETES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Brià.

MONEDA DE VUITANTA PESSE-

1. Cafè. — 2. M'han dit. — 3. Donarien. — 4. Pallissa. — 5. Dormir. — 6. Carrers. — 7. Dona (en gitano). — 8. Dona. — 9. Entrar, robar. — 10. Sistema de robar, assaltant o brincant la tàpia de la paret. — 11. Entrada. — 12. Faria passar. — 13. La paraula *mulé* també significa *mort*. — 14. Frase el·líptica. *Sortirà condemnat amb set o vuit anys de presidi*.

TES. (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 348.)

Briga.

CADENA. «Li escarbaré¹ briga i parlu².» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Probablement ve de la paraula usada a Castella, *brija* (*cadena*).

Brilla.

BRILLANT. «Que et penses que és bo aquest *brilla*? És xungu³, home, és xungu.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 117.)

Brinca (Anar pel).

Robar saltant parets. «Se dedicava a anar pel *brinca*, i també, si podia, pel descuit⁴.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 124.) | «Es deuen pensar que no els teco⁵... *brinca* i amb prou feines.» (Id. : *En Tarregada*, p. 12.)

Brinca.

Sol dir-se al qui té el costum de robar per aquest sistema.

Brisquiar.

OBRIR. «I he *brisquiat* l'aparu.»⁶ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Bronca.

L'escàndol que es promou en descobrir algú robant (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «No, mala rata pinyada! — Perquè no temo la *bronca* — ni els carga⁷ bul⁸.» (Molas i Casas : obra cit., p. 22.)

POLICIA. «I l'altre que tapiegi⁹ la porta del tiroi¹⁰ i piqui¹¹ si ve *bronca*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 108.)

Bruge.

RAL. «A mi me'l daven a dos

bruges per pessetot¹².» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 110. En la p. 354 escriu *brujes*.)

Bua.

POR. «Per mi que tots plegats teniu *bua*. — L'Escampa : Jo, por?» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.) | «No és que tingués *bua*, ja sabeu com sóc jo.» (Id. : *La Xava*, p. 116.)

Bubianés.

VELL. «Era *bubianés*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Budell (Corrupció de bordell).

PROSTITUTA. «I el pessic que li haveu dat, que ella s'ha pensat que era aquest *budell*?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 99.)

Buffa.

BUFETADA. «Però jo d'una *buffa* et faria entrar de cap a cal Socorru.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 8.)

Bul.

POLICIA. (Gil Maestre : obra citada, p. 93.) | «Ghe... ghe... que ve la *bul*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 233.)

PORQUERIA. «Si : total, què? Una *bul*. Té : cinc xucs¹³.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 261.)

RES. «La tralla¹⁴ és xunga¹⁵, digué el Morata, no val una *bul*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Buqués.

BOCA. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

Burlador.

JUGADOR. (Gil Maestre : obra citada, p. 177.)

1. *Li robaré*. — 2. *Rellotge*. — 3. *Fals*. — 4. Sistema de robar. Com ho indica la paraula, es fa aprofitant un descuit. — 5. *Conec*. — 6. *I he obert l'aparador*. — 7 i 8. *Polícia*. — 9. *Tapar, vigilar*. — 10. *Carrer*. — 11. *Avisi*. — 12. *Moneda de dues pessetes*. — 13. *Moneda de cinc pessetes*. — 14. *Cadena*. — 15. *Falsa*.

Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316, escriu : «Del caló *bur*, monte, generalizado al juego de naipes de este nombre.»

Burlar.

JUGAR, però també té la significació de *jugar sabent fer trampes*. «M'entero de què en un cafè tenien llogats dos homes als quals daven cinc duros setmanals a cada un, perquè *burlaven* de debò.» (Vallmitjana: *Criminalitat típica local*, p. 13.)

Burleio.

CASA DE JOC. «En el *burleio* li varen espantar¹ tot lo que tenia.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 11.)

Burló.

CASA DE JOC.

Gil Mestre, obra cit., pàgs. 94 i 177, escriu *burlu*, però nosaltres hem sentit la paraula tal com l'hem escrita abans.

Busnó.

HOME. «I sent un *busnó* de l'hu — les paies² me diquelaven.³» (Molas i Casas: obra cit., p. 20.) | «Nel⁴ te darà! Vaia un *busnó!*» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 251.)

Aquesta paraula s'usa també en el caló gitanesc. Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316, la posa com equivalent a *rústico*.

Butllofa.

MENTIDA.

Cabrejar.

ENPIPAR, MOLESTAR. «Aquí la teniu! — repetí. — No cal que us *cabregeu* tant.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 181.)

Cabró.

L'home que paga per a tenir contacte carnal amb una dona de

la vida. «Tant que em refiava d'aquell *cabró* que s'ha abroncat⁵.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 185.)

Cacau.

DINER.

A voltes sentim, no en els barris baixos de Barcelona, sinó en aquells on viu la classe treballadora, aquesta frase : «Aquest sí que guanya *cacau*.»

Cafil.

CAFÈ. «Nosaltres hem passat prop de la barcaassa carregada de bolcus⁶ de *cafil*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 318.)

Cagalló.

COVARD, PORUC.

Cagat.

COVARD, PORUC.

Aquesta paraula, a l'igual que la de *cagalló*, no solament la sentim en els barris baixos barcelonins, sinó també en els carrers on viu gent treballadora : «És un *cagat*», sol dir-se d'aquell que no és amic d'escàndol, ni baralles.

Caiguda.

ÉSSER EMPRESONAT. «Saps qui va tenir una *caiguda*, l'altre dia?» (Givanel: obra cit., p. 27.)

Cais.

CASA. «Au, au : tu, trota — cap a *cais*.» (Bonavia i Rius Vidal: *L'Avi del Parque*, p. 19.)

Caix.

PALLISSA. «Adinyeu⁷! *Caix* al xivata⁸! *Caix* fins que quedi mulé⁹.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, pàgina 237.)

Calabussanyi.

CALABÓS. «Oh! I la sundela¹⁰ que

1. *Guanyar*. — 2. *Dones*. — 3. *Miraven* (en gitano). — 4. *Res*. — 5. *Escamat*. — 6. *Sacs*. — 7. *Pegueu*. — 8. *Espia*. — 9. *Mort*. — 10. *Pudor*.

fa aquell *calabussanyis*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.)

Calar.

Veure o conèixer una cosa. Així sentim dir : «Ja m'ho vaig *calar* que passaria això.»

Calderu.

MONEDA DE COURE (*caldevilla*). «Jo, al darrera del taulell, faria més *calderu*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

Calé.

DINER. «Ah? Has fet *calé*?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 235.)

Calent.

CAFÈ. «Ara només falta que poguéssim pendre un *calent*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 250.)

Cali (de *caliquenyo*).

Cigar (puro) d'última classe.

Caliquenyo.¹

Cigar (puro) d'última classe. «Aquest, aguantada a l'orella, hi duïa la punta d'un *caliquenyo*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 14.)

Caloio.

SOLDAT. «Si jo ho hagués notat — que un *caloio* et feia peça...» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 12.)

Calu.

CALÓ (llenguatge usat per la gent de la vida).

Calvot.

BUFETADA. Manifest valencianisme, per quant en dit reialme hem sentit les paraules *calvot* i *calvotada*, equivalents a bufetada; però provenint de la castellana

calva, sembla que més aviat és el cop donat al cap.

Cambres.

Robar pels camarots dels vapors. «Anirem pel registre de les *cambrés*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 321.)

Cambrista.

El que roba per les cambres dels vaixells. «El primer amb qui va anar era un tal Paxe, que, anant a València amb el vapor, per a robar pel registre, que ells ne diuen *cambristes*...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 337.)

Camelar.

ESTIMAR, MOSTRAR ESTIMACIÓ. «La pobra no havia tingut altra il·lusió que jo la *camelés*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 14.)

Camp.

TERRAT. (Gil Maestre : obra citada, ps. 27 i 79.) | «Lo millor és que anem al *camp*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 229.)

Cangri.

PRESÓ. «Avui dia és l'únic que pots pendre amb tranquil·litat. Per això no et porten a la *cangri*.» (Givanel : obra cit., p. 26.)

Salillas (obra cit., p. 317) fa venir aquesta paraula de la persa *hangura* (*torre, pinacle*).

Cantar.

Confessar un furt, explicar un fet. «Si, però quan hi ha caix² tots *canten*.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 16.)

La gent de la vida, en època de Cervantes, també usava aquesta paraula en la mateixa significació.

Hidalgo, en *Romances de Germania*, escriu els següents versos

1. De *calé*, perquè antigament valia un *cuarto*. — 2. *Pallissa*.

en el *romance* que comença *En Toledo en el Altana* : «Dice al tormento *perilgro* — que en *cantando* es condenado.» I Cervantes, en *Rinconete y Cortadillo*, fa dir al Ganchuelo : «dieron tres ansias a un cuatrero, que había murciado dos roznos, y con estar flaco y cuartanario, así las sufrió, sin *cantar*, como si fueran nada.»¹

Cantu.

CANTONADA, CANTÓ.

Caravinagres.

CARRABINER. «Els *caravinagres* de terra dormen en aquella, els de mar amaren la canoa.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

Carga.

POLICIA. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.) | «...però En Grípiá? Ja saps com les gasta : avisa els de la *carga*.» (Givanel : obra cit., p. 15.)

Carl.

CARA.

Carolanyis.

CALÓ. En Vallmitjana posa el següent exemple : «Xamulla *carolanyis*»² (*La Xava*, p. 358.)

Carpanta.

GANÀ. «Ja em convenia, ja, perquè et dic, noia, que per França s'hi passa molta *carpanta*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 165.)

Carregar.

AGAFAR, DETENIR, EMPRESONAR. (Gil Maestre : obra cit., pàgina 94.) | «... i com que el Coll d'Ànec ja sabia que anant allí

fora carregat...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 19.)

Carretu.

CARRO. «D'un *carretu* de cafil⁸ hi quinat⁴ un bolcu⁶» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Carrillo.

CONVERSA INÚTIL : «Xalemsem⁶, que aquest pelma⁷ t'adinyaria⁸ molt *carrillo*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 102.) | «Aleshores jo camelava⁹ a la Flores, i, tot adinyant-li¹⁰ *carrillo*, el trec per forata¹¹» (Id. : *En Tarregada*, p. 10.)

Cascall.

BUFETADA.

Caspilla.

PRESIDI. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

Castanya.

ANY DE PRESID. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Entre la gent treballadora té la significació de *cop*, *bufetada*.

Castanyada.

MOLTS ANYS DE PRESID. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Castís.

VALENT. «La major part pel descuit¹², perquè, si hi ha quatre homes *castissos* que puguin anar per l'espantu¹³, són forasters.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

Coneguèrem una noia, andalusa, un xic agitanada, que li deien la *Castissa*, i un amic nostre, que havia estat desbravador en l'exèr-

1. Vol dir que «donaren tres voltes al turment de l'aigua a un lladre de bestiar, per haver robat dos pollins; el qual lladre, amb tot i ésser esmirriat, va sofrir el càstig sense confessar el furt». — 2. *Parla caló*. — 3. *Cafè*. — 4. *Pres.* — 5. *Sac.* — 6. *Fugim.* — 7. *Home pesat*. — 8. *Donaria*. — 9. *Estimava, demostrava estimació*. — 10. *Donant-li*. — 11. *Fora*. — 12. *Robar als distrets, descuidats, badocs*. — 13. *Atracant*.

cit francès, li deia : *la pour sang*. Traducció justa de la paraula objecte d'aquesta nota.

Cati.

FINESTRA. «És una borda¹ de forata². S'ha de guanyar³ pel brinca⁴ i s'ha de entrar pel *cati*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Catipén.

PUDOR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «El calabussanyis feia un *catipén* de la púrria del costat...»⁵

Catxear.

Registre que fa la policia als qui van pel carrer.

Catxelar.

BURLAR. «És a dir que se'm *catxela!*» (Figuerola Aldrofeu : obra cit., p. 200.)

Caure.

ÉSSER EMPRESONAT. «Quan *caus* tot és venir a plorar.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 15.)

Cera.

MUNICIPAL. (Gil Maestre : obra citada, p. 93.) | «Si ve el *cera* o el balondru⁶, piqueu⁷.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 225.)

En Molas i Casas, en *Baralla de pescateras*, p. 19, li dóna la significació de *jull!*, *¡vigila!*, com ens ho demostra l'exemple següent : «¡*Cera!* que et vull empeltar — un bulto com verbigràcia.»

Cestu.

CISTELL, COVE.

Corrupció de la paraula castellana : *cesto*.

Cirera.

MONEDA DE VINT-I-CINC PESSETES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Clapar.

DORMIR. «Allí *clapen* els larel·li⁸ — a la nit, quan gasna⁹ fa.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Clisar.

VEURE. «... en el carrer Fernando va *clisar* un rellotge d'or.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

Clisu.

ULL. «Però en aquest *clisu* hi vàreig tenir mal més de tres mesos.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

En castellà s'usa aquesta paraula en plural i convertint la *u* en *o*; ja que és equivalent a *ojos*.

Coba.¹⁰

CONVERSA INÚTIL, FALSA, DE PUR PASSATEMPS. Es diu : «He donat *coba*.»

Cocu.

En Vallmitjana diu que aquesta paraula equival a *cabo* i que es diu *cocu de vert* al *cabo* de presidi. (*La Xava*, p. 354.) Salillas esmenta la paraula *coco* en aquest significat. (*El Lenguaje*, p. 318.)

Confiança (Anar pel).

És un dels actes de robar estant en intel·ligència amb alguna de les persones del servei o dels que freqüenten la casa on es pensa fer el furt. «No va ser-li gens difícil d'enterar-se de tot lo que li convenia; i com ja s'havien dat paraula de casament, tant que ella

1. Casa. — 2. Fora. — 3. Robar. — 4. Saltant la tàpia. — 5. *El calabós feia una pudor de la comuna del costat...* — 6. *Sereno*. — 7. *Aviseu*. — 8. Els que no tenen casa on anar a dormir — 9. *Xafogor*. — 10. *Metàtesi de boca*.

ja ho havia escrit als seus pares, hi hagué entre els dos una gran confiança. Per això és que d'aquesta manera de preparar els robatoris en diuen els lladres *anar pel confiança*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 106.)

Consort.

El que treballa¹ junt amb un altre. (Gil Maestre : obra cit., pàgina 94.) | «Fins que s'hi presentà l'Espanta, que ja havia sigut *consorte* seu.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Conxivar.

Captar-se l'estimació d'una persona, fer-se-la seva. «Perquè la *conxivava*. Si és més morta que viva.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 272.)

Conya.

BROMA. És cosa fàcil sentir les frases : «Hem anat a fer *conya*», «Aquell està de *conya*».

Malícia o intenció amb què s'enraona. «Què hi ha, Tarregada — em preguntà el Cavall amb una *conya* que, francament, no em feia molta gràcia.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.)

Aquesta paraula l'hem sentit usada a Castella, en els mateixos significats abans dits.

Conyon.

BROMISTA.

Coparujo.

COPA. En Vallmitjana posa la següent frase : «M'he privat una *copanyis* de mostu.»² (*La Xava*, p. 355.)

Cornar.

DORMIR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Hi havia un puró³

que *cornava*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.)

Corneiar.

DORMIR. «Hem fet un crit per a saber si el truquis⁴ *cornejava*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

Corones.

MONEDA DE CINQ PESSETES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Corrido.

L'home que freqüenta les cases de prostitució, balls, etc. «Li convenia una dona d'empenta que pogués fer cara quan se presentessin homes d'aquests *corridos*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 134.)

Cóva.

COVARD, PORUC. Amb aquesta significació hem sentit : «Ets un cóva», «Tens molta cóva.»

Cruspir.

MENJAR. «I ara amb quatre queixalades — me tinc de *cruspir* mig món.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 14.)

Cuento.

ROBATORI. «I el que era rebutjat d'aquella casa ningú el volia per cap *cuento*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 36.)

Però ha de dir-se que, segons el sistema del furt, té un o altre nom. Així veiem : Pel *brinca*, pel *confiança*, pels *xiscles*, per l'*escalu*, pel *topu*, pel *xarco*, pel *descuit*, pel *gat*, pel *timba*, etc.

Cunyes.

FALQUES. «Cal dur el rus⁵, espases⁶ i *cunyes*.» (Vallmitjana: *Soia Montjuic*, p. 226.)

1. Recordi's que al *robar* en diu la gent de la vida *treballar*. — 2. *M'he begut una copa de vi*. — 3. *Vell*. — 4. *Vigilant*. — 5. *Rossinyol*. — 6. *Claus*.

Curbatinyis.

CORBATA. En Vallmitjana escriu: «També he escarlat una *curbatinyis*.» (*La Xava*, p. 357.)

Curda.

UBRIAC. «Aquella *curda* de Pe-lada m'ha fet uns crits...» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 229.)

EMBRIAGUESA. Havem sentit dir: «I duia una *curda* de tres déus», ço és, que estava embriagat en grau superlatiu.

Els castellans també usen aquesta paraula.

Curdela (de curda).

EMBRIAGUESA, EMBRIAGAT. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 348.)

Curneiar.

DORMIR. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 349.)

Dali (de dar).

PALLISSA. «Ara alegria, i els *dalis* se deixen per última hora.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 230.)

Dàtil.

DIT DE LA MÀ. (Gil Maestre: obra citada, p. 94.) | «Jo estirava... així... amb los *dàtils* — i tot mirant les pesantes¹.» (Molas i Casas: obra cit., p. 20.)

També hem sentit aquesta paraula a Castella. (Salillas: obra cit., p. 321.)

Demanisquiar.

DEMANAR.

En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 25, escriu: «Hi entrisquiats en un adrogu *demisquiant* un perrot de llonga.»²

1. *Balances*. — 2. *Hi entrat en una adrogueria demanant deu cèntims de llonganissa*. Sembla, doncs, que es tracta d'una variant del *demanisquiar* que hem sentit nosaltres. — 3. *Tapa*. — 4. *Rellotge*. — 5. *Cadena*. — 6. *Be-neit*. — 7. *Va ésser agafat*. — 8. *Por*. — 9. *Sereno*. — 10. *Vigilant*.

Desbrigar.

ROBAR, PENDRE. «Tapieja³, que li vull *desbrigar* parlu⁴ i tralla⁵.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, pàgina 11.)

Descuider.

El que va pel *descuït*. «Jugadors de poc preu, lladres, *descuïders*, timadors: en fi, tota l'escòria de la ciutat.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 287.)

Descuït.

Un dels diversos sistemes de furta. El del *descuït*, com ho indica la mateixa paraula, és aquell en el qual la víctima ha sofert una distracció, ha estat descuïdat. «T'ho devia dir el Paella, que guanyariem vuit duros: aquell banau⁶ que no serveix ni pel *descuït*.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 12.)

Desgraciat.

HOME DE LA VIDA. «...que no hi vaig tenir res amb aquell home, ni amb cap *desgraciat*, d'ençà que ell va caure⁷.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 93.)

Dicalar.

VEURE. «Aquí al barri tenia una bua⁸ que el balondru⁹ o el truquis¹⁰ no ens *dicalessin*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 321.)

Salillas escriu que prové del sànskrit *drish* o de l'indostànic *dek, hua* (*El Lenguaje*, p. 321). És una paraula genuïnament gitanesca.

Dinyar.

CAGAR.

Dintracs.

A DINTRE. «Si no, hi haurà

bronca¹ a *dintracs*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 90.)

Diquelar.

VEURE (igual que *dicalar*). «Fí-lustri bé si *diquela*.»² (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 197.)

En Molas i Casas (obra citada, p. 19) posa aquesta paraula en boca d'un gitano.

Drogu (d'*adrogu*).

ADROGUERIA. «M'he entrisqui- at en una *drogu*.»³ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 355.)

Durinyals.

LA DONA PRÒPIA. «Quin sàful⁴ adinyaré⁵ a la *duvinyals!*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 90.)

També diuen *vinyals*, per a significar un ésser humà qualsevol, perquè hem sentit dir : «¡Hola, *Vinyals!*», equivalent a «¡*Hola, home!*».

Embarcat.

MARINER. «Que la Xava hagués tingut algun *embarcat*, ja era cosa segura.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 317.)

Empalmar.

Fer passar un objecte, recollir-lo per a dur-lo a lloc. «I ell quedaria prop de la bordanya⁶, i el Muló *empalmaria* el mulé, que és lo robat.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 231.)

ANAR ARMAT. Així diuen : «El Lloru va sortir *empalmat*.» Amb tal significació l'usa Salillas (obra citada, p. 322).

Encantu.

Manera de robar fent l'encantat, el distret.

Encurdar (de *curda*).

EMBRIAGAR-SE. «A un home li està bé que s'*encurdi*, però no a una dona.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 254.)

Endinyar.

DONAR, igual que *adinyar*. «...i veuràs la tanda de bolets que li *endinyo*.» (Givanel : obra citada, p. 33.)

Endola.

PESSETA (igual que *andola*). «A que'm deixis quatre *endoles* — per pagà un compte pendent.» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 17.)

Ensilar.

TOCAR. «Tan bé que l'havia *ensilat*... al bell mig del garó⁷.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina 9.)

Entorbar.

ENGANYAR, ESTAFAR. «Si és un banau⁸ que tothom l'*entorba*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 5.)

Entorvar.

ENGANYAR, ESTAFAR. «M'has d'*entorvar* les quatre peles⁹? Les vui i les vui, perquè són meves.» (Vallmitjana : *Els jambus*, pàgina 10.)

Entrisquiar.

ENTRAR. «Xaleu¹⁰ o *entrisquieu* a dintre la tasca¹¹.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 291.)

Escaladui.

ESCALA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «El balondru pinxera l'*escaladui*.»¹²

1. *Se'ns descobrirà*. — 2. Sembla que vol significar : *Miri bé si hi veu*. — 3. *He entrat en una adrogueria*. — 4. *Mocador de seda*. — 5. *Donaré*. — 6. *Casa*. — 7. *Cap*. — 8. *Beneit*. — 9. *Pessetes*. — 10. *Fugiu*. — 11. *Taverna*. — 12. *El sereno vigila l'escala*.

Escalu.

Sistema de robar. Es fa un aqüeducte soterrani o mina des d'un indret no molt apartat del lloc on s'ha de fer el robatori. «A la meua manera de veure és anar per l'*escalu*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Escapolir (d'*escapar*).

FUGIR DISSIMULADAMENT. «Els demés de la taverna s'*escapoleixen* cap al carrer, tant homes com dones.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 15.)

Escarbar.

ROBAR. «*Escarbava* tot quant tenia en la calaixera.» (Givanel : obra cit., p. 32.)

Escopeta.

PALANQUETA. (Gil Maestre : obra cit., p. 29.)

Escup.

ESCARPA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Escupir.

DONAR. «I jo vinga dar-los per la banda perquè *escupissin* guita¹.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 164.)

Espantador.

ATRACADOR (el que es dedica al registre de l'*espantu*).

Espantu (d'*espantar*).

ATRACADA. «...perquè, si hi ha quatre homes castissos que puguin anar per l'*espantu*, són forasters.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, pàgina 12.)

Espardenyers.

MOSSOS DE L'ESQUADRA. Els donen aquest nom pel calçat que porten. «A les nou ja hi tens de ser. Veies com està la bòfia² i si

hi han *espardenyers*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.)

Espasa.

CLAU DE PORTA. «Pujà el Brinca, qui duia l'*espasa* i el rus³.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 231.)

En el caló castellà *espandar* és *obrir*.

Espasista.

El que fa les *espases*, ço és, les claus. «Primer de tot el Titus buscà un *espasista* perquè fes les claus.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

Espiandar.

FUGIR, ANAR-SE'N. Algunes vegades hem sentit : «*Espiandeu* i mut» per «Fugiu i no digueu res», «i com que el consort va *espiandar* vaig carregar-me-la», ço és : «i com que el meu company de treball va fugir, em varen agafar».

Estar.

Aquest verb el sentim, molt sovint, acompanyat d'un substantiu per a significar certs estats de l'individu. Per exemple : *Estar de causa* (estar pres); *estar de lloillu* (tenir bon humor); *estar de males* (tenir mal humor, tenir desgràcia en el joc); *estar de setmana* (ço que les dones anomenen *la regla* o *l'acostumat*); *estar de quinzena* (estar a la presó com a quinzenari); etc.

Estaribel (d'*estaru*).

PRESÓ. «Si no fos que la llibertat és mitja vida, gairebé preferiria l'*estariibel* per poder menjar a l'hora.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 13.)

Estaru.

PRESÓ. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Ca, dona, ca! Ara estaries a l'*estaru* i al menos tens lliber-

1. *Diner*. — 2. *Polícia*. — 3. *El rossinyol*.

tat.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 330.)

Esteribel (d'estaru, com *estaribel*).
PRESÓ.

En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 349, ho escrivé *estaribel*, però en la novel·la usa la forma que hem escrit anteriorment.

Estilla.

Part d'un robatori (igual que *astilla*). «De quan ençà ets consorte¹ meu, perquè t'adinyi² *estilla*?» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 8.)

Estiribel (d'estaru, com *estaribel* i *esteribel*).

PRESÓ. «Noi, a mi l'*estiribel* me fa molta *ginda*³.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 222.)

Però hem de dir que en Domingo Bartrina usa la paraula *estiribel*, com equivalent : «a l'aire lliure», «a la serena», «a camp ras», com en l'exemple següent : «A quarts de deu o més tard — clapant⁴ a l'*estiribel*.» D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.

Estopa.

PALLISSA. «Ah, sí? Adinya-li⁵ *estopa*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 249.)

Estrella.

Tros de canya que s'introdueix al forat del pany per assenyalar les dents. (Gil Mestre : obra cit., p. 93.)

Estreta.

CAMISETA INTERIOR. (Gil Mestre : obra cit., p. 94.) | «També

he escarbat una llima ... una *estreta* i una *curbatinyis*.»⁶ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 357.)

ARMILLA. «Una tralla⁷ que des-taqui de l'*estreta*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Fa (de *fallar*).

CARTA ESCRITA.

Fabri.

FÀBRICA. «Mireu, Pau : és una *fabri* de sedolla⁸.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

Faicos.

MOSSOS DE L'ESQUADRA.

S'usa sempre el plural perquè mai es veu anar sol, prestant servei, un individu del dit cos.

Falla (de *fallar*).

CARTA DE JUGAR, JOC DE CARTES.

A Castella s'usa aquesta paraula. (Salillas : obra cit., p. 323.)

Farga.

ROBA. (Gil Mestre : obra cit., p. 34.) | «I sense pensar en tirollos⁹ — ni en puleius¹⁰ ni en fer *farga*¹¹.» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

Fatigar.

ROBAR. «N'havia passat tantes anant a *fatigar*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 14.)

Com la gent de la marxa, de la vida, ço és, la delinqüent, al *robar* en diu *treballar*, resulta que les paraules *fatic* i *fatigar* equivalen a *treball* i *treballar*.

Fer.

ROBAR. «Un rellotge d'or, i

1. *Company de treball*. — 2. *Doni*. — 3. *Por*. — 4. *Dormint*. — 5. *Dóna-li*. — 6. *També he pres una camisa... una samarreta i una corbata*. — 7. *Cadena*. — 8. *Seda*. — 9. Bon lloc per a robar. — 10. Lloc on es venen els objectes robats. — 11. Ço és : farcells de roba. Els *germanos* en diuen *farda*, i els gitanos *farat*.

mentre el *feia*... va notar el treball.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

CONÈIXER. «El vàireig *fer* a casa la Glòria.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

Filustrar.

MIRAR, VEURE. «Agafo el papè, el desfaig,—*filustro* primerament—la firma.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia y sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Fisqueiu.

BACALLÀ. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.) Amb la mateixa significació de *bacallà*, el mateix autor Vallmitjana escriu *fisqueyo*. (*Els jambus*, p. 16.)

Flauta.

XIULET. «En tot això toquen pitos.—Toquen *flautes*—diu el Noi.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 13.)

Fletes (del comerç marítim).

MARINERS. «I si aquí no vénen *fletes*, ja se sap que vostè en té la culpa.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 275.)

Forata.

FORA. «...i com per *forata* hi ha molt sometent, de seguida et fan foc.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 26.)

Aquesta paraula l'usa Salillas com equivalent a *foraster* (obra cit., p. 323.)

Formar.

SABER ROBAR, ÉSSER LLEST. «Ja saps que jo també *formo*, perquè pel confiança¹ vaig a l'hora².» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 248.)

1. Manera de robar. — 2. *Anar a l'hora* equival a saber la seva obligació. — 3. *No val res, no té valor*. — 4. *Conversa*. — 5. *Cadena*. — 6. *Donar*. — 7. *Valent*. — 8. *Ja li ho explicarien*. — 9. Part d'un furt. — 10. Idem. — 11. *Part*. — 12. *Cara*.

Ful.

RES. «Molt de pes i tot una *ful*; tot és púrria³ lo del sac.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 9.)

FALS. Sentim a dir : «És *ful*, aquest duro.» | «Qui, tu? molta taba⁴ *fula*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 289.) | «Abillava una tralla⁵... que de tan *fula* no n'adien⁶ res.» (Id. : id., p. 356.) En la mateixa significació de *fals* s'usa a Castella. (Salillas : obra cit., p. 323.)

MALALT. Així havem sentit dir : «Aquest està *ful*», o bé : «No vagis amb aquella, que està *fula*.»

Ful de planter.

Cosa de poca vàlua, o que no val res. «Aquí on veieu, aquest home ha sigut un dels homes més castissos⁷, i ara no val un *ful de planter*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 223.) | «Si fos aquí ja li xamullarien⁸, i astilla⁹ a l'un, raca¹⁰ a l'altre, total què? Una *ful de planter*.» (Id. : *La Xava*, p. 89.)

Fulanyis.

FALS. Com *ful* i *fula*. En Vallmitjana, *La Xava*, p. 356, escriu : «M'han dit que era *fulanyis*», per «m'han dit que era fals».

Fuleria.

FALSEDAT. «Quan vaig veure aquella *fuleria* em vàireig indignar.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina II.)

Fulero.

EMBUSTERO, PRETENCIÓS.

Fulinyà.

FALSA. «Hi vols raca¹¹, tu, amb aquesta pinta¹² tan *fulinyà*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 8.)

Furata.

FORA, igual que *forata*. «Figura't tu que anem per *furata*, perquè el Paella ens havia dat el sant¹.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.)

Gabis.

RANXO. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Gala.

BUFETADA. Així sentim : «Noi, quina *gala!*»

Galar.

MENJAR (igual que *jalar*). «Una persona mal alimentada hasta es torna més gandula; perquè, a fe de Déu, que quan *galo* i puc xerri-car-ne mitja del pastós...» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

No hem sentit mai la paraula *galar* en la significació de *menjar*; al nostre entendre és una errada del impressor. *Jalar* (pronunciació castellana) per *menjar*, sí.

Galata.

PESSETA. «Sí, però del parluco², — contestà l'Uspici, tot esquivat, llambregant per tots costats — me n'adinyaran³ tres *galates*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Galista.

El que abusa. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Gambar.

FUGIR. Frase : «Quina manera de *gambar*.»

Hidalgo esmenta la paraula *gamba* com equivalent a *pierna*.

Gambu.

HOMÉ (igual que *jambu*). «Els quatre *gambos* allí reunits reien només de pensar lo que riurién.»

(Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 33.)

Nosaltres sempre hem sentit *jambus*, pronunciant la *j* castellana.

Ganàpia.

Xicot de regular alçada. «Perquè un *ganàpia* els va pendre tot lo que elles, després de molts esforços, havien pres i recollit.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 47.)

Vindrà de la paraula castellana *ganapán?*

Gànguil.

ANELL. (Gil Maestre : obra citada, p. 94) | «Ah, no! El *gànguil* i la tralla⁴ la vull lluir.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 117.)

BRILLANT. «Es un *gànguil* com un sigrò, és frase que hem sentit, per demostrar que és un «brillant de preu».

Ganxo.

ROSSINYOL (eina per a obrir el pany d'una porta). «No tinc *ganxo*.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 14.) | «Ves pel *ganxo*, que és més segur.»⁵ (Id. : id., p. 12.)

Ganyipea (de ganyips).

Acte de menjar. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Mai! Vaig a la *ganyipea*—i tornaré amb més agalles.» (Molas i Casas : obra citada, p. 22.)

Ganyips.

MENJAR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Per preparar-me els *ganyips* — dic als pinrés⁶ : Cap a plaça.» (Molas i Casas : obra citada, p. 20.)

Ganyota.

FER LA GANYOTA. *Morir*.

1. Lloc on han d'anar a robar. — 2. *Relloige*. — 3. *Donavan*. — 4. *Cadena del rellotge*. — 5. Es refereix a l'acte d'anar a robar pisos, o sia a la feina pròpia del *reventador*. — 6. *Peus*.

FER FER LA GANYOTA : *Matar.*
«Tot d'un plegat se'm presenta una dona, que en Ferro i jo vàrem fer-li fer la ganyota.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 16.)

Garjola.

CAURE A LA GARJOLA, ESTAR A LA GARJOLA. Estar pres, reclòs, compromès, trobar-se lligat, etc. «Sí, noi : ja estic a la garjola.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 227.)

Gasna.

XAFOGOR, CALOR. «Allí hi clapen¹ els larel·li² a la nit, quan gasna fa.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Gaspà.

FORAT AL SOSTRE. Sol fer-se per a penetrar al pis de sota. (Vallmitjana : *La Xava*, 359.)

Gastui (de gasto).

DESPESA. «Del gastui me n'he fet una perreta.»³ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 355.)

Gat.

PORTAR EL GAT, AGAFAR EL GAT.⁴ Estar embriagat. Frases: «Quin gat que porta!» «Ha agafat un bon gat.»

Un de tants sistemes de *cuentos*, registres o, com es diu amb més claredat, *fuys*. «Ni ell s'ocupava de vendre tabac ni ella de fer el gat.»⁵ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 177.)

Gatet.

AMPOLLA. Se'n diu *gatet* perquè amb el seu contingut (vi o aiguardent) s'agafa el gat, com diuen. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Gau.

POLL. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

En *Les argots des metiers*, pàgines 22 i 23, esmenta Dauzat la paraula *goux* com arcaica, i en *L'argot de la guerre*, ps. 68 i 159, fa notar que s'usava en les trinxeres dels exèrcits aliats. Hidalgo usa *gao* en el seu *Vocabulario*.

Gil.⁶

PORUC. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 319, fa dir al Paxe : «I si aquest no hagués sigut tan *gil* ompliem el bot.» Però el Paxe segueix dient : «Com que jo no sé nadar...» donant a entendre que no solament tenia *bua* el Ratolí, ço és, el seu consort, sinó ell mateix.

Ginda.⁷

POR. «Noi, a mi l'estiribel⁸ me fa molta *ginda*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 222.)

Serà probablement una corrupció del mot castellà *jindama*, perquè sempre havem sentit dir *ginda* amb la *g* de pronúncia castellana.

Gindalero.⁹

EMBROLLAIRE, segons En Vallmitjana. Però el següent exemple, que és d'ell mateix, no dona idea justa de la seva significació: «És un *gindalero* que recull papers.» (*Sota Montjuic*, p. 234.)

Sembla que, si *ginda* vol dir *por*, podria equivaler a *poruc*.

Gorra.

Es diu que *fa una gorra* el que abusa fent pagar la despesa.

1. *Dormen*. — 2. Que no tenen casa. — 3. *De la despesa me n'he fet cinc cèntims*. — 4. Prové que la pell del gat era utilitzada per a fer bots de vi. — 5. Qui vulgui saber detalladament el *robotori pel gat*, vegi *La Xava*, ps. 178-182. — 6 i 7. Pronúncia castellana. — 8. *Presó*. — 9. Pronúncia castellana.

«Aquests són aquells que només te fan l'amic quan te poden fer una *gorra*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

En castellà hi ha *gorra*, *gorrón* i *gorrero*.

Grapissés.

POLLS. «Saps que abilla¹ molts *grapissés*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

Grasnar.

EXPLICAR, DIR, ENRAONAR. «Escolta, Gràpia : ¿que és veritat tot això que has *grasnat* a Fornos?» (Givanel : obra cit., p. 16.)

Greps.

DITS DE LA MÀ. «Calla, nano, calla! Tens ganes que t'adinyi² els *greps* a la cara?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 289.)

Gresnar.

ENRAONAR, igual que *grasnar*. «Calleu! Quina manera de *gresnar*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 76.)

Guanyar.

ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, escriu : «He anat al Suri³ i he *guanyat* un parluca⁴.»

Guapu.

VALENT. «Ja ho sabem tots, que no és tan *guapu* com tu.» (Givanel : obra cit., p. 14.)

És una de tantes paraules que la llengua castellana ha anat infiltrant en la nostra parla.

Gueto.

VELL.

PARE. «El teu *gueto*, a França; ta mare a l'hospital, que no en sortirà.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 185.)

Guillar.

FUGIR. «I sense donà el bon dia — com fa tot home educat, — altra vegada ha *guillat*.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Guindar.

GUANYAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, escriu : «He sallat amb vuit barés, me n'he anat al burleu i me'ls han *guindats*.» (*He sortit amb vuit duros, me n'he anat al joc i me'ls han guanyat*.)

ENGANYAR. Sentírem, a un que *presidia* una taula de joc, la següent frase : «No s'hi posi, que el poden *guindar*, i havent-li preguntat la significació d'aquesta paraula, va dir-nos que era equivalent a *enganyar*. Amb aquesta mateixa significació la posa En Vallmitjana en *La Xava*, p. 349.

Guipar.

VEURE. «Ara, tocant a què Déu — des del cel a tothom *gui-pa...*» (D. Bartrina : *Mentida*, «La Tramontana», 6 novembre 1891.)

Guita.

DINER (Gil Maestre : obra citada, p. 94.) | «I jo vinga dar-los per la banda perquè escupissin⁵ *guita*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 164.)

Gura.

MUNICIPAL. És la significació que generalment s'hi dóna, fins entre la gent que no és *de la vida*.

A Castella la paraula *gura* significa *ronda*, per quant en el romanç de Gamarra *Los tres jaques*⁶ es llegeixen aquests versos : «Que en Lavapiés a las nueve—sucedió cierta desgracia: — resistieronse

1. *Porta*. — 2. *Posar*. — 3. *Teatre Soriano*. — 4. *Relloiçe*. — 5. *Donar*. — 6. Duran, *Romancero*, n.º 1759.

a la *gura*, — hubo heridas muy bravas...»

Però *guro* té la significació d'*alguacil*, com en el *Rinconete y Cortadillo* d'En Cervantes: «El procurador que nos defiende, el *guro* que nos avisa, el verdugo que nos tiene lástima.»

Guri.

MUNICIPAL.

Jalar.

MENJAR. «Doncs de què *jalaré*, jo, si no faig de la vida?» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 92.)

Jalata.

PESSETA (igual que *galata*). «Espavila't, home! Mira, a mi no em falten mai dos *jalates*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 222.)

Jamància.

MENJAR. «Aquestes marques¹, que vagin a buscar la *jamància* i allí *jalarem*² com uns reis.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 229.)

Jamar.

MENJAR.

Jamba.

DONA JOVE.

De vegades té la significació d'*amant*, com també sol tenir-la de *xicota presumida*. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 349.) Salillas posa aquesta paraula entre les del caló jergal castellà i com equivalent a *ama de casa* (obra cit., p. 325).

Jambru.

JOVE. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | «Oh! — No et valdrà ni el teu *jambru*. — No, mala rata pinyadal!» (Molas i Casas: obra cit., 22.)

Jambu.

HOME JOVE.

AMANT. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 349.)

Jequel.

GOS. «El que així parlava era considerat entre ells com una especialitat per a amansir els gossos, que, com els gitanos, en caló anomenen *jequel*.» (Vallmitjana: *Criminalitat típica local*, p. 26.)

Jindama.³

POR. «Té *jindama*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 353.)

Jubais.

POLLS. «Recristo, que *jubais* porta! — afegí el Ratolí.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 224.)

Juelga.⁴

FESTA. «Ara acabo de veure la Moreneta amb en Trenyina, que se n'anaven de *juelga*.» (Givanel: obra cit., p. 20.)

És una corrupció del mot castellà *juerga*, que prové de *huelga*.

Juerga.⁵

FESTA (igual que *juelga*). «Si intervenia en aquell assumpte perdia la *juerga*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 39.)

Jungu, junga.

FALS, FALSA. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 350.)

Es diu que *va pel jungu* el que es dedica a fer passar moneda falsa, o a fabricar-ne.

Jupa.

AMERICANA DE LLANA. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | «Si jo, en lloc d'anar vestit d'americana blava, pogués dur una bona *jupa*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 223.)

Juquel.

GOS. «No hi ha cap més mena

1. Dones. — 2. Menjarem. — 3-5. Pronúncia castellana.

de bestiar més dolent que els *juquels*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 9.)

Jurba.

AIGUA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «¡Qui és l'últim! Com els que van — per la *jurba*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 22.)

Jurundu.

SERENO. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Là.

ARGENT. «Vaig al puleiu¹ : acabo d'escarbar² un parluc³. És de là.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Larel·li.

El que no té casa, el que no sap on anar a dormir. «Allí hi clapen⁴ els *larel·li*—a la nit, quant gasna⁵ fa.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Lea.

PROSTITUTA. «El meu consorte es va liar⁶ amb una *lea*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Leia.

PROSTITUTA (igual que *lea*). En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 358, escriu «borda de *leies*»⁷.

Nosaltres hem sentit *leia* i *lea*; però hem de dir que ha d'ésser *leia*, per quant, com hem dit abans, aquesta paraula és d'origen italià, és el *lei* de la tan sabuda frase : «Io andava da *Lei*».

Leona.⁸

CAIXA DE GUARDAR CABALS. (Gil Maestre : obra cit., ps. 94 i 97.)

Ligeras⁹.

ESPARDENYES. «Demà vina, que et daré uns pàntols¹⁰ i unes *ligeras* noves.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

Deuen dir-ne *ligeras* perquè serveixen per córrer.

Lilar.

ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 353, posa el següent exemple : «Agrava el rus, que anirem a *lilar*»¹¹.

Llàmara.

ARGENT. (Gil Maestre, obra cit., p. 94.) | «Que me'n van donar, de *llàmara*!» (Molas i Casas : obra citada, p. 20.)

Llàmara boba.

ARGENT FALS. Segons Gil Maestre (obra cit., p. 94) és l'acte de fer passar moneda falsa.

Llampada (de *llamp*).

RÀPIDAMENT. «Filustro¹² primerament —la firma d'una *llampada*.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Llanosa.

LLANA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa el següent exemple : «He escarbat una peixosa de *llanosa*.»¹³

Lleona.

CAIXA DE GUARDAR CABALS. «Ja és cosa de cuidado una *lleona*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Llima.

CAMISA. (Gil Maestre, obra cit.,

1. Lloc on venen els objectes robats. — 2. *Robar*. — 3. *Relloige*. — 4. *Dormen*. — 5. *Calor*. — 6. *Amistansar-se*. — 7. *Casa de prostitució*. — 8. Al nostre entendre, l'ex-governador de Barcelona castellanitza el vocable. — 9. Pronunciació castellana. — 10. *Pantalons*. — 11. *Agafa el rossinyol, que anirem a robar*. — 12. *Miro*. — 13. *He robat una peça de llana*.

p. 94.) En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 32, escriu: «D'un camp he escarbat un núvol, una llima, un sàfol de sedolla i dos rots»; ço que ve a dir: *D'un terrat he pres un llençol, una camisa, un mocador de seda i dos mocadors de butxaca.*

Aquesta paraula la trobem en francès i en castellà. (Vegi's Dauzat: *Les argots des métiers*, ps. 22, 28, 51, 108 i 116; i Hidalgo: obra cit., p. 18.)

Llisca.

SABÓ. «¿Què deies d'allò de la fàbrica de *Llisca*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 114.)

Llonga.

CARRETERA, CAMÍ LLARG. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 350.)

LLONGANISSA. «Hi enstrisquiant en un adrogu, deminisquiant un perrot de *Llonga*.»¹ (Vallmitjana: *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Llonza.

BENEIT. «El sastre, que va ser *llonza* — de fiar-li.» (Bonavia i Rius Vidal: *L'Avi del Parque*, p. 17.)

Lluqueres (corrupció de *ligeras*).

ESPADENYES. (Gil Mestre, obra cit., p. 94.) | «Ja et pots calçar les *lluqueres*.» (Molas i Casas: obra cit., p. 20.)

Llúvia.

PALLISSA FORTA. «Em sembla que t'adinyarà² un bati³! Ja veuràs quina *llúvia*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 92.)

Macarró.

El tant diari que passa una dona de la vida a l'home que viu amb ella. Un amic nostre classificava

aquesta gent de tres maneres: *Fideus*, *macarrons* i *galets*, segons rebessin els diners d'una prostituta dels barris baixos, d'una que anés a l'oficina, ço és a *cites*, o bé d'una *cocotte*.

També es diu que *passa* o *cobra* el *macarró* el que rep un tant diari de part d'una dona. Ex.: «Què vols que't passi el *macarró* des de vaspella⁴?» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 93.)

Aquesta paraula *macarró* està inspirada en la francesa *macquereau*.

Macucus.

METZINES. «Adinyem-li⁵ *macucus*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 358.)

Man.

JO. «Qui, *man*? — contestava en Rafel.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 210.)

¿Prové de la paraula gitana *manu*, que significa *home*, o de *mangue* (*me*, *mi*)?

Mangar.

DEMANAR. «Si els haguessin carregat⁶ ja t'haurien escrit, *mangant* pasta⁷.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 332.)

Manguela (de *mangar*).

DEMANAR. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 350.)

La paraula *manguela* és purament gitana. Vegi's Quindalé, *Diccionario*, p. 45.

Manguis.⁸

MI. «Que és a *manguis*? — Sí, a tu.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 135.)

Mano.

HOME VIU. «Deixa'l estar, al

1. He entrat en una adrogueria, demanant deu cèntims de *Llonganissa*. — 2. Pegarà. — 3. Pallissa. — 4. Presidi. — 5. Donem-li. — 6. Agafat. — 7. Diner. — 8. De man, o sia de la paraula gitana *mangue*.

Pau. Vaia un *mano* està fet.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

Marca.

DONA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)] «Només tindria de fer l'ullet, i veuries *marques* de preu i en bon estat, com venien a veure'm.» (Givanel : obra cit., p. 17.)

Aquesta paraula que usa avui dia la gent de la vida, ha vingut de Castella, ja que en època de Cervantes així anomenaven els rufians la dona llur, com es pot veure en *Romances de Germania*, de Hidalgo.

Marca tuna.

DONA LLESTA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Marcot.

DENUNCIAT. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Marcillar.

TRENCAR L'ANELLA DEL RELLOTGE.¹ *Marcillar un parlu.*² (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Marcoi.

DONA. «Vés amb la teva *marcoi*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 13.)

Marcota (despectiu de marca).

DONOTA. «Lo que no tens és vergonya, mala *marcota!*» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.)

Marron.

INFRAGANTI. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 354, posa el següent exemple : *Me l'han pispat marron*, ço és : L'han agafat infraganti.

Marsu.

RES, o sia *No s'ha pogut robar res*. «La Peixos : Ah? Sí? És a dir

que no vas fer res? — L'Escanya. *Marsu*, noia!» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 11.)

Aquesta paraula prové de *març*? El tercer mes de l'any és, quant a temperatura, el més variable i molestós : «Març, marçot — mata la vella prop del foc — i la jove si pot.» A Castella les *coimas*, el dia que no guanyaven res, en deien *disanto*, ço és, *dia santo*. Els cotxers barcelonins, que tenen també el seu argot, diuen que han fet *burro* el dia que han estat en vaga.

Marxa.

LLADREGAM, o sia el gremi dels que viuen del furt. *Anar a la marxa.*³ (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Segons Salillas, la *marcha* és una *asociación ladronesca*. (Obra cit., p. 327.)

Màstec (de mastegot).

BUFETADA. «Adinya-li⁴ un *màstec!* — crida el Barba. — Què diantre es rebel·la, aquesta *marcota*⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 77.)

Matalassers.

Els que pertanyen a la policia secreta. Se'ls dóna aquest nom perquè quasi tots ells van amb grossos bastons.

Matute.⁶

CONTRABAN. «Però ho diré al Quelitus, aquell que passava carn de *matute*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 148.)

Mau.

MAL SENYAL. «Nanai, que ve bronca.»⁷ — *Mau!* Ens aplanem estirats a terra dessota una grua.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 320.)

1. També en diuen : *donar garrot*, o bé *guillotinar*. — 2. *Trencar l'anella d'un rellotge*. — 3. *Anar a robar*. — 4. *Dóna-li*. — 5. *Donota*. — 6. Manifest castellanisme. — 7. *Calla, que ve policia*.

Mec.

PA.

Aquesta paraula també l'usen en igual significació els asilats de la Casa Provincial de Caritat de Barcelona, i no és d'ara, sinó que pels voltants de 1840 ja era cosa corrent el sentir-la pels patis i refectori del dit asil.

Mecu.

BENEIT, TONTO. «Anem a agravar, *mecus*.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 358.)

Menda.

Jo. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Aquesta paraula, que al nostre entendre ens ha vingut de Castella, figura en el llibre d'En Martín del Val, p. 131.

Menga.

Mi (pron.). «M'han dit a *menga* que...»² (Vallmitjana : *La Xava*, p. 356.)

Minador, minaire.

El que es dedica a robar fent una mina o conducte subterrani.

Moc.

REBUF, MIQUEL. «Aquest *moc* me'l podia estalviar.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 243.)

Mòlleris (El).

EL MOLL. «On atxaleu?» — preguntà la Roseta. — Al *mòlleris* — contestaren les altres.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 56.)

Mona.

EMBRIAGAT, EMBRIAGUESA. «Ja deu ser el ximple de cada nit : un carreter que sempre agafa la *mona*.» (Givanel : obra cit., p. 11.)

Monissos.

DINERS. «¿I aquella que tants *monissos* me va costar?» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 8.)

Morcillar.

TRENCAR L'ANELLA D'UN RELLOTGE. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 353, escriu : «*Morcillar* un parlucu».

També hem sentit dir-ne : *Darli garroi*; perquè separen el rellotge de la cadena. A Castella en diuen «dar garrote». (Vegi's Martín del Val, obra cit., p. 23.)

Mordassa.

Eina per a tapar la boca. «Bah, bah! Li posaré la *mordassa*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.)

Morma.

BUFETADA. «I si topo amb un covard — callo i li vento una *morma*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 13.)

Mosca.

MALA INTENCIÓ (tractant-se de la policia quan va per agafar algú.) «Ja m'ha semblat que no anaven de *mosca* — va dir el Malagente.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 226.)

Mossec.

ROBATORI. «Demà em darà un xuc⁵ si el *mossec* d'aquesta nit els va bo.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

Mossega (de mossegar : robar).

LLADRE.

Mossegar.

MANLLEVAR. «Me n'he anat a La Mina, per *mossegar* el Morros

1. *Anem a robar, beneits o tontos.* — 2. *M'han dit a mi que...* — 3. *On aneu?* — 4. *Rellotge.* — 5. *Un duro.*

de Vaca; però, noia, s'hi ha tornat.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

ROBAR. «Mira el Titus i el Camisola! Trenta xucs² de l'ala van mossegar.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.)

Mosquejar.

DESPERTAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple : «Hi he anat pel suenyu i s'ha mosquejat.»³

Serà perquè la mosca té un dormir molt fluix?

MOLESTAR, ENFADAR. Un amic nostre, En Marian Millà, coneixedor com pocs de l'argot barceloní, ha sentit les frases : «No em mosquegis» i «per res et mosqueges», i d'altres on el verb *mosquejar* estava en la significació amunt dita. Com que la mosca és un animal impertinent, trobem justa la dita derivació.

Mostu.

VI. «Fa massa sundela⁴. No li senti el mostu?» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

Manifest castellanisme.

Mui (La).

LA BOCA, LA LLENGUA. «Vaja, mut! li dic. Que si xamulles una paraula més, et faig entrar el plom per la mui.»⁵ (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.) | «Quieta la mui — i escolta quatre paraules.» (Bonavia i Duran : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 4.)

En Salillas, obra cit., p. 328, deriva aquesta paraula del sànscrit.

Muixelar.

CALLAR. «*Muixel, muixell* perquè te la carregues.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 11.) | «*Muixeli*, que sóc casat.» (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 198.)

Recorda vagament la paraula *muixoni*, que té la mateixa significació.

Mulé.⁶

MORT. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Jo crec que em varen deixar perquè es devien creure que ja era *mulé*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 19.) | «Si l'agafo li adinyaré un bati⁷ que el deixaré *mulé*.» Id. : *Sota Montjuic*, p. 234.)

L'OBJECTE ROBAT. «Els quals s'anomenaven el *Mulé*, qual motiu volia dir el que fugia amb lo robat, que anomenen *mulé*, que significa *mort*.» (Vallmitjana, *Sota Montjuic*, p. 224.)

Mullader.

ESCÀNDOL. «Què és aquest *mullader*?» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 11.)

Mülleris (El).

EL MOLL (igual que *mòlleris*). «Xalem⁸, dic, que vénen un parell d'espardenyers⁹ pel *mülleris*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 91.)

Mumentanyis.

DE MOMENT. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, escriu : «*De mumentanyis* n'ha saltat un puró.»¹⁰

Murcellar.

TRENCAR L'ANELLA D'UN RELLOTGE (igual que *morcellar*). «El varen atanyar¹¹ al moment de

1. *M'ha dit que no*. — 2. *Trenta duros*. — 3. *Hi he anat per robar-la i s'ha despertat*. — 4. *Pudor*. — 5. *Vaja, calla! li dic. Que si enraones una paraula més et faig entrar una bala per la boca*. — 6. De la paraula gitana *muló*. — 7. *Pallissa*. — 8. *Fugim*. — 9. *Mossos de l'Esquadra*. — 10. *De moment ha sortit un vell*. — 11. *Agafar*.

murcellar un parluca¹.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Murga.

CONVERSA PESADA, INSUBSTANCIAL, MOLESTOSA. (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.)

PERSONA MOLESTOSA. D'una tal persona hi ha el costum de dir: «Que és *murga*!»

Aquesta paraula no pertany únicament al llenguatge delinqüent, sinó que també sol sentir-se en boca de gent treballadora.

Mut.

«NO ENRAONIS!» «Vaja, *mut!* li dic.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Mutis.

NO DIR RES.

Aquesta paraula s'usa també en l'argot de la gent de teatre, per a significar que un se'n va.

Mutxelar.

CALLAR, FER EL MUT (igual que *muixelar*). «Ah, escolta. Si et fes alguna pregunta, tu *mutxeli*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 136.)

Muxelar (igual que *muixelar* i *muixelar*).

CALLAR, FER EL MUT. «Aquí es fa el que jo mano, i *muxeli*» (Millà, *Fantastias vulgars*, Barcelona, López, 1894, p. 47.)

Najabat.

CANSAT. Aquesta paraula fa poc que l'havem sentit usada aquí : «Estic *najabat* de tan pensar», «hi gambat molt i estic *najabat*».

Aquesta paraula és un de tants

castellanismes com es van infiltrant a la nostra parla, per quant En Salillas esmenta el *najar* (obra cit., p. 329), i la paraula es pronuncia amb la *j* castellana.

Nanai.

EP, NOI! «*Nanai*, que ve el pasma² — contestà el Facundo.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 222.)

Nap.

DURO, o sia moneda de plata de cinc pessetes. «I aquella que tants monissos³ me va costar. — Ah! La del *nap*.» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 8.)

Hem conegut un treballador que li deien *En Pere dels naps* perquè era molt fatxendós i comptava sempre per *naps*.

Nas.

TAFANER. «Els que havien de vigilar que no vingués pasma o algun *nas*, s'havien posat en un lloc oportú.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 10.)

L'individu que serveix d'espia o està a l'aguait per avisar si s'acosta algú. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.) | «S'han de buscar dos *nassos*, perquè piquin de cera, a cada cap del tiroi.»⁴ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 147.)

El badoc o mirador que en les cases de joc s'està dret darrera del que juga.

Nassejar.

VIGILAR. «Bé va *nassejar* la bòfia⁵, però nel⁶, ni aixís.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Negandes.

SENSE DINERS. «Adinyant⁷ pasta⁸, ja ho sé; però el cas és que

1. *Reillotge*. — 2. *Policia*. — 3. *Diners*. — 4. ...perquè avisin si ve política, a cada cap de carrer. — 5. *Policia*. — 6. *No res*. — 7. *Donant*. — 8. *Diners*.

aquestes araigns¹ estaven *negandes*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 319.)

Nel.

NO RES. «*Nel* te darà! Vaia un busnó!»² (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

Nuella (La).

GOLA. «Si vingués li recargolaria la *nuella*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 23.)

Nòria.

CORDA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Conjunt de presos que van a complir llur condemna. Fa alguns anys, quan encara no existia la Presó Model, vàrem veure per la Ronda de Sant Pau una llarga cordada de gent que anava a diferents presidis per complir la condemna assenyalada, i sentírem que un dels presos deia: «— Saps que és una *nòria* molt llarga?»; contestant-li el seu company : «— Sí, i nosaltres fem de catúfols.»

Núvol.

LLENÇOL. (Gil Maestre : obra cit., ps. 27 i 79.) | «D'un camp hi he escarbat un *núvol*.»³ (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 32.)

Nyapa.

MARCA D'UNA PORTA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

MOTLLO D'UNA CLAU. Havem sentit a dir : «— Tinc la *nyapa*», i el que ho deia ensenyava el sudit motllo.

Pasta de farina amb seu, per a emmotllar els panys. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.)

Nyèbit.

PILLET. «Que vós heu estat a l'estiravel per *nyèbit*» (Millà, *Fantastias vulgars*, p. 50).

Orellut.

CONILL. «Quan penso que ja teníem divuit gallines i sis *orelluts*.» (Vallmitjana : *Els Jambus*, p. 12.)

Ovanyi.

OUS. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, escriu : «Un cestu d'*ovanyis*.»⁴

Pagell, pagerol, pajol.

PAGÈS.

Pajosa, pagerola.

PAGESA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «d'una *pajosa* he escarbat una pollosa.»⁵

Palangana.

L'home que viu a costes d'una dona fent-li de criat.

Panadera.

PALLISSA. «Potser sí que jo m'hauria carregat⁶ una *panadera* per vuit pessetes!» (Vallmitjana : *Tarregada*, p. 17.)

Aquesta paraula, que no pertany únicament i exclusiva al llenguatge delinqüent, és un de tants castellanismes com es troben en l'argot barceloní.

Panan, panant.

PAGÈS. «Alguna minyona pel descuit⁷ o algun *panan* que li hagi caigut el rot⁸.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.) «Això és alguna marcota⁹ que treballa¹⁰ un *panant*.» Id. : id., p. 30.)

1. Nits. — 2. Vaia un home. — 3. D'un terrat he pres un llençol. — 4. Un cove d'ous. — 5. D'una pagesa he robat una manta. — 6. Rebut. — 7. Fent el distret. — 8. Mocadoy de butxaca. — 9. Donota. — 10. que conguista.

Panoli.

BENEIT. «Al davant faig el *panoli* — i per detrás faig el mal.» (D. Bartrina : *La cançó de l'esquirol*, «La Tramontana», 5 agost 1892.)

Veü usada també a Castella.

Panqueya.

CORREGUDA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Panquiserar.

PASSEJAR. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Pansisqueyar.

CREURE. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, escriu : «Em *pansisqueyava* que era de là.»¹

Pantils.

PANTALONS. «*Pantils* estrets.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Pàntols.

PANTALONS. (Gil Maestre : obra cit. p. 94.) | «Barbi², Tarregada! Demà vina, que et daré uns *pàntols*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 223.)

Pantus.

PANTALONS. «Diqueli'm els *pan-tus*.»³ (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 197.)

Panyali.⁴

AIGUARDENT. «No sé si devia ser la barreja del *panyali* amb el mostu⁵, que em vàreig marejar.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.) | «Una mica de *panyali* que m'ha sobrat i que em guardava per quan me llevés.» (Id.: *La Xava*, p. 23.)

Panyquiserar.

PASSEJAR (com *panquiserar*). «Vina : anem tot *panyquiserant*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 235.)

No hem sentit mai aquesta paraula, ni l'hem vist esmentada en cap més passatge que en el citat. Al nostre parer és que es tracta d'una errada de l'impressor.

Papallona.

El jugador que està a sou per la casa. «Si hi ha unes *papallones* que no van enlloc.»⁶ (Vallmitjana: *La tasca*, p. 7.)

Paperina.

EMBRIAGAT.

Aquesta paraula és una de tantes que sentim, no solament on hi ha gent murriesca, sinó també entre la treballadora.

Pàpil.

PAPER DE BANC. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.)

Parajurbes.

PARAIGÜES. (Gil Maestre : obra cit., p. 95.)

Parberar.

TENIR. En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 35, escriu: «Xalem, que ja la *parberu*.»⁷

Parlo.

RELLOTGE. «L'altra nit En Qui-li i jo li vam fer saltar⁸ el *parlo* amb la tralla⁹.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

Aquesta paraula figura en el *Diccionari d'En Quindalé*, i en l'*Ham-pa criminal*, d'En Martín del Val.

1. Em creia que era de plata. — 2. És veritat. — 3. Miri'm els pantalons. — 4. Paraula gitana. — 5. Vi. — 6. No serveixen per res; no saben donar profit a la casa. — 7. Fugim, que ja la tinc. — 8. li vam pendre. — 9. Cadena.

Parlu.

RELLOTGE. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.) | «I, això, qui m'ho ha regalat? — I aquest *parlu* d'alamera?» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 4.)

Parlucu (de *parlo* o *parlu*).

RELLOTGE. «Acabo d'escarbar² un *parlucu*. És de là.³» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Parné.

DINER. «I vull també, de passa-da, — carregar-me de *parné*.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Aquesta paraula és un castellanism; figura en el *Diccionario* d'En Quindalé.

Parnó.

DINER. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 354, posa el següent exemple : «No tenim cap *parnó*.»⁴

És la paraula *parné* catalanitzada.

Pàrtuls.

PANTALONS. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.)

Serà un error de pronúncia que sofriria el digníssim ex-governador de Barcelona. La gent de la vida pronuncia *pàntols*.

Pasma.

POLICIA. «De sobte van sentir-se críts de *pasma*! La bòfia⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 236.) | «Xalem⁶, que som carregats? Ve el *pasma*.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 233.)

Pasola.

FARCELL. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Passelot.

MONEDA DE DUES PESSETES. «Les de dues pessetes o *passelots*, a dos rals.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 23.)

Mai hem sentit la paraula *passelot* i si *pesselot*. ¿Es tracta d'una errada d'impremta? Al nostre entendre, sí.

Pasta.

DINER. «Si no hagués anat a vaspella⁸, que en tindria de *pastal*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 89.) | «És un treball⁹ que pot donar molta *pasta*.» (Id. : id., p. 109.)

Aquesta paraula també l'hem sentida a Castella entre la classe jornalera.

Pastili.

BENEIT. «I qui? — li responc fent-me una mica el *pastili*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Pastosa (La).

LA LLENGUA.

Pastus.

Joc conegut amb el nom de *la carteta*. «Qual aspecte feia confiar a les víctimes de son engany pel procediment dels *pastus*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 15.)

Pata.¹⁰

DESGRÀCIA. «Vaia una *pata* vàreu tenir!» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 114.) | «El meu encara no té tan mala *pata* com l'Ungaro.» (Id. : *Els jambus*, p. 10.)

1. I aquest rellotge de plata? — 2. Robar. — 3. Es de plata. — 4. No tenim cap diner. — 5. Policia. — 6. Fugim. — 7. Agafats. — 8. Presidi. — 9. Robatori. — 10. Gairebé sempre va acompanyat de l'adjectiu mala.

Pata (Ficar la).

Dir una cosa sense voler, enraonar més del que cal, comprometre algú, equivocar-se. «I si no *liqueu la pata* davant d'ell...» (Vallmitjana : *Els jambus*, pàgina 9.)

Pataco.

BALL. «Que en cap *pataco* — que els balli com jo els ballo.» (D. Bartrina : *Mondleg d'un sarauista*, «La Tramontana», 12 maig 1893.)

¿Vindrà, la paraula *pataco*, de la societat de ball *La Patacada*, que celebrava les seves festes a mitjans del segle passat?

Patós.

PESAT, POCA SOLTA. «Redéu, que en sou de *patosa!*» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.) | «Sí, ja en fan la cara, de *patosos!*» (Id. : *La Xava*, p. 211.)

Paveria.¹

CAMÀNDULA. «Amb això, alantà², que ja estic fastiguejat de tu i de totes les teves *paberries*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 263.)

FATXENDERIA, FANFARRONADA. «És que, a mi, pel cantó de la *paveria* no m'hi vinguis.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.)

Paveru.

FANFARRÓ, PRESUMIT. «Vaja, aneu, *paverus*, — contestà el Noi de la Veu.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

Payu.

HOME LLEST, ACTIU, VIU, INTEL·LIGENT. «Baril³, *payu*, baril.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 210.)

1. Aquest mot, com el de *paveru*, adés els veiem grafiats amb *v*, adés amb *b*. Com que, al nostre entendre, provenen de la paraula castellana *pavo*, els posem aquí, i no en els llocs corresponents a *paveria* i *paveru*. — 2. *Adéu*. — 3. *Està bé*. — 4. *He robat una peça de llana*. — 5. *Crits, valentíes*. — 6. *Estafar*.

But. de Dialect.

Peça.

PINXO, VALENT. «Perxò de *peça* vaig jo.» (Bonavia i Rius Vidal: *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 20.)

ELEGANT. Sovint havem sentit a dir : «Vas molt *peça*.»

AGRADAR, quan el precedeix el verb *fer*, ço és : *fer peça*. «Ara ja sap lo que hi ha. — Amb això, si li *jaig peça*...» (Figuerola Aldrofeu : obra cit., p. 199.)

Pega.

AIGUARDENT. «Prenent la *pega* m'estava — mentre tu eres a can Torra.» (Casimir d'Esparraguera: *Didleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Peixol.

PAGÈS.

Peixosa.

PEÇA DE TELA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa el següent exemple : «He escarbat una *peixosa* de llanosa.»⁴

Pela.

PESSETA. «Que et penses que amb tremendes⁵ m'has d'entorbar⁶ les quatre *pelss*?» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.)

Pelar.

MATAR. «L'únic que se sap és que va *pelar* un camàlic.» (Givanel : obra cit., p. 15.)

En el joc, deixar a un escurat de butxaca o guanyar-li una quantitat determinada. El que perd, jugant, tots els diners que portava, acostuma a dir : «M'han ben *pelat*.» Parlant d'un que ha

perdut en el joc, posem per cas, tres pessetes, es diu : «Li han *pelat* tres andoles.»

Pelat (Un).

El que va sempre amb la butxaca buida. D'un individu així, és costum dir : «És un *pelat*.»

Pelma.¹

PESAT, ENFADÓS, el que enraona perquè sí, sense cap interès. «Xalem-nos-en², que aquest *pelma* t'adinyaria molt de carrillo³.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 102.)

Penca.

HOME. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Pencar.

TREBALLAR. «Barrejant-s'hi entre mig d'ells — algun que mai ha *pencat*.» (D. Bartrina : *El Passetg de Gràcia*, «La Tramontana», 24 agost 1892.)

Penyiscaró.

AIGUARDENT. «Si convides, bevem. — Cinc de *penyiscaró*, diu ell. — Igual dic jo, perquè no m'agrada contradir.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Percal.

MONEDA FALSA. «Entre la gent de mala vida són anomenats els que van pel jungu, i abans també en deien el *percal*.» (Vallmitjana : *Criminalitat tísica local*, p. 18.)

La situació en què un es troba. «Hi ha marques i marques.⁴ Les coses es fan segons el *percal*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.)

En Martín del Val, obra cit., ps. 124 i 130, posa aquesta pa-

raula entre les castellanès, amb la significació de moneda falsa. A València havem sentit la frase següent : «Paga tu, que tens *percalina*.» I l'altre es va treure de la butxaca un grapat de moneda i va donar una pesseta.

Pericu.

SIFÓ. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Peringar.

FERIR. «Vaig a *peringar-lo* — digué el Cavall.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 234.)

Peringat.

AMO. «Qui hi ha? Que sou el *peringat* de la borda⁵?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 75.) | «Els *peringats* havien sallat⁶ feia bona estona.» (Id. : id., p. 115.)

Pernilaig.

PERNIL. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Perra.⁷

MONEDA DE COURE (de cinc o deu cèntims). «A les primeres *perres* que tingui me'n vaig als Encants i em compro una ferramenta.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 20.)

Perreta.

MONEDA DE CINQ CÈNTIMS. «Una galata⁸ i tres *perretes*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 235.)

Perrot.

MONEDA DE DEU CÈNTIMS. «Té : aquí tens quatre *perrots*. Després ja et daré la raca.⁹» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 229.)

1. Al nostre entendre, manifest castellanisme. — 2. *Anem-nos-en*. — 3. *et donaria conversa*. — 4. *Hi ha dones i dones*. — 5. *Casa*. — 6. *havien sortit*. — 7. Manifest castellanisme, puix que de tothom és sabut que d'una moneda de cinc cèntims en diuen *perro chico*. — 8. *Pesseta*. — 9. *La part que et toca*.

A Castella en diuen *perros*, per la figura del lleó que hi ha al revers de les monedes encunyades l'any 1870. Per les províncies de Girona i Lleyda hem sentit dir-ne *perrots*.

Pesants.

ELS PESOS DE LES BALANCES. «I ella adinyà amb tota ràbia — un *pesant*.»¹ (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Pesantes.

BALANCES. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

El so de la primera síl·laba d'aquest mot fa escriure a Gil Maestre (obra cit.) *pasantas*, en compte de *pesantes*. El mateix cas ofereix En Molas i Casas quan en *Baralla de pescateres*, p. 21, escriu : «I, tot mirant les *pasantas*, — un llenguado.»

Pessetot.

MONEDA DE DUES PESSETES (vegi's *passelot*). «A mi me'l daven a dos bruges² per *passetot*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Serà pel so de la *e* (tirant a *a*) en la primera síl·laba d'aquesta paraula que En Vallmitjana escriu involuntàriament *passetot*, en compte de *pessetot*.

Pet.

PANY. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.) | «L'espasista és el que fa les claus, però abans necessita la nyapa (motillo de l'escut) del *pet*.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 30.)

EMBRIAGAT. «I, si l'arplega un dia que estigui una mica *pet*...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 338.)

Peu.

PALANQUETA.

Peu de porc.

Palanca grossa per a fer saltar el pany. (Gil Maestre : obra cit., ps. 93 i 96.) | «Adinya³ el *peu de porc*, Cavall, que farà entrar una cunya.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 232.)

Aquesta paraula no sols pertany al llenguatge delinqüent, sinó que l'hem sentida a metal·lúrgics.

Pica.

GALLINA. «Ell venia de polir-se⁴ un toc de *piques* d'un mossec⁵ que havien fet amb el Sardina.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 321.)

Pica-cera.

L'acte d'avisar. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.)

Si *picar* significa «avisar» i *cera*, «municipal», la paraula composta *pica-cera* té el significat de «avisa el municipal».

Pica en terra.⁶

COVARD. (Gil Maestre, obra cit., p. 94.) | «Lo que ets tu una *pica en terra* — que et defendeixes amb tabes⁷.» (Molas i Casas, obra cit., p. 21.)

Picar.

AVISAR. «Si ve el cera o el baldru, *piqueu*.»⁸ (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 225.) | «I l'altre que tapiegi la porta del tiroi, i *piqui* si ve bronca.»⁹ (Id. : *La Xava*, p. 108.)

Picar de cera, picar bronca.

AVISAR. «Un que *piqui de cera*.»

1. I ella tirà amb tota ràbia un pes. — 2. A dos vals. — 3. Dóna'm. — 4. Vendre's. — 5. Robatori. — 6. Vegi's la introducció. — 7. Mentides. — 8. Si ve el municipal o el sereno, aviseu. — 9. I l'altre que tapi la porta del carrer i avisi si ve policia.

(Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.) | «Així estaven quan els de fora van *picar bronca*.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 232.)

Vegi's què hem dit en tractar de *pica-cera*; cosa semblant podríem dir ara referint-nos a *picar bronca*.

Piltre.

LLIT. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «M'alço del *piltre* a les cinc. — Massa clapar¹ no m'agrada.» (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 198.) | «Per no tenir ni un mal *piltre* — ni borda² per a clapar.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.) | «Vaig encontrar-me en un *piltre*³ — de l'Hospital.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Hidalgo posa aquesta paraula dintre el llenguatge de *germantia*.

Pillar.

BEURE. «No tens res per *pillar*?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 23.)

Pingerar.⁴

VIGILAR. «*Pinxera* si ve algú, Serrallonga.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 11.)

MIRAR, VEURE. «Té, *pinxera*: tralla i tot.»⁵ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.) | «I *pinjero* que habillava parlo i tralla de sorno.»⁶ (Id. : *En Tarrogada*, p. 11.)

Pinrés.

PEUS. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Per preparar-me els ganyips⁷ — dic als *pinrés* : Cap a plaça!» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

Salillas posa aquesta paraula dintre el caló-jergal, i En Quindalé entre les paraules gitanes.

Pinta.

CARA. «A tu sí que t'han d'acompanyar en el sentiment, amb aquesta *pinta*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 228.)

FATXA. «No, el que és la vostra *pinta*.» (Millà : *Fantasia vulgar*, p. 49.)

Pintureru.

PRESUMIT. «I quan veig aquests *pinturerus* d'avui dia, hasta me'n dono vergonya, perquè tot és presumir.» (Vallmitjana : *En Tarrogada*, p. 12.)

Pinxa.

AGULLA. «Parberu un *pinxa* de sornu.»⁸ (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

A Castella en diuen *pincho*. (Vegi's Martín del Río, obra cit., p. 123.)

També sol dir-se a la que vesteix amb un xic d'elegància, com ho demostren les frases : «¡Ai filla, que vas *pinxa!*», «Aquest vestit et fa fer més *pinxa*.»

Pinxo.

VALENT. Referent a aquest tipus, que entre nosaltres ja podem dir que ha passat a la història, vegi's l'obra d'En Gil Maestre, tantes voltes esmentada (pp. 185-200), i la d'En Vallmitjana, *Criminalitat tísica local* (ps. 14-18).

ELEGANT.

Pinyach.

COP DE PUNY. «Del *pinyach* que

1. *Massa dormir*. — 2. *Casa*. — 3. Pel so que representa la *e* de *piltre*, involuntàriament s'escriuria aquí *piltre*. — 4. Pels exemples que recollim es veu grafiar aquesta paraula adés amb *j*, adés amb *x*, fins per un mateix escriptor. Creiem que ortogràficament s'ha d'escriure amb *g*. — 5. *Té, mira: cadena i tot*. — 6. *I veig que portava rellotge i cadena d'or*. — 7. *Menjar*. — 8. *Tinc una agulla d'or*.

us atraso als morros.» (Millà : *Fantasia vulgar*, p. 51.)

Pipa.

NAS. «I fes que no t'adinyi un màstec;¹ que t'arremangui la *pipa* fins al front.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 230.)

Pirar.

FUGIR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

ANAR-SE'N. «El Mona no esperava sinó que l'amo *pirés* per poder pendre els coloms.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 38.) | «Buenu, noi : jo *piro*.» (Id.: *La Xava*, p. 249.) | «Corrent *piro*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Salillas diu que aquesta paraula prové de la indostànica *p'hirua*. Potser sí, però, de fugir, els gitans en diuen *pirar*.

Pirandó (Tocar).

ANAR-SE'N. «Jove, fareu el favor —de *tocar pirandó* luego.» (Bonavia i Rius Vidal : obra cit., p. 19.)

Pispa.

LLADRE. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

Pispar.

ROBAR. «Si jo *pispés*, podrien dir.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

Pixol.

HOME. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Mai hem sentit la paraula *pixol*, i sí *peixol*. ¿Serà una errada del caixista, o bé d'En Gil Maestre?

Polca (Armar).

ESCANDALITZAR.

Poleiu (de *polir*).

Lloc on es va a vendre els objectes robats. «Aquí no és cap *puleyu*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 9.) | «Vaig al *puleyu* : acabo d'escarbar un parlucu.»² (Id.: *La Xava*, p. 110.)

Noti's que En Vallmitjana escriu *puleyu*, i que nosaltres, sense alterar la pronúncia, ens ajustem a l'ortografia catalana escrivint *poleiu*.

Polir.

VENDRE. (Gil Maestre : obra cit., p. 27.) | «Va dir-li que hi tenia tou³ i que se l'aniria a *pulir*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 35.) | «Doncs, ja que és xungu⁴, *pulim-la*, que a mi me'n toca astilla⁵.» (Id.: id., p. 17.)

GASTAR. «Ni que em donessis cent duros —per a *pulir-me's* en puros.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Ortogràficament s'ha d'escriure *polir*. Si en les cites aduïdes trobem escrit *pulir*, és pel so que representa la *o* (tirant a *u*) en aquesta paraula.

Pólis.

POLICIA.

Pollosa.

MANTA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Ell me deia : Agafa't, agafa't a la *pollosa*, que t'ajudaré. M'agafo a la manta.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 13.) | «Noi, no tinc res, perquè he anat a treure⁶ la *pullosa*.» (Id.: *La Xava*, p. 257.)

Com pot veure's per l'últim

1. I fes que no et doni una bufetada. — 2. Acabo de robar un rellotge. — 3. Cotó. — 4. Fals. — 5. Part. — 6. Aquí el verb *treure* està en la significació de *desempenyar*.

exemple transcrit, el so de la primera síl·laba d'aquest mot fa grafiar equivocadament *pullosa*.

GORRA. ¿Serà perquè està amb contacte amb els gaus, grapissés o jubais, que diuen ells?

Popa.

CUL.

Porter.

PORTAMONEDES. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | (Vallmitjana: *La Xava*, p. 351.)

Mai hem sentit aquesta paraula amb el dit significat.

Poterotli.

POT.

Nosaltres grafiem *poterolli*, amb la radical corresponent a la seva significació, encara que En Vallmitjana escrigui *puterotli*. (*La Xava*, p. 35.)

Potza.¹

BUTXACA. (Vallmitjana, *La Xava*, p. 351.)

Pringar.

FERIR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «I ella adinyà² amb tota ràbia — un pesant³ que em *prin-gà*... ¡ai! — tota l'espina dorsala.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Privar.

BEURE. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa : «Al cantu en la tavernosa m'he *privat* una copanyis de mostu.»⁴

Pròpia (La).

LA PROMESA, LA DONA.

Pudador.

TREBALLADOR. «No la tentis, que és *pudadora*.»⁵ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 358.)

Al nostre entendre la gent de la vida diu *pudadors* i *pudadores* als qui treballen. Com que ells troben denigrant al qui viu honradament del seu treball, per això els hi donen aquest qualificatiu, ço és : «Que fan pudó».

Pudents.

ELS INDIVIDUS DE POLICIA. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.) | (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Puñor.

POLICIA. «Patrulles de civils per tot arreu — *parejas* de *puñor* per tots costats.» (D. Bartrina : *Lo primer de maig d'enguany*, «La Tramontana», 6 maig 1892.)

Puginar.⁶

PAGAR. «Be prou que ho veig, que no tens ganes de *puginar*. Però et juro, com madrilenya que sóc, que cobraré.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 9.) | «Ja veuràs: tu que tens de *puginar*, ets qui, has de dir-ho.» (Id. : *La Xava*, p. 229.)

Pugisquiar.

PUJAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 255, posa el següent exemple : «Aquesta araiç hi *pugisquiat* a d'altúrrias de tot, i he guanyat un volcu de farga.»⁷

Puixiscar.⁸

TIRAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 353, escriu : «*Puixisca* el basto»⁹, per «tira el dit», senyal per robar.

1. Corrupció de la paraula francesa *poche*. — 2. *I ella tirà*. — 3. *un pes*. — 4. *A la taverna del cantó m'he begut una copa de vi*. — 5. *No la butxaquegis, que és treballadora*. — 6. La *g* d'aquest verb és de pronúncia castellana. — 7. *Aquesta nit he pujat a un terrat i he robat un sac de roba*. — 8. Escrivim aquest mot amb la grafia que correspon a la seva pronúncia, no com l'escriu En Vallmitjana en l'exemple que copiem. — 9. *Tira el dit*.

Pulmonia.

EMBRIAGUESA. «Cansat de tant caminar amb el sac a coll, me la trobo amb aquesta *pulmonia*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 255.)

Punxa.

GUARDA DE CONSUMS. «Un *punxa* se n'adona i la crida.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 242.)

Punxa-sàrries.

GUARDA DE CONSUMS.

Pupil·la (Tenir).

TENIR VISTA, VEURE-HI. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

També s'usa com equivalent a endevinar una cosa.

Puró, purona.

VELL, VELLA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Jo no sóc ningun *puró*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.) | «Hi havia un *puró* que cornava.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.) | «Deixa que cridi la *purona*.» (Id. : id., p. 219.) | «Oh, lo que m'ha fet més fàstic era aquella *purona*.» (Id. : *En Tarvegada*, p. 10.) | «Calla, que si et sent la *porona*², s'abroncarà³.» (Id. : *La tasca*, p. 6.) | «Perquè vos no deveu servir per res, perquè sou un *puró*.» (Millà : *Fantàstas vulgars*, p. 49.)

Puró és una paraula gitana. Vegeu's el *Diccionari* d'En Quindalé.

Púrria.

BASSA, COMUNA. «Oh! I la *sundela*⁴ que fa aquell calabussanyis⁵! Com que hi ha la *púrria* allí mateix. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.)

1. *Hi havia un vell que dormia.* — 2. *Noti's que aquí no s'escriu purona.* — 3. *Cridarà.* — 4. *Pudor.* — 5. *Calabós.* — 6. *tenia morta la dona.* — 7. Així creiem que ha de grafiar-se aquest mot, no amb la desinència castellana (*qüento*) que En Vallmitjana adopta. Pròpiament, tractant-se d'un castellanisme, caldria escriure *cuentu*. — 8. *Noti's que un mateix autor escriu aquest mot amb b i amb v.*

En les frases: «Són de la *púrria*, «Quina *púrria* que corre» i «sempre està amb la *púrria*, la paraula objecte d'aquesta nota està com equivalent de gent de classe baixa, i moltes vegades, no entre els de la vida; entre els treballadors sentim la paraula *púrria* en el significat de gent degradada, de poc apreci.

Pusla.

PISTOLA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Si arriba a portar una *pusla* — tenia mulé la marca⁶.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Qüentu.⁷

ROBATORI. «Estic preparant un *qüentu* que podria donar molt diner.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 104.) | «Ja sap que serveixo per tots els *qüentos*.» (Id. : id., p. 108.)

NEGOCI. Molt sovint sentim a dir : «Amb aquest *qüento* no n'hi ha per res.»

No res menys, havem sentit dir que *va pel qüentu* el que es proposa seduir una dona.

Quibi.

DINER. «Que tu guanyis algun *quibi* amb un home, això no vol dir res.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 93.) | «Això rai, avui hi fet algun *quibi*.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 235.) | «No us dic que així que tingui *quívís*⁸ vos pagaré?» (Id. : *Els jambus*, p. 10.)

Quili.

BENEIT, COVARD. «Jo sempre jugo el tot per tot : no soc cap

quili.» (Millà : *Fantasias vulgars*, p. 52.)

Quinar.

ENGANYAR. «No m'agrada el seu treball, i si poden et *quinen.*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 109.) | «Ja m'has *quinat* prou amb la raca de la farga.»¹ (Id. id., pàgina 117.)

Quintada.

La broma, gairebé sempre pesada, que fan als quintos el primer dia d'estar a la caserna, i als presos la primera vegada que *cauen*. Els castellans en diuen *novatada*. «Lo que és la primera vegada que vàreig entrar al pati de la guardunya, ja vàreig pagar una bona *quintada.*» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

Raca.

Part de l'import produït per un robatori, o dels objectes furtats. «I quina *raca* m'adinyaren!»² (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina 17.) | «Ja m'has *quinat* prou amb la *raca* de la farga.»¹ (Id. : *La Xava*, p. 117.)

Racha.

Part del producte d'un furt (igual que *raca*). (Gil Maestre: obra cit., p. 79.)

Raderacs.

DARRERA (adv.). «Pinxera a *raderacs.*»³ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.) | «Pel *raderacs*, però s'haurà de tallar la *reganyi*»⁴. (Id. : id., p. 91.)

Randa.⁵

LLADRE. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

1. *Ja m'has enganyat prou amb la part que t'has quedat del furt de la roba.* — 2. *em donaren.* — 3. *Vigila per darrera.* — 4. *Reixa.* — 5. Manifest castellanisme. — 6. *Donat.* — 7. *Beneit.* — 8. *Ganivet.* — 9. *Sac.* — 10. Els que es dediquen a robar per les cambres.

Rasca.

CONVERSA VANAL. «Ui! Que ens n'hauria adinyat⁶ de *rasca*, aquest ble!⁷» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

Raspa.

MINYONA DE SERVEI. «Que ensopego una xicota — xinxo o *raspa...*» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

En realitat no pertany a l'argot delinqüent, però algunes vegades havem sentit aquesta paraula en boca de la gent de la vida.

Ratllar.

TALLAR. «I amb un cop de xuri⁸ ha *ratllat* el bolcu⁹» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 319.)

Reganyi.

REIXA. «Però s'haurà de tallar la *reganyi.*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 91.)

En Vallmitjana, en la mateixa obra, p. 351, escriu *raganyi*, segurament pel so de la *e* de *reganyis* (de *reganyar*). Recordi's que si bé no és la primera sí'l·laba, les dues primeres lletres de *reixa* i *reganyi* són les mateixes.

Registre.

SISTEMA DE ROBAR. «El primer amb qui va anar era un tal Paxe, que, anant a València amb el vapor, per a robar pel *registre*, que ells ne diuen *cambristes*¹⁰...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 337.)

Hi ha diferents menes de *registre*, segons l'objectiu que tingui: del *brinca* (*La Xava*, p. 317); de les *cambres* (Id., p. 321); del *xarxo* (Id., p. 318), i d'altres.

En la mateixa obra *La Xava*, p. 212, veiem escrit *registro* amb idèntica significació.

Reputjar.

REFUSAR. «Es *reputja*, home, — contestà En Rafel.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 249.)

Roncar.

GRINYOLAR (tractant-se de la porta). «I pel topu¹ mai la porta em va *roncar*, perquè si volem obrir una porta sense que grinyoli...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 37.)

Roncu.

CALAIX AMB DINERS. (Gil Mestre : obra cit., ps. 79 i 94.) | (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 27; *La Xava*, p. 351; *Sota Montjuic*, p. 264.)

Nosaltres havem sentit dir un *roncu* amb *jarga*, ço és, un *calaix* amb *roba*; a qual cosa ens fa pensar que per *roncu* s'entén el *calaix* en general.

Ronda.

FAIXA. (Gil Mestre : *La criminalidad*, p. 94.) | (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

Rondela.

FAIXA (igual que *ronda*). «Allavores la volanda² — el safo³ al coll, la *rondela*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Ronsa (Fer el).

Ronsejar, endarrerir-se en l'execució d'una cosa, esperar que un altre ho faci. «El Butxinet agafà molta simpatia a l'altre perquè demostrà la seva valentia anant a inspeccionar la porta de l'escala

quan estaven en dubte de si havia quedat oberta, sent així que els demés van *fer el ronsa*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 159.)

Rosaris.

Cadena per assegurar una porta. (Gil Mestre : obra cit., ps. 93 i 97.) | «Està lligada amb *rosaris*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 232.)

Rot.

MOCADOR DE BUTXACA. En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 32, posa el següent exemple : «D'un camp hi escarbat un núvol, una llima, un sàfol de sedolla i dos *rots*», ço que vol dir : «D'un terrat he pres un llençol, una camisa, un mocador de seda i dos mocadors de butxaca.»

En aquest exemple no es precisa bé si aquest *mocador de seda* és de butxaca o de cap; però el que es llegeix en *La Xava*, p. 357, aclara el concepte : «Hi escarbat vuit piques, deu ulleruts⁴, un *rot* de sadolla i un sàfol de llanosas», ço és : «He robat vuit gallines, deu conills, un mocador de seda i un mocador de llana.» (El mocador de seda és de butxaca i el de llana per al cap.)

Rumbi.

RAL. «No el tinc, encara; però serà molt barato : a sis *rumbis* per xuc⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Rumboi.

BASTÓ. «Que en val de peles, aquest *rumboi*! Això i un xuri de tres singlots⁶ són les eines que m'hi estimat més en ma vida.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

1. *I per anar a robar pisos*. — 2. *Brusa*. — 3. *Mocador de seda*. — 4. Serà *orelluts*. — 5. *Duro* (moneda de cinc pessetes). — 6. *Un ganivet de tres molles*.

Aquesta paraula, que prové de la castellana *rumbo*, ¿es diu perquè el bastó, entre la gent jove, generalment no és article de necessitat, sinó cosa que demostra ostentació?

Runcali.

CARRO. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Ah! I un *runcali*, perquè si no la podem obrir...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 147.)

Transposició de la paraula *carro* amb la terminació *li*.

Runquel.

CARRETER. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

Rus.

ROSSINYOL (cina per a obrir les portes). «Cal dur *rus*, espases i cunyes.»¹ (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 226.)

El so que té la *o* (tirant a *u*) de la primera síl·laba de *rossinyol*, establiria el mot *rus*.

Sac.

BITLLET DE MIL PESSETES. «En Roca diu que hi ha ben bé quaranta *sacs*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Aquesta paraula la vàrem sentir a uns trinxeraires madrilenys, referint-se a un cobrador del Banc d'Espanya. «Cuantos sacos debe llevar en la *safia*», deia l'un, i l'altre va contestar : «Pocos, porque está hambrienta.»

Safo, sàfol, sàful.

MOCADOR. «És que jo penso d'una altra manera, i mudo d'estimació, com cada hivern que mudo de *safo*.» (Givanel : obra cit., p. 17.) | «...i un *sàfol* de llanosa.» (Vallmit-

jana : *La Xava*, p. 357.) | «Quin *sàful* adinyaré a la duvinyals!»² (Id. : id., p. 90.)

Com es veu, són tres variants gràfiques d'un mateix mot i amb igual significació. Evidentment es tracta del terme italià *fazoletto*, amb les dues primeres síl·labes transposades quan es diu *safo* i amb l'adherència d'una *l* quan es pronuncia *sàfol* o *sàful*. A Castella també usen aquesta paraula amb el mateix significat.

Saina.

CARTERA. «Amb el quènto³ de la *saina* no m'ha pagat!» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 183.)

A Castella en diuen *saña*.

Sainista.

CARTERISTA, o sia el que es dedica a robar carteres. «...que vegé l'Alfilerito; però com era *sainista*, no volgué dir-li res.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 111.)

Sallar.

SORTIR, FUGIR. «Els peringats⁴ havien *sallat* feia bona estona.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.) | «Adinya-me-la⁵, que *sallaré* — va contestar ell, perquè ja pressentia els diners.» (Id. : id., p. 180.)

Sajo.

MOCADOR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Es tracta indubtablement del mot *safo*, mal recollit pel Sr. Gil Maestre. Podem assegurar que mai havem sentit pronunciar *sajo*.

Sant.

LLOC ON ES VA A ROBAR. «S'estaven en el moll del carbó en Morata, en Mosca i en Farra, escol-

1. Cal dur *rossinyol*, *claus* i *falques*. — 2. *Quin mocador donaré a la dona!* — 3. *Robatori*. — 4. *Els amos*. — 5. *Dóna-me-la*.

tant al Titus, que explicava un *sant* que sabia.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 86.)

Santer.¹

DIRECTOR D'UN ROBATORI. «Encara que el Titella havia dat el sant,² el Titus, com home de més experiència, va fer de *santer* o director.» Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

Sarauistes.

Els que van amb els pianos de manubri; però també sol donar-se aquest nom al que freqüenta o concorre les sales de ball.

Sedolla.

SEDA. «Però hi ha balondru³ : és una fàbrica de *sedolla*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 90.) | «*Bueno*, què? Va o no va el sàfol⁴ de *sedolla*?» (Id. : *La tasca*, p. 6.)

Nosaltres grafíem *sedolla* (de *seda*). És pel so de la *e* (tirant a *a*) que s'escriuria *sadolla* en el segon exemple.

Sellar.

SORTIR, FUGIR. «I *sellen*⁵, que si ve ell potser vos guanyareu un bati⁶.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 9.)

No hem sentit *sellar* i sí *sallar*, creiem que és errada d'impremta.

Sèpias.

ULLS. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Servir.

FER MAL A ALGÚ, FERIR-LO, MATAR-LO. «Pinxera⁷ si ve algú, Serrallonga, que vui *servir* a

aquest blanc⁸.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 11.)

Sigala.⁹

PESSETA. (Gil Maestre : obra cit., p. 95.)

Singlot.

MOLLA DE GANIVET. «Això i un xuri¹⁰ de tres *singlots* són les eines que m'hi estimat més.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

Sípia.

GARGALL.

Aquesta paraula no solament havem sentit usar-la per la gent de la vida, sinó també entre el baix poble.

Sirgat.

MUDAT, BEN VESTIT. «I, no us penseu, de vegades — també n'hi ha de ben *sirgats*.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Mai hem sentit aquesta paraula i sí *fargar*. «Que vas ben *fargat*, es diu al qui va ben vestit, i es comprèn que sia aquesta paraula, ja que, com s'ha vist abans, *farga* és «roba». A Castella el que va ben vestit diuen que «va bien *fardao*», perquè *fardar* és *vestir*.

So.

CÈNTIM. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «De mumentanyis n'ha sallat un puró i he gresnat carrillo que m'adinyés deu *sons* de xucla», que vol dir : «De moment ha sortit un vell i per entretenir-lo li he demanat deu cèntims de xocolata.»

1. En castellà *santero*. Vegi's Sabillas, p. 332. — 2. *Havia indicat el lloc on s'havia d'anar a robar*. — 3. *Sereno*. — 4. *Mocador* (no de butxaca). — 5. Serà per error d'impremta que aquí s'escriu *selleu*. Nosaltres havem sentit sempre pronunciar *sallar*. — 6. *Pallissa*. — 7. *Vigila*. — 8. *Covard*. — 9. Ortogràficament hauria d'ésser *cigala*. — 10. *Ganivet*.

Hem de dir que la paraula *so* o *soms* no la coneixiem, però sí la que segueix.

Soi.

CÈNTIM.

Aquesta paraula l'hem sentit també als xicots del carrer. «Tinc cinc *sois*», «tinc quinze *sois*», per «tinc cinc o quinze cèntims».

Somer.

SENYOR, SENYORET. «Aquest que jo dic, és amic de don Juanitu, un *sumé* que ve aquí buscant conquistes.» (Givanel: obra cit., p. 8.) | «No, no, que sembla un *sumé*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 109.)

El *so* que representa la *o* (tirant a *u*) d'aquest mot, i el ser muda la *r* de la seva desinència, faria escriure invariablement *sumé*. Ortogràficament s'ha d'escriure *somer*, i *somera* quan es tracta del femení.

Somera.

SENYORA, SENYORETA. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | «¡Lladres! — cridava una *sumera* amb veu enrogallada.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 13.) | «Si per mort d'aquesta *sumera* tinc d'estar-me aquí...» (Id.: *La Xava*, p. 269.) | «Si des de què va venir aquesta *somera*¹ — deia l'Alegria, boi asseguda en una cadira baixa— que a mi em deixeu de recó.» (Id.: íd., p. 271.)

Sorge.

SOLDAT. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.)

Sornu.²

OR. (Gil Maestre: obra cit.,

p. 94.) | «Es de *sorno* del més fi — que hi ressalti la cadena.» (Figuerola Aldrofeu: obra cit., p. 199.) | «No et diré més, varen guanyar³ tres tanques⁴ amb guita⁵ de *sornu*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 165.)

En Martín del Val (obra citada, p. 123) fa la terminació femenina *sorna*, i nosaltres a Madrid sentírem *sorno*.

Sorolla.

SEDA. «I aquest safo de sorolla?»⁶ (Bonavia i Rius Vidal: obra cit., p. 4.)

És, aquesta, una paraula que mai havem sentit en boca de la gent de la vida. Potser, en l'obra d'on traiem l'esmentat exemple, s'estampà involuntàriament *sorolla* en compte de *sedolla*.

Sucar.

FERIR. «Adinya raca⁷, o, si no, et *suco*.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 11.)

Suenyu.

Sistema de robar aprofitant el moment en què està algú dormint. «El truquis surneia⁸: anirem pel *suenyu*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 318.)

Evidentment és un castellanisme. Com en altres casos, i malgrat que els exemples reproduïts portin la desinència amb *o*, nosaltres grafíem *suenyu*, que és com es pronuncia.

Sumbar.

PEGAR, APALLISSAR.

Sundela.

PUDOR. «Oh! I la *sundela* que fa

1. Aquí s'escriu el mot segons regla ortogràfica. Vegi's l'aclaració feta sobre la grafia del terme *somer*. — 2. Amb *o* i *u* veiem que termina aquest mot en les cites que aduïm. — 3. *Robar*. — 4. *Portamonedes*. — 5. *Diner*. — 6. *I aquest mocador de seda?* — 7. *Dóna-me'n la part que em toca* (del robatori). — 8. *El vigilant dorm*.

aquell calabussanyis.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.)

Surnar.

DORMIR. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Aquesta paraula pertany al llenguatge de *germantà*.

Surneiar.²

DORMIR. «El truquis *surneia*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.) | «Tu, Nimfa, que *surneies*?» (Id.: id., p. 320.)

És la paraula *sornar*, catalanitzada.

Susqueja matinal.

RANXO. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Taba, taba fula, taba fulanya.

MENTIDA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Que et defendeixes amb *tabes*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.) | «I si et creus que tot lo que et vinc dient cada festa són *tabes julanyes*...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.)

CONVERSA FALSA. «Tens molta *taba fula*, tu, també.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.) O bé en les frases : «Quanta *taba* m'ha adinyat aquell ximple i «si el deixes xamullar ja t'adinyarà *taba*».

Al nostre parer és que la paraula *taba* ve d'*atabalar*.

Tallaruc.

TROS. De vegades havem sentit dir : *Un tallaruc de llonga*.³

TROS DE CARN. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Tanca.

PORTAMONEDES. «No et diré

més : varen guanyar tres *tanques* amb guita⁴ de sorno⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 165.)

Tapia.

El que fa de *tapadora* en un furt. «En cada fet que sols feien de *tàpia* els daven una petita part de lo robat.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 226.)

Aquesta paraula, amb idèntic significat, s'usa a Castella.

Tapiejar.

TAPAR. «I l'altre que *tapiegi* la porta del tiroi⁶.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

Tapu.

TAPABOQUES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Taribel.

FRED. «Redéu, quin *taribel* feia! — exclama el Ratolí.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 319.)

Taru.

FRED.

Aquesta paraula no l'usa solament la gent de *la vida*, sinó que també la sentim en boca de la classe treballadora.

Tasca.

TAVERNA. «Veus del tiroi i de la *tasca*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 92.) | «I molt serà que, si no ha sallat⁷, no el trobi en alguna *tasca*.» (Id.: id., p. 136.)

BOTIGA. «Al costat de la *tasca* hi havia una *xavala*.⁸» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 356.)

Nosaltres havem sentit sempre com equivalent a *taverna* el mot *tasca*, per més que *botiga* pot ésser

1. *Calabós*. — 2. Com en altres casos, escrivim amb *i* la desinència del mot (ajustant-nos així a la nostra ortografia) fins en els exemples que copiem, grafiats generalment amb *y*. — 3. *Un tros de llonganissa*. — 4. *Diner*. — 5. *Or*. — 6. *Carrer*. — 7. *Sortit*. — 8. *Noia*.

un establiment de begudes. Altrament, el terme *tasca* té el seu origen en *tasquera*, paraula que figura en *Vocabulario de Germanía*, de Hidalgo.

Tascó.

MONEDA DE CINC PESSETES. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Tavernosa.

TAVERNA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa el següent exemple : «Al cantu de la *tavernosa* m'he privat una copanyis de mostu.»¹

Teca.

MENJAR, QUEVIURES.

Aquesta paraula no és solament de l'argot delinqüent, sinó que també la sentim entre la gent treballadora.

Tecar.

CONÈIXER. «Es deuen pensar que no els *teco*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

TROBAR o VEURE. Una d'aquestes dues significacions sembla voler-hi donar el mateix Vallmitjana quan en *La Xava*, p. 240, escriu : «Si la Xava us *teca*² s'armarà una bronca que ja veureu.»

MENJAR.

Teia.

GANIVET. «I a voltes te treus la *teia* — si s'acosta algun veí.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 7.)

Tentar.

PALPAR UNA BUTXACA. «Estava tan distret, que a l'ensenyar-li de *tentar* ho feia tan barroerament...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 36.) |

Cervantes, en *Rinconete y Cortadillo*, posa en boca d'aquest últim les següents paraules : «y sé dar *tiento* a una faldriquera con mucha puntualidad y destreza».

PROVAR. «Bé, home — digué l'Espanta —, està clar que tens raó, però podem *tentar-ho*.» (Vallmitjana : *La Xava*, 146.)

Terradui.

TERRAT. «Entrem pel *terradui*, creu-me.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 11.)

Tia.³

DONA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple : «Una *tia*, a la baldra...»⁴

Tifa.

POCA-SOLTA. «Si és més *tifa* que cap dida — digué el Morata.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

Timba.

El lladre que es dedica a robar rellotges, carteres, etc. «En Mitja Quarta i el Serra Brut feien de tàpia⁵ quan anaven pel *timba*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 224.)

Tira (de tirar).

SEGUEIX, PASSA. «Si, d'això parlàvem! Vaja, *tira*.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 16.)

Tiroi.

CARRER. «Vàreig adinyar pasta⁶ i cap al *tiroi*, i del *tiroi* al xiscle⁷.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

Tiroldo.

Un bon lloc per anar-hi a robar. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «I sens pensar en *tiroldos* — ni en

1. A la taverna del cantó m'he begut una copa de vi. — 2. Si la Xava us troba... — 3. Manifest castellanisme. — 4. Una dona, a la butxaca. — 5. Tapadora. — 6. Donar diners. — 7. Carril.

puleius...¹⁾ (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

Tiron.

Furtar pel sistema que ja indica la mateixa paraula. «Ja pots ben dir-ho — respongué el Titus. — Si només va pel descuit² o pel *tiron*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

A Castella també usen el mateix terme.

Tisnar.

ASSENYALAR. «Remant a poc a poc, ens hem acostat a la barca que ja teníem *tisnada*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

MIRAR MALAMENT. «I tu fas de santé³ i et deixaràs veure per la plaça? No siguis blet⁴, que et poden *tisnar*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.)

Toc.

ROBATORI. «Que hauran fet algun *toc* bo i s'estaran divertint amb altres dones.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 332.)

Tomàquet.

PROSTITUTA.

Topista (de *topu*).

REVENTADOR DE PISOS. «I d'allí van sortir-ne sainistes⁵ i *topistes* que han deixat son nom en els desgraciats records de la gent de la vida.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 37.)

Topu.

ROBAR PISOS. «Aquests no serveixen pel *topu*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 109.)

Torrat.

EMBRIAGAT.

Aquest terme el sentim en boca de gent que no és *de la vida*.

Torre.

PRESÓ. «Però aquest edifici té un gran defecte : és massa a prop de la *torre*.» (Givanel : obra cit., p. 26.)

Tossut.

LLONGUET. Així sol dir-se : «Hi pres un calent amb un *tossut*»; com equivalent a «hi pres un café amb un llonguet».

Tou.

CORÓ. «Esperant l'hora del ranxo, perquè aquella tarda havia fet una mica de *tou*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Tova.

CALAIKERA. «A darrera meu entren ells i obren una *tova* que hi havia a la sala.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.)

CAIXA DE GUARDAR CABALS. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

LENGUA. «Tu, mutxel, fica't la *tova* a la baldra.»⁶ (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.)

CAGARADA.

Tragandil.

CIGAR (*puro*). (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Els gitanos, segons En Quindalé, d'un cigar *puro* en diuen un *trajandi*.

Trajandil.

CIGAR (*puro*). (Gil Mestre : obra cit., p. 94.) | «Nada, nada, — encenderé un *trajandil*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 22.)

1. Lloc on es va a vendre els objectes robats. — 2. Manera de robar que el mateix mot indica. — 3. *I tu dirigeixes el robatori?* — 4. *Beneit*. — 5. *Cartéristes*. — 6. *Tu, calla, fica't la llengua a la butxaca*.

No hem sentit mai *tragançil* i si *trajandil*, pronunciant la *j* com els castellans.

Tralla.

CADENA DE RELLOTGE. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.) | «L'altra nit En Quili i jo li vam fer saltar el parlo amb la *tralla*...¹ Era d'or.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

Aquesta paraula i amb el mateix significat també s'usa a Castella.

Treballar.

ROBAR. «Quan arribava alguna esquadra estrangera li feia *treballar* mariners.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 20.)

Tremenda.

VALENTIA. «Que et penses que amb *tremendes* m'has d'entorvar² les quatre peles³? (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.)

Trincar.

EMPRESONAR, FER AGAFAR. «Ella va fer *trincar* al Marquesito.» (Givanel : obra cit., p. 28.)

¿Vindrà, aquest terme, de la llaçada o nus que fan els mariners i que en diuen *ballestrinque*?

Trobiscar.

TROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple: «He *trobiscat* un pinxa...»⁴

Trona.

PISTOLA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Sempre va amb la *trona* o el xuri ... i què és això? — La pistola o el ganivet.» (Givanel : obra cit., p. 40.)

Trucant.

TABAC. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Té un grapatet de *tru-cant*? — No hi fa res que siga fort.» (Figuerola Aldrofeu : obra cit., p. 199.)

Trugista.

LLADRE DE PISOS. (Gil Maestre: obra cit., p. 95.)

Maj hem sentit aquesta paraula, i molts a qui hem preguntat per la mateixa ens han dit que no sabien el que volia significar.

Truquis.

VIGILANT. «Si no fos perquè el *truquis* me té tisonada⁵ et deixava la cara com un garbell.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 276.)

Deuen donar el nom de *truquis* al vigilant perquè aquest *truca* a les portes.

Tupir.

ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple : «A un bòlit, de sota la baldra li he *tupit* un tanca de là.»⁶

Tura.

GORRA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Uata.

Ou. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Ulanyi.

OLI. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Uvanyi.

Ou. (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 352.)

1. *Li vàrem robar el rellotge amb la cadena.* — 2. *Estafar.* — 3. *Pessetes.* — 4. *He trobat una agulla.* — 5. *Assenyalada*, com si diguéssim *de cap d'esquila.* — 6. *A un capellà li he pres de la butxaca un portamonedes de plata.*

Valdra.¹

BUTXACA. «Que els hem de pendre les *valdres?*» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 10.)

Varé.²

MONEDA DE CINC PESSETES. «Vostè m'ha de dibuixá—i ademés me donarà—dos *varés?*» (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 197.)

Veri.

VERITAT. «Si per demostrarte que et dic la *veri* tingués de fer una mort, la faria a l'acte.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.) | «És la *veri* : no us penseu que no us el vulgui deixar.» (Id. : id., p. 325.)

Veri.

PRESIDI. És cosa sabuda que del *cabo de vara* en diuen *cabo de veri*.

A Castella del presidi en diuen *veri* o també *beró*.

Vespella.³

PRESIDI. «Tenint l'home a *vaspella*, camelar⁴ a altres homes de la vida?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 89.) | «Que vols que et passi el macarró⁵ des de *vaspella?*» (Id. : id., p. 93.)

En els exemples anteriors *vaspella*, i en la p. 352, *vespella*.

Vespellaire.⁶

PRESIDARI. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Veterano.

GARGALL. Fa alguns anys que el batalló de «Voluntarios de la

Libertad», ço és, el batalló de *Veteranos*, estava compost de gent que ja tenien anys, i les reumes sovintejaven allí on feien parada. A meitat de la centúria passada, hi hagué, a Barcelona, dues milícies, que no anaven amb molta regularitat : els del *gargall* i els del *tomàquet*. Els primers pertanyien a la gent d'ordre, ço és, a les dretes, i els segons (gairebé tots gent de bullanga) a les esquerres.

Vinyals.

DONA. «La *Vinyals* que va a la marxa.»⁷ (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Ah! *Vinyals* que va a la marxa.—Ja et pots calçar les lluqueres⁸» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

En Vallmitjana escriu *Duvinnyals*. (*La Xava*, p. 90.)

Vòfia.

POLICIA (igual que *bòfia*). «Ve la *vòfia*, i de cap al Govern civil.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

Volanda.

BRUSA. «Allavores la *volanda*—el saffo⁹ al coll, la rondela¹⁰...» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Voleia.

BUFETADA. «Així que el tento se m'abronca, m'adina una *voleia* que, amb els ulls tancats, només veia que llumets.»¹¹ (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Vri.

VERITAT. «Oh! I que és ben bé

1. Vegi's *baldra*, amb igual significat. — 2. Vegi's *baré*, usat en igual sentit. — 3. En exemples que no reproduïm, hem vist grafiada amb *e* la primera síl·laba d'aquest mot, i així creiem que ha d'ésser : *vespella* (com *vespellaire*), no *vaspella* com s'escriu, per una confusió fonètica, en els exemples que citem. — 4. *Voler*. — 5. *Una quantitat diària*. — 6. Vegi's el que havem dit sobre la grafia de *vespella*. — 7. *La dona que va a robar*. — 8. *Espardenyes*. És la corrupció de la paraula *ligeras*. — 9. *Mocador*. — 10. *Faixa*. — 11. *Així que el palpo, em pega una bufetada que...*

la *vri*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

Xalar.

FUGIR. «*Xalem*, dic, que vénen un parell d'espardenyers pel mülle-
ris.»¹ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 91.)

ANAR DE PRESSA. «Els fan *xalar* amunt i avall.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Xamullar.

DIR, EXPLICAR, ENRAONAR. «*Vaja*, mut!², li dic; que si *xamulles* una paraula més, et faig entrar el plom³ per la mui⁴.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 11.)

Aquesta paraula, si bé començant amb *ch*, l'esmenta En Martín del Val en l'*Hampa criminal*, ps. 125 i 131.

Xao.

CALOR.

Xapescar.

FUGIR, ANAR-SE'N. «Sí, sí, *xapescar*, Pinxa, que aquí et podrien carregar⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 27.)

Xarco.

PORT. «¿Anem al *xarco*?» És frase que se sent molt sovint.

Xarquista.

El que es dedica a robar pel port.

Xaruto.

CIGAR (*puro*). (Vallmitjana: *La Xava*, p. 352.)

Xato.

PISTOLA.

S'usava molt aquesta paraula

quan el revòlver que en deien *bull-dog* estava de moda. Al·lusió manifesta a la classe de gossos: *xatos*, *bull-dogs* i de presa.

Xava.

XICOTA. «Tu, *xava* : ves si et deixes enredar⁶ per aquest blet⁷.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 10.)

Xaval, xavala.

XICOT, XICOTA.

Si de *xava* se'n fa *xaval*, sols per confusió fonètica haurà grafiat En Vallmitjana *xevalets* quan escriu: «Hi ha home santé⁸ que té organitzada una pandilla de *xevalets* (xicotets) de dotze a setze anys.» (*Criminalitat típica local*, pàgina 32.)

Xaveia.

XICOTA. «Pinxera⁹, Rafel. Ja tens la *xaveia* aquí.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 210.) | «Me sembla que això s'acaba — quan enraoni amb la *xaveia*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 7.)

En Bonavia i Rius Vidal, en *L'Avi del Parque*, p. 4, escriuen *chaveya*; al nostre entendre deu escriure's com ho hem fet nosaltres i com ho fan ells en *Lo pinxo de la Bordeta*.

Xerricar.

BEURE (beure amb porró *jent xerric*, com diuen els bevedors). «Perquè, a fe de Déu, que quan jalo¹⁰ i puc *xerricar-ne* mitja¹¹ del pastós...» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

Xi.

GANIVET. «...m'he tret el *xi* i

1. *Fugim*, dic, que vénen un parell de mossos de l'Esquadra pel Moll. — 2. *Callal* — 3. *Bala*. — 4. *Boca*. — 5. *Agafar*. — 6. *Enganyar*. — 7. *Beneit*. — 8. *Director*. — 9. *Mira*. — 10. *Quan menjo*. (*Jalar* es pronuncia amb la castellana.) — 11. *Mitja mesura*.

l'he peringada.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 357.)

Xinar.

PENDRE, ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, escriu: «D'un carretu he *xinat* un volcu de cafil.»²

Xinxà.

TREBALLADORA DE FÀBRICA. «Que ensopego una xicotà, — *xinxà* o *raspa*»³. (Bonavia i Rius Vidal: *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Xiscle.

FORRELLAT. (Gil Mestre : obra cit., p. 94.)

Xiscles (Els).

ESTACIÓ DE FERROCARRIL. «Ara no puc anar a cap estació : de seguida sóc carregat⁴. Ah, si pogués anar als *xiscles!*» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 223.)

És una manifesta al·lusió al xiulet de la locomotora.

Xivar.

DIR, ENRAONAR, EXPLICAR. «Et diria que ell no ha *xivat* res.» (Givanel : obra cit., p. 16.)

Xivarrera (de *xivarri*).

CAMPANA. «Ara, si hi ha *xivarrera*, és natural que hi haurà bronca.»⁵ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 37.)

Xivatar.

EXPLICAR UN FET, ENRAONAR. «Després ho vàreig saber, varen tenir bronca⁶ i es varen pensar que jo havia *xivatat*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 19.)

Xivato.

XERRAIRE, BOCAMOLL. «Si que

hi ha hagut algun *xivata*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 234.)

Xiveia.

NOIA (igual que *xava* i *xaveia*). «Ni allí on se posa quan va amb *xiveies* de compromís.» (Givanel: obra cit., p. 30.)

Xivel.

ESPIA. «El Ratolí digué que, segons li havien dit, el Mulé parlava amb un *xivel*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 226.)

Xivi.

CERILLA. «Adinya'm un *xivi*»⁷ (Vallmitjana : *La tasca*, p. 11.)

Xivo.

XERRAIRE, BOCAMOLL. «Tothom sap qui és En Grípià : tothom sap que és un *xivo*.» (Givanel : obra cit., p. 15.)

Xorc.

LLADRE. «Com que casi tots els *xorcs* que corrien per aquells barris coneixien perfectament les comunicacions dels terrats.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 237.)

Xuc.

MONEDA DE CINQ PESSETES. «Demà em darà un *xuc* si el mossec⁸ d'aquesta nit els va bé.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.) | «Si no hagués sigut per aquell blet⁹ del Paella, més de vuit *xucs* hauria dat d'aquell mossec.» (Id. : *Els jambus*, p. 11.)

Xucla.

XOCOLATA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Xucola.

XOCOLATA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

1. *M'he tret el ganivet i l'he ferida.* — 2. *D'un carro he pres un sac de cafè.* — 3. *Minyona de servei.* — 4. *Agajat.* — 5. *Serem descoberts.* — 6. *Foren descoberts.* — 7. *Dona'm una cerilla.* — 8. *Robatori.* — 9. *Beneit.*

Xulé.

MONEDA DE CINC PESSETES.
(Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Xunga (Estar de).

ESTAR DE BROMA.

Recordo haver sentit la frase «Esteu de xunga», com equivalent a «Esteu de broma».

Xungaluia.

UN POSAT FALS (equivalent a *xunga*). (Vallmitjana : *La Xava*, p. 227 i 353.)

UN POSAT MALALTÍS. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

DOLENTERIA. «Deixa que diguin. Tenen més *xungaluia*...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 106.)

LLETGESA. «No, perquè la teva *xungaluia* no pot fer-me enfadar.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 92.)

Xungu, xunga.

FALS, FALSA. «La tralla¹ és *xunga*. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.) | «Que et penses que és bo aquest brilla²? És *xungu*, home, és *xungu*.» (Id. : *íd.*, p. 117.)

Aquesta paraula, al nostre entendre, és castellana, per quant *chungo* i *chunga* és la significació d'èsser falsa una cosa; l'hem sentit en boca de *goljos* madrilenys.

Xuquel.

Gos. (Gil Maestre : obra cit.,

p. 94.) | «En tot això el *xuquel* del costat es posa a lladrar.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 13.)

A Castella s'usa la paraula *Chuquel*.

Xurberu.

PARAIGUA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Xurder.

LLADRE. «Que no ho veus, que tu no ets home per a tractar amb *xurdés?*» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 9.)

Xuri.

GANIVET. «Em vaig encenent de ràbia, i, sense voler, posaria mà al *xuri*.» (Givanel : obra cit., pàgina 14.)

En Salillas i En Martín del Val ja esmenten aquesta paraula com usada a Castella, si bé ells escriuen *churi*.

Xuripesca.

PREN I FUIG! (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Xurro.

RANXO.

Xusco.

MONEDA DE CINC PESSETES.

En Gil Maestre, en l'obra cit., p. 94, escriu *chusco*.

J. GIVANEL I MAS

La Frontera del català occidental

II

ALGUNS CRITERIS LEXICogrÀFICS QUE SEPAREN EL CATALÀ DE L'ARAGONÈS

Críteris lexicogràfics que separen el dialecte aragonès de Graus del parlar català de Benavarre (vid. VI, 17-37).

	BENAVARRE	GRAUS
	A	
l'aixeta	<i>la kanúda</i>	<i>la gèta</i>
ajupir-se	<i>èupíse</i>	<i>abokáse</i>
un albat	<i>un albát</i>	<i>un muerti guèlo</i>
l'allioli	<i>l'aligóli</i>	<i>el ágacéite</i>
l'alzina	<i>l'olsína</i>	<i>la karáska</i>
amagatall	<i>amagató</i>	<i>foráu</i>
l'ampolla	<i>la ředóma</i>	<i>la botéla</i>
l'ànec	<i>l'áneċ</i>	<i>el páto</i>
l'anella	<i>el pikapórt</i>	<i>el trukadó</i>
les antiparres	<i>las anti páras</i>	<i>l'antogéra</i>
se n'ha anat al llit	<i>sa éitát</i>	<i>se n'aníu a la káma</i>
l'apagallums	<i>l'apága lúms</i>	<i>l'apága bēlas</i>
els arganells	<i>els argadéls</i>	<i>es poltróns</i>
arreglar	<i>arēplegá</i>	<i>řasklá</i>
l'atuell de munyir	<i>la řaráda</i>	<i>la gára</i>
l'àvia	<i>la iáċa</i>	<i>l'aguèla</i>
l'aviram	<i>el bolatám</i>	<i>la polála</i>

B

la bacina (de captar)	<i>el plát</i>	<i>la kaiçtta</i>
la baldufa	<i>la baldófa</i>	<i>la bambóla</i>
la barana	<i>el brandát</i>	<i>la brandíla</i>
la barba (de les cabres)	<i>la barbiléra</i>	<i>la pelíla</i>
la barbacana	<i>el gabíno, el ráfil</i>	<i>la táblaóga</i>
barrejar	<i>mesklá</i>	<i>baraçá</i>
els batecs del cor	<i>els tríuks</i>	<i>los gólpes</i>
el bernat	<i>el krusé</i>	<i>la báragáneo</i>
són bessons	<i>son bèsóns</i>	<i>son çamélos</i>
la biga	<i>la bíga</i>	<i>el madéro</i>
el blat	<i>el blát</i>	<i>el trigo</i>
el blat de moro	<i>el blát de mōro</i>	<i>el paníço</i>
el blat pollat	<i>el blát kukát</i>	<i>çiçáu</i>
la boira	<i>la nēula</i>	<i>la bòira plána</i>
els bolquers	<i>els faldás</i>	<i>los paváls</i>
el borinot	<i>el burinot</i>	<i>el bombolón</i>
el bosc	<i>la sēra</i>	<i>la sēlba</i>
el bot	<i>el bót</i>	<i>el botíko</i>
el bover	<i>el bové</i>	<i>el bakéro</i>
bruta	<i>brúta</i>	<i>puérka</i>
una bufetada	<i>ína bofetáda</i>	<i>un řebés</i>
la bugada	<i>la bugada</i>	<i>la koláda</i>
el bugader	<i>el kósio</i>	<i>el řoskadéro</i>
la buina	<i>la bunáda</i>	<i>la pataráta</i>
les busques (del relotge)	<i>las agúles</i>	<i>las saítas</i>
la butxaca	<i>lo bolsó</i>	<i>la póea</i>

C

un cabdell (de fil)	<i>un kapdél</i>	<i>el iibílo</i>
el cabeçó	<i>el kabesó</i>	<i>la tòça</i>
la cabellera del blat de moro	<i>la kabełéra</i>	<i>la pinocéra</i>
els cabells	<i>els kabéls</i>	<i>los pēlos</i>

	BENAVARRE	GRAUS
el cabestre	<i>el řamq̄l</i>	<i>la kabęćána</i>
els cabirons	<i>ęls kabiręns</i>	<i>ęos maderięć</i>
la cadenera	<i>la kardęróla</i>	<i>la kardęłina</i>
una caixa	<i>úna káica</i>	<i>un arkęn</i>
la cama	<i>la káma</i>	<i>la pięrna</i>
la cama (de les sabates)	<i>la káma</i>	<i>el kuęłę</i>
la cama (del blat)	<i>la káma</i>	<i>la lęstra</i>
el canyet	<i>el kęngóst</i>	<i>las básas</i>
el cap	<i>el káp</i>	<i>la kabęća</i>
la caputxa	<i>la kapúća</i>	<i>la ćamára</i>
el caragol	<i>el karagęł</i>	<i>el tornięł</i>
caragolar	<i>karagóla</i>	<i>torniłá</i>
la ceba	<i>la sęba</i>	<i>la ćębóla</i>
el ceballot	<i>el grięł</i>	<i>la ćabósa</i>
el cementiri	<i>el řosá</i>	<i>el ćementięrię</i>
els cercols	<i>ęls sęrkęęs</i>	<i>ęos ćerćęłos</i>
el cervell	<i>ęls sęrbęęs</i>	<i>ęos sęsos</i>
la closca	<i>el karbasí</i>	<i>el ćesłięć</i>
la closca (de les ametlles)	<i>la káska</i>	<i>el pelęęę</i>
cobrir	<i>řę ł teulát</i>	<i>kubilá</i>
el codony	<i>el kęđęn</i>	<i>el męmbrięł</i>
el codonyer	<i>el kęđęię</i>	<i>la męmbrięłęra</i>
el coixí	<i>el kęięí</i>	<i>l qmáda</i>
la coixinera	<i>la kęięinęra</i>	<i>la fúnda</i>
el colomí	<i>el palęmęł</i>	<i>el pięęn</i>
els colls (de les cartes)	<i>ęls kęłs</i>	<i>ęos pálos</i>
el cor	<i>el kę</i>	<i>el kęraćęn</i>
el cor de l'arbre	<i>ęł kę</i>	<i>el męlić</i>
el corc (de la fusta)	<i>el kęrkęł</i>	<i>la kęrkęta</i>
les corretjoles	<i>las kęrięłlas</i>	<i>las kęrutęłlas</i>
la corba (de la roda)	<i>la kęrba</i>	<i>las pínas</i>
el cosí	<i>el kęsí řrim</i>	<i>el řrimę</i>
cotar	<i>kęrná</i>	<i>ęęćá</i>
el covarot	<i>el nięł</i>	<i>el batüękę</i>

	BENAVARRE	GRAUS
el cove	<i>kátre paléra</i>	<i>el kaltrón</i>
el cuc	<i>el lembrik</i>	<i>el kúko</i>
el cuc del blat	<i>la kalapatíla</i>	<i>el korqòl</i>
la cuit	<i>la kiút</i>	<i>la kukú</i>
la culatada	<i>la pernada</i>	<i>el kuletáço</i>
D		
demà	<i>demá</i>	<i>manána</i>
el darrer dia del mes	<i>el últim</i>	<i>el çagero</i>
les denes (del rosari)	<i>las dènas</i>	<i>el kuénto</i>
el desig	<i>el desté</i>	<i>la pèka</i>
desmamar	<i>desbeá</i>	<i>destetá</i>
despullar-se	<i>despulá</i>	<i>desnudadá</i>
el dijous gras	<i>el diéus grás</i>	<i>el guèbes lardéro</i>
dilluns	<i>dilúms</i>	<i>lúnes</i>
dimarts	<i>dimárs</i>	<i>mártes</i>
dimecres	<i>dimèkres</i>	<i>mièrkòles</i>
dissabte	<i>disápte</i>	<i>sábado</i>
divendres	<i>dibèndres</i>	<i>bièrnes</i>
dinar	<i>diná</i>	<i>komé</i>
la dona	<i>la dóna</i>	<i>la mulé</i>
les dogues	<i>las dógas</i>	<i>las adóbas</i>
E		
embrutar	<i>embrutá</i>	<i>emporká</i>
empassar-se	<i>engulíse</i>	<i>tragáse</i>
l'ensiam	<i>l'ansiám</i>	<i>l'ensaláda</i>
enemic	<i>desamík</i>	<i>enemígo</i>
enfurismat	<i>ènkimerát</i>	<i>řabiçso</i>
l'ensí	<i>la řarbiléra</i>	<i>la řubaléra</i>
les argelagues	<i>las řesélágras</i>	<i>las aldiágas</i>
escanyolit	<i>aneulát</i>	<i>řláko</i>
l'escletxa	<i>l'áskla</i>	<i>la krépa</i>
l'esclop (de frenar)	<i>el móso</i>	<i>el çòke</i>
escórrer (la roba)	<i>řetòrse</i>	<i>torcé</i>
escorxar	<i>řkoréa</i>	<i>espełotá</i>

	BENAVARRE	GRAUS
escurar (l'olla)	<i>eskolá</i>	<i>limpiá</i>
esgarrapar-se	<i>esgaṛapáse</i>	<i>ṛaskáse</i>
esguerrat	<i>impedit</i>	<i>kontraṣtéo</i>
les espardenyas	<i>las esparténas</i>	<i>las alṫargátas, abárkas</i>
l'espiadimonis	<i>el kabál fúst</i>	<i>el feṛero</i>
l'espiga d'ordi	<i>l'espíga d'órđi</i>	<i>la kabéča dórđio</i>
espigolar	<i>espigá</i>	<i>ṛespigá</i>
espigolar (raïms)	<i>eskaṛaṫoná</i>	<i>eskaṛačoná</i>
l'espínada	<i>l'aspínada</i>	<i>el ṛosário</i>
una esquerda	<i>un óbrebóka</i>	<i>úna krépa</i>
esquerpa	<i>fúra</i>	<i>espantósa</i>
l'esquivamosques	<i>l'ucadó de móskeṣ</i>	<i>l'esfuriadó</i>
esquivar (les mosques)	<i>sakudí</i>	<i>esfuriá</i>
està núvol	<i>está núbel</i>	<i>está nubláu</i>
estabornir	<i>estemordí</i>	<i>estordí</i>
l'estella	<i>l'áskla</i>	<i>la ṛáḡa</i>
estellar	<i>asklá</i>	<i>ṛaḡá</i>
l'estiu	<i>l'estú</i>	<i>el beráno</i>
estripar	<i>esbosiná</i>	<i>esgaṛá</i>

F

la falsa	<i>la falsíla</i>	<i>la éirła</i>
el fang	<i>el jánk, el tarkí</i>	<i>el bárdo</i>
el faristol	<i>el faristól</i>	<i>l'atríl</i>
la femella	<i>la feméla</i>	<i>la émbra</i>
els fems (de cabra)	<i>els sēri</i>	<i>las kagalétas</i>
fer l'ullet	<i>fé la muskléta</i>	<i>fé la ginóta</i>
el fil (de pescar)	<i>la lína</i>	<i>el sedáql</i>
el filferro	<i>el filfēri</i>	<i>el alámbré</i>
el floronco	<i>el florónk</i>	<i>el dibiéso</i>
el fonell	<i>l'urpél</i>	<i>el tápe</i>
la fornal	<i>el fornás</i>	<i>la frágua</i>
els fogons	<i>els foḡóns</i>	<i>los ornílos</i>
el forrellat	<i>el foṛelát</i>	<i>el čerólo</i>
fosc	<i>fósk</i>	<i>párdo</i>
la fosca	<i>la foškó</i>	<i>el eskúro</i>

	BENAVARRE	GRAUS
fredeluc	<i>éelái</i>	<i>enfreyolítu</i>
fregar	<i>fregá</i>	<i>gaboná</i>
el fruit de la gavarra	<i>els pipitèros</i>	<i>el pikaskènas</i>
G		
les galtes	<i>las gáltas</i>	<i>los karílos</i>
el gall del poble	<i>el presuadít</i>	<i>el janfarón</i>
la galleda	<i>la faráda</i>	<i>la kalderéta</i>
el gandul	<i>el galbán</i>	<i>el gandúl</i>
garrell	<i>garōné</i>	<i>garōso</i>
el gavadal	<i>el pasteró</i>	<i>el bación, la tina</i>
el genoll	<i>el éenól</i>	<i>la rodíla</i>
la ginesta	<i>la kúrnia</i>	<i>la éinástra</i>
un goix de blat	<i>un bri de blát</i>	<i>un kanúto</i>
el golfo	<i>el gólfo</i>	<i>el algwadón</i>
els golls	<i>els góls</i>	<i>los pápos</i>
la gossa	<i>la gósa</i>	<i>la kóea</i>
el gresol	<i>la kresoléta</i>	<i>la kandiléta</i>
un grill de ceba	<i>un gríl</i>	<i>una tárna</i>
els grills (de les nous)	<i>els kogoléts</i>	<i>el lúlo</i>
els grills (de les taron- ges)	<i>el kogolét</i>	<i>la tárna</i>
la griva	<i>la gríba</i>	<i>la rúléta</i>
està groc	<i>está gròk</i>	<i>está opiláu</i>
groller	<i>pòlegós</i>	<i>engruèiòso</i>
la guatlla	<i>la guála</i>	<i>la kodorníc</i>
la guilla	<i>la ginéu</i>	<i>la řabòsa</i>
H		
hipòcrita	<i>ipòkrita</i>	<i>santuřón</i>
el meu home	<i>el mèu òme</i>	<i>el mio marído</i>
I		
impacient	<i>impasièn</i>	<i>amolestáu</i>
l'isart	<i>l isart</i>	<i>l icárçò</i>

BENAVARRE

GRAUS

LL

llampegar	<i>lampedá</i>	<i>řelampadeá</i>
la llar	<i>el fòk</i>	<i>el fogaril</i>
la llavor	<i>la laqó</i>	<i>la simiente</i>
el llençol	<i>el linsól</i>	<i>la sábana</i>
llepar	<i>lepá</i>	<i>laminá</i>
llescar pa	<i>partí pá</i>	<i>kortá pán</i>
la lletatresa	<i>la leiteróla</i>	<i>la letrera</i>
una lletuga d'enciam	<i>una máta d'ansiám</i>	<i>un hogólo d'ensaláda</i>
les lleves	<i>las kremalétas</i>	<i>el kolgadó</i>
lligar (garbes)	<i>piá</i>	<i>ligá</i>
el llindar	<i>el limerá</i>	<i>el sóbreportal; el testero</i>
el llit	<i>el lít</i>	<i>la káma</i>
la llobada	<i>la pórka</i>	<i>el çiéro</i>
la llocada	<i>la lokáda</i>	<i>la poláda</i>
el llot	<i>la láka</i>	<i>el tarkin</i>

M

la mà esquerra	<i>la ma shkéra</i>	<i>la máno çúrda</i>
les mamelles	<i>las pópas</i>	<i>las tetas</i>
la màrrega	<i>la márřega</i>	<i>el gargón</i>
el mascle	<i>la kláu</i>	<i>la lábe</i>
mastegar	<i>mastegá</i>	<i>maská</i>
menar (el carro)	<i>ařeá</i>	<i>giá</i>
el menescal	<i>el meneskál</i>	<i>el albáita</i>
els menjars	<i>el řekáu</i>	<i>los komestíbles</i>
la merla	<i>la mërla</i>	<i>la tórda</i>
la migdiada	<i>la meřdiáda</i>	<i>la siesta</i>
les mitenes	<i>els mitóns</i>	<i>es mitóns</i>
mocar el llum	<i>moká</i>	<i>atiçá</i>
el moltó	<i>el moltó</i>	<i>el karnéro</i>
el moll (de l'os)	<i>el mól</i>	<i>el tuétano</i>
la mollenà	<i>la unedát</i>	<i>la muicadura</i>
el morralet	<i>el mořalèt</i>	<i>la çebadèra</i>
el morrió	<i>el bós</i>	<i>la muicèra</i>
un mort	<i>un kòs</i>	<i>un muerto</i>

	BENAVARRE	GRAUS
un mort	<i>un mōrt</i>	<i>un kalábre</i>
el mulat	<i>el mulát</i>	<i>el leçál</i>
el mussol	<i>el musól</i>	<i>la éúta</i>
N		
el nas	<i>el nás</i>	<i>la nariç</i>
la niella	<i>la niēla</i>	<i>el negriļõn</i>
la nou del coll	<i>la nõu</i>	<i>el galé</i>
O		
odiar	<i>malisiá</i>	<i>oðiá</i>
oli	<i>õli</i>	<i>acēite</i>
omplir	<i>aplená</i>	<i>ļená</i>
l'oronella	<i>la oronēta</i>	<i>l'engolondrína</i>
P		
la paella	<i>la padēla</i>	<i>la sartēn</i>
el pal que aguanta els ceps	<i>la forkēta</i>	<i>la púga</i>
la pallissa	<i>la palerēta</i>	<i>el paléro</i>
les palloles	<i>las palófas</i>	<i>las pēls</i>
la panera	<i>el pané</i>	<i>la kanásta</i>
la paperina	<i>la papelína</i>	<i>la papelēta</i>
el pardal	<i>el torodá</i>	<i>el pardál</i>
un parell	<i>un parél</i>	<i>un par</i>
els parracs	<i>els kasigáls</i>	<i>los trafalõns</i>
la parròquia	<i>la lēsa</i>	<i>la parókia</i>
pessigar	<i>pesigá</i>	<i>piká</i>
la pedra foguera	<i>la pedrēra</i>	<i>la pedrēna</i>
un penjoll de raïm	<i>un pinéol</i>	<i>úna úga</i>
el perol	<i>el peról</i>	<i>el kaldéro</i>
una picada	<i>úna pikáda</i>	<i>un pikáçõ</i>
el pigot	<i>el pikót</i>	<i>el aiguadó</i>
el pinsell	<i>el pinsél</i>	<i>la brõnea</i>
la pinya	<i>el gal del pí</i>	<i>la pinēa</i>
el pitet	<i>el pitralét</i>	<i>el babéro</i>

	BENAVARRE	GRAUS
plegar (els braços)	<i>plegá</i>	<i>kručá</i>
el poble	<i>el lók</i>	<i>el lugá</i>
polsar	<i>pulsá</i>	<i>tomá el púlso</i>
el poll	<i>el pól</i>	<i>el polé</i>
el pollí, la poltra	<i>el polí, la polína</i>	<i>el pótro, la pótra</i>
por	<i>pó</i>	<i>miédo</i>
el porc	<i>el pórke</i>	<i>el točino</i>
la portella	<i>la pórtá</i>	<i>la bentána</i>
els porxos	<i>els kubérts</i>	<i>los pórées</i>
la postada	<i>el palmá</i>	<i>l aspeléra</i>
el pruner	<i>la prunéra</i>	<i>el prunéro</i>
pujar	<i>pujá</i>	<i>subí</i>
els pulmons	<i>la freicúra</i>	<i>el libiáno</i>
els putxinel·lis	<i>els pičínélis</i>	<i>los monákos</i>

Q

els queixals	<i>els kicáls</i>	<i>las muélas</i>
--------------	-------------------	-------------------

R

el raïm	<i>el raím</i>	<i>la úga</i>
el ram (de la taberna)	<i>el ram</i>	<i>el roméro</i>
la ranera (de la mort)	<i>l agonía</i>	<i>la gargóttá</i>
la ranera (del gat)	<i>la rónkadétra</i>	<i>el bufído</i>
la rapa	<i>la barúska</i>	<i>la barfóla</i>
el rebost	<i>el řebóst</i>	<i>el řepóstre</i>
el rec	<i>el řék</i>	<i>la řegadéra</i>
el rector	<i>el bikári</i>	<i>el prió</i>
renillar	<i>řemilá</i>	<i>řelincá</i>
la resclosa	<i>la paráda</i>	<i>la přesa</i>
el respall	<i>l askobíla</i>	<i>el řepílo</i>
la riera	<i>el baránk</i>	<i>el řio</i>
un rodet	<i>un řodét</i>	<i>el karé</i>
la ronya	<i>la sárna</i>	<i>la řóna</i>
el roure	<i>el řóure</i>	<i>el kairéigo</i>
rovellat	<i>řebulós</i>	<i>řobinđu</i>
el ruc	<i>el somé</i>	<i>el búro</i>

BENAVARRE

GRAUS

S

un sac de blat
 el sac dels gemecs
 el sagí
 les saltadores
 el segador
 el segó
 el senglar
 la serp
 la serra
 setze
 el singlot
 el sòl
 la sola del pa
 la sola (del peu)
 el solar
 solter
 sopar
 la sopera
 la sortida
 sovint
 no surtis

un sák de blát
la gáita
el lart
las saltadóras
el garbé
el segó
el pórke fé
la sèrp
la saradóra
sétse
lo sanlúk
la tèra
el formáte
la sóla
els solaséts
móso
sopá
la sopèra
l ajeída
sobèn
no íckas

úna taléga
el bót
l ansúndia
las baréttas
el segadó
el salbáu
el gabalín
la kulèbra
el sarón
dièçisèis
l ípo
el suèlo
el keso
la plantíla
el soléro
solíero
çená
la fuènte
la salída
a menúdo
no sálgas

T

tacat
 tallar llenya
 tancar amb clau
 tancar
 el tap
 les tatxes
 la targa
 el tió de Nadal
 tondre
 tou
 les tovalles
 els trespeus

pekát
talá lèya
tanhá n kláu
tanhá
el suro
las táéas
el kapsínglo
la trónka
èolá
tóu
las toválas
els tres péus

pekoso
kortá lèya
çerá
çerá
el tápe
las taénèlas
la tráska
la çóka
èskilá
blándó
el kobertó
el kabalé, el estrébbe

	BENAVARRE	GRAUS
el trespol	<i>el trebòl</i>	<i>el teço</i>
la truja	<i>la trúcia</i>	<i>la béra</i>
el tupf	<i>el kasòl</i>	<i>la olèta</i>
	U	
un ull de col	<i>un luk de hòl</i>	<i>un grúmo de hòl</i>
els ullals	<i>las kaninas</i>	<i>los kormiłos</i>
les ulleres	<i>las anti páras</i>	<i>los antiògòs</i>
	V	
el vell, la vella	<i>el bèl, la bèla</i>	<i>el páre, la máre</i>
les veces	<i>las abésas</i>	<i>las arbèlas</i>
el vi picat	<i>el bí mudát</i>	<i>el bíno řeskaldáqu</i>
el vi novell	<i>el bí temprá</i>	<i>el bíno nuíbo</i>
la vidalba	<i>la birigéra</i>	<i>la ligáca</i>
el violer	<i>la bioletéra</i>	<i>la bioléra</i>
voler	<i>bòldre</i>	<i>keré</i>
	X	
el xiulet	<i>el piulèt</i>	<i>el éifle</i>

A. GRIERA

Foc, focs, m. *fòk, fòks* (Cat. or., oc., Bal.)

1. La combustió de llenya, carbó, etc. 2. La part de la cuina on es fa el foc (Sant Bartomeu del Grau, Sabellà, Montblanch, Santa Coloma de Queralt, Organyà, Tremp, Gandesa). 3. La llar (Maldà). 4. L'habitació on hi ha la cuina (Oliana, Artesa). 4. La casa on habita una família (Peralta de la Sal, Roda, etc.). 5. Les pedres toves damunt les quals s'encén el foc (Borges). 6. La foguera encesa davant les cases la vigília d'algunes solemnitats. S'encenen la vigília de Sant Isidre, Sant Joan i Sant Pere (Plana de Vich, Guillerries, Vallès, Segarra). S'encenen per Sant Josep, Sant Joan i Sant Antoni (València, Alcira, Atzaneta). Els focs dels carrers s'encenen la vetlla de Santa Creu (Carlet). 7. La vermellor d'una llaga o ferida (Sant Bartomeu del Grau, Sant Hilari Sacalm). 8. Casa habitada. Segons una accepció jurídica de procedència romana, el foc és el símbol de la casa. En els contractes d'arrendament es consigna encara avui : «N. vindrà obligat a fer-hi continuar la residència fent-hi foc i llum» (Lladó, Palamós).

FRASES. — «Sortir del foc per caure a les brases» : Eixir d'un perill per caure en altre pitjor (Borges). «Foc amagat que no es veu» : Es diu de les males intencions dissimulades d'una persona (ib.). «Un foc com un infern» : Foc molt encès (Montblanch). «Foc d'ence-

nalls» : Cosa de poca importància (Palamós, Falset, Montblanch). «Per amagat que es faci el foc, sempre ve dia que respira» : Les malifetes queden poques vegades per descobrir (Borges). «Aferir llenya al foc» : Augmentar les renyines (ib.). «Treure foc pels queixals» : Estar irritat (ib.). «Al foc d'En Costa qui no hi porta llenya no s'hi acostà» : Dita dels que fan pleta en el bosc per mor que cap de la colla deserti de la feina de cercar llenya segons llei de companyonia (Lladó). «No hi ha foc ni llum ni cendra calenta» : 1. Expressió per dir que no hi ha gens de foc en una casa (Gandesa). 2. Abandonament de la casa en la qual no es prepara el menjar a l'hora (Montblanch, Falset, Sabellà, Tarragona). 3. Necessitat i misèria d'una persona (Aytona). «Per Nadal al joc, per Pasqual al foc» : Modisme per a indicar que, quan no fa fred primerenc, el fa tardà (Lladó). «El foc somort és més perillós que l'altre» : El foc amagat produeix pitjors desgràcies que l'altre (Montseny). «El foc té aturadó, que l'aigua no» : És cosa fàcil atuir el foc d'un incendi, però no ho és tant aturar l'aigua d'un aiguat (Palamós, Sant Hilari Sacalm, Plana de Vich, Artesa, Maldà). «Foc a la cua del llop» : Crit dels pastors que veien venir el llop (Llofriu). Els vells fan creure a la mainada que els llops fugen en sentir aquest crit (Sant Hilari Sacalm). «Patllari

pica foc, tres, sis, nou»: La mainada ho canta als aprendents de ferret (Sant Hilari Sacalm). «Qui em farà foc!»: Crit per a imitar el cant del gall (Palamós). «Foc de serments, foc de turments»: Es cosa difícil de fer cremar els serments junts (Montblanch, Maldà). «Foc de rama, foc de flama. Foc de figuera, foc de quimera» (Maldà). «Joc de foc és joc de boig» (Llofriu, Esplugua). «Traste vell bo pel foc» (Maldà). «Lo foc és mitja vida» (Maldà). «Jugar amb foc» 1. Es diu de les criatures que, si juguen amb foc prenent un serment encès, s'orinaran al llit (Bellpuig, Vilareal). 2. Tractar amb alguna cosa perillosa (Esplugua, Llofriu, Palamós). 3. Servir-se de mitjans il·lícits per a atacar una persona o per a defensar-se (Oliana). «Per fondo que es faci el foc, el fum sempre respira»: Per amagades que es facin les coses, sempre es descobrixen (Igualada, Valls, Falset, Esplugua, Montblanch, Santa Eulària de Ronsana, Sant Pere de Torelló, Pobla de Lillet, Cerdanya, Sant Hilari Sacalm, Lladó, Llofriu, Palamós, Artesa, Sort). «Per amagat que es faci el foc, sempre respira» (Vilafranca, Sant Vicens dels Horts, Sant Feliu de Llobregat, Martorell, Sant Feliu de Guíxols). «Per amagat que es faci el foc, sempre ve dia que respira» (Centelles, Cadaqués, Terrassa, Oliana, Guissona, Agramunt, Tremp, Esterri). «Per amagat que es faci el foc, el fum sempre respira» (Cornet, Maldà). «Per fondo que es faci el foc, sempre ve dia que fa fum (Súria). «Per fondo que es faci el foc, ix el fum» (Fraga). «Per amagat que es faci el foc, sempre ix el fum» (Nules). «Per amagat que es faci el foc, sempre fumeja (Pego). «Qui foc necessita, amb els dits el busca»: Es diu quan es necessita alguna cosa (Sant Pere de Torelló). «Qui no

s'acosta al foc, no té perill de cremar-se»: No hi ha perill per aquell que no el busca (Montseny). «Qui està prop del foc és qui es crema» (Carlet). «Sembla que s'ha calat foc a la bassa»: Expressió per indicar que algú fa una cosa amb molta precipitació (Montseny). «Tirar-ho tot al foc»: Malbaratar totes les coses (Palamós). «Tota aigua apaga el foc»: Tota cosa, per insignificant que sigui, pot fer servei (Palamós). «Un bon foc és mitja vida»: Expressió per a assenyalar el confort del foc a la hivernada (Centelles, Vich, Palamós, Llofriu, Pineda, Vilareal, Migjorn-Gran). Es conta que un home convidà a casa un amic i per obsequiar-lo encengué un gran foc dient: «Escalfem-nos i revifem-nos, que un bon foc és mitja vida», i aquí s'acabà el convit. L'obsequiat, corresponent a la invitació de l'amic, el portà un dia a sa casa i encenent dos focs li digué: «foc pel davant i foc pel darrera, vida entera» (Santa Eulària de Ronsana, Migjorn-Gran). «Treure foc pels queixals»: Indica que una persona està molt irritada i agressiva (Igualada, Santa Eulària de Ronsana, Esplugua, Olost, Sant Hilari Sacalm, Palamós). «Qui vol foc, amb so dit el cerca»: S'aconhorta de cercar-lo (Migjorn-Gran). «Foc i fum i que repiquin»: Indica festa i alegria (ib.). «Via fora! foc a can ...!»: Crit d'auxili per a apagar foc (Llofriu). «Fugir del foc i caure a les brases»: Caure en un perill fugint d'un altre (Santa Eulària de Ronsana, Igualada, Pineda, Girona, Palamós, Prats de Lluçanès, Sabellà, Montblanch, Tarraçona, Guissona, Andratx, Artesa, Vilareal, Vinaroç, Nules). «Sortir del foc i caure a les brases» (Esplugua, Falset, Aytona). Eixir del foc i caure en les brases (Bocairent, València). «Ficaria foc en una bassa»: Es diu del que

sembraria injúries i discòrdies per totes parts (Veciana). «Sap encendre el foc i no és bo per a apagar-lo»: Posa raons entre famílies i no les resol (Sant Vicens dels Horts). «Posar foc allà on no n'hi ha»: Fer renyir persones amigues amb trapelleres (Palamós). «Ficar-se en un cercol de foc»: Posar-se en alguna qüestió perillosa (Palamós). «És molt bo per a encendre el foc»: Per fer barallar els altres (Sant Vicens dels Horts). «Acabar d'encendre el foc»: Embullar més la qüestió (Olost). «Afegir llenya al foc»: Fomentar baralles i discòrdies (Lladó, Olost). «Tirar llenya al foc»: Emmaranyar una qüestió (Guissona). «Pendre foc i fugir»: No entretenir-se (Prats de Lluçanès). «Viure en mig de dos focs»: Viure en mig de dues persones malavingudes (Llofriu). «Trobar-se entre dos focs» (Nules). «Tirar aigua al foc»: Aplacar una discòrdia (Nules). «A foc i sang»: Amb molt rigor o amb molta violència (Igualada, Santa Eulària de Ronzana). «A sang i foc» (Palamós, València). «Foc d'un dia no crema la casa»: Una despesa extraordinària no perjudica (Aytona). «N'hi ha per tirar la gorra al foc»: Expressió per a deplorar una desgràcia (Sant Feliu de Llobregat, Esplugas). «La pega vora el foc s'escalfa»: L'excessiva familiaritat entre persones de diferent sexe és perillosa (Palamós). «Sempre en queda foc o brasa»: Es diu de l'amor que dos s'han tingut en la juvenesa (Montblanch). «Sant Roc deixeu-nos fer foc»: Ho canta la mainada quan fa una foguera que no es vol encendre (Gandesa). «No hi ha res que espavili més que el foc» (Esterrí). «El foc i el llit són un maridó de la fam» (Maldà). «On hi ha foc hi ha fum» (Vinaroç). «La brasa del foc baix la cendra crema» (Olocau). «Està fet foc i flama»: Està molt

incomodat (Vinaroç). «Foc d'argelaga foc de rialla»: És un foc que passa aviat (Carlet). «Foc colgat»: nom donat a la persona dissimulada i de gènit (Vinaròs, Eivissa). «És un foc que cova» (Andratx). «Foc de canyes, foc de banyes»: Es diu de la figura de les flames en cremar-se les canyes (Carlet). «Si vols que la dona mori la primera, que encenga el foc amb llenya de figuera» (Vinaroç). «Si a la dona vols bé, que encenga el foc amb llenya de garrofè» (Vinaròs). «Un foc treu s'altre» (Andratx). «Està més encès que foc»: Està molt enrabiat (Andratx). «Té foc? A l'altra casa n'hi ha un poc»: Resposta que és donada al pobre necessitós, al qual fins es nega l'escalfar-se (Cullera). «Tirar foc pels ulls»: Manifestar gran ira (València, Bocairent, Vilareal). «No ésser bo per a posar un tupí davant el foc»: Es diu d'una persona de poca traça (Lladó). «Fer foc nou»: Renovar una cosa totalment (Sort, Vich, etc.). Deriva del foc nou del Dissabte Sant.

Jocs d'infants sobre el foc.

— Hi ha un joc de nenes en el qual una d'elles fa de mare i les altres de filles. Compareix una veïna que diu a la mare:

«— Foc, foquet, què fas aquí?

— Faig foc i m'estic aquí.

— Que en vols fer d'es foc foquet?

— Esmolar es ganivet.

— Què vols fer d'es ganivet?

— Matar-hi els teus fillets.

— Què han fet els meus fillets?

— M'han tirat una sabata al foc i una altra a la teulada.

— Cap d'arengada». (Llofriu).

Quan els infants juguen en les llurs petites cases, comencen el joc comprant i venent foc. Els compradors van a la suposada tenda i demanen: «un diner de foc». D'aquí ve la dita al que tremola de

fred : «jo pendria un diner o un quarto de foc». Això fa suposar que el foc es comprava i es venia com altra cosa de preu (Calacçit).

En algunes cases hi ha el costum de deixar el foc encès i la taula parada la nit de Nadal. Es creu que la Verge Maria segueix aquestes cases per escalfar els bolquers del Nen Jesús (Sant Hilari Sacalm).

FER FOC. — 1. Encendre el foc (Igalada, Santa Eulària de Ronsana, Llofriu, Bagà, Maldà, València, Altea, Nules). 2. Disparar alguna o varies armes de foc (Palamós, Santa Coloma de Queralt, Bocairent).

FER FOC NOU. — 1. Encendre el foc del Dissabte Sant en les esglésies (Cat.). 2. Canviar de vida i de costums (Palamós, Espluga). 3. Començar de cop i volta una cosa que es tenia entre mans (Sabellà).

FOC DE BARRIL. — El foc que s'encén dins un barril col·locat al mig de la plaça per les festes populars. Durant el ball, que mai falta entorn el barril,¹ es canten aquestes cançons:

«En el gran ball del barril
cada xica val per mil.

I que boniques
al claror de les brases es fan les
Balleu, xiquetes, [xiques.
ja que sou l'alegria de nostres
festes.»

«Balla, balla, barrilera,
a compàs i en compostura,
que en la gran festa nulera
has de sè tu la primera
en lluir garbo i finura.»

En el gran ball...

«Com del cel les estrelletes
al brillar en la foscura,

si vos feu bones xiquetes
brillareu com les floretes
en el camp de l'hermosura.»

En el gran ball...

«La modèstia i l'alegria
el candor i la guapesa
són les prendes que voldria
tingués la que escolliria
per ser la mia mestressa.»

En el gran ball...

SEGUIDILLES:

«No t'arrimes, xiqueta,
molt a les brases,
que et faràs palometa
d'ales cremaes.

La llenya tendra,
si el foc la domina,
se torna cendra.»

«Eixe barril t'ensenya
lo que és el foc;
va consumint la llenya
poquet a poc.
No et consumixques
en els vicis que es cremen
les pobres xiques.»

«Molt bonica és la cara
de la innocència
i més si en ella brilla
pura consciència.
Els vicis cremen,
les virtuts il·luminen
als que les tenen.»

«Llosanes i boniques
flors de jardins,
són els xics i les xiques
quan són fadrins.
La flor més tendra
ay! si el foc la pessiga
se torna cendra.» (Nules)

FOC DE LES ÀNIMES. — És la foguera que s'encén a la vesprada de Tots-Sants. La mainada passa tot el dia de Tots-Sants carregant llenya a la plaça fins a aixecar una gran garbera. El rector, el batlle i

1. BARRIL, m. — El braser, muntat damunt uns tres peus elevats, en el qual s'encén el foc per les revetlles de les solemnitats (Nules, Pego).

el clavari de les ànimes donen una volta per les cases captant llaminadures, plats de mel, ramells de peres, melons, ametlles, pastes, etc. La replega és portada a l'abadia. Després de sopar, tothom compareix a la plaça sentant-se en rotllo. L'hora arribada, es fa un senyal al campanar, el clavari pega foc a la llenya i la subhasta de les llepolies comença, les quals són adjudicades pel clavari al major postor. En aquestes subhastes els fadrins i les fadrines solen picar-se per adquirir certes penyores de valor pressuposat (Pego i regió).

FOC DE SANT ANTONI. — La foguera que s'encén per la revetlla de Sant Antoni de gener (Fraga, Cabanes, Calaceit, Vinaroç, Pego, Vilareal, Nules, Lluchmajor). És creença que aquest foc s'encén en record d'èpoques d'epidèmies sofertes per la població, en les quals s'invocà la protecció de Sant Antoni (Vinaroç).

El foc que s'encén la vetlla del sant és un anunci de la festa i un pretext perquè la gent jove passi la revetlla entorn el foc festejant i organitzant algun ball popular que sol acabar tot encenent coets i piules. Els fadrins, organitzats en rondalles, passen pels carrers cantant cançonetes per divertir les noies:

«Debaes fas cabrioles
i t'animes al cantó,
que la xica que tu busques
no te l'emportaràs, no.
El festejar amagat
és un viure molt en pena;
és com la brasa del foc
que baix de la cendra crema.

La mare que tingui filles
que les sàpia guardar;
pues són com les peladilles
que tots les volen tastar.
Per amunt i per avall

pareixes un arriero;
has venut la capa blava
per a comprar un sombrero.»
(Pego)

A Mallorca s'encenien focs la vetlla de Sant Antoni i Sant Sebastià. Aquest costum es serva encara a l'Horta de Palma. Per Sant Antoni s'acaba el jugar a cartes de vetllada; d'aquí la dita: «Per Sant Antoni s'acaben els jocs i comencen els focs» (Lluchmajor). El foc de Sant Antoni és un record d'un vot d'una epidèmia del segle XVI (València).

FOC DE SANTA CATALINA. — La foguera que s'encenia per la revetlla de Santa Catalina. Aquest costum perdura encara a la contrada de Felanitx (Lluchmajor).

FOC DE SANT ISIDRE. — És el foc que s'encén davant les masies i carrers per la revetlla de la festa del patró dels pagesos (Santa Eulària de Ronsana, Montseny, Plana de Vich, Sant Bartomeu del Grau, Santa E. de Puigoriol, Prats de Llusanès, Cornet, Pobla de Lillet, Súrria, Veciana, Girona, Olot).

Un mes abans de la festa de Sant Isidre la mainada va al bosc a tallar ginestes i ginebrons, lligant-los amb una corda i arrossegant-los fins al poble. La vigília de Sant Isidre es talla un faig brancallut, s'esporga fins a la copa, deixant uns estalocs de dos pams de llargada. Els mateixos vailets que havien portat les ginestes i ginebrons al poble hi duen el faig, penjant en sos pollegons tota la brossa recollida anteriorment i pegant-hi foc al toc d'oració. (Sant Hilari Sacalm).

FOC DE SANT JOAN. — El foc que s'encén pels carrers i places de les poblacions i davant

les masies per la revetlla de Sant Joan (Cat. or., Cat. occ., Vinaroç, Altea, Eivissa, Elna).

El foc de Sant Joan s'encén, segons tradició, en record del naixement del sant precursor. Es diu que les dues cosines havien pactat que, quan Santa Isabel estaria pròxima a donar a llum, encendria una gran foguera a la muntanya més alta, perquè, en veure'l, la Mare de Déu s'afanyés a anar a assistir-la. Durant la foguera es toquen corns, xiulets, es toquen esquelles i es tiren escopetades (Llofriu).

Hi ha el costum de saltar el foc, de tirar escopetades i de cantar:

«Sant Joan bon sant,
Sant Pere bon home.»

Quan la foguera s'apaga, es resa un Parenostre a honor del sant (Llussanès).

«Sant Joan bon sant,
Sant Pere bon home;
Més ho és Sant Llop
que ho atipa tot.»

Sant Llop és el patró de la localitat (Centelles).

És creença que el que salta el foc queda curat de ronya; i si no en té, l'en guarda. Tot saltant el foc es canta:

«Foc de Sant Pere, foc de Sant Joan:
a n'En X. feu-lo fer ben gran.»
(Sabellà)

En saltar el foc, la mainada canta:

«Sant Pere bon home,
Sant Joan bon Sant,
gardeu-nos de ronya
a tots los cristians.

(I també: per tot aquest any).»
(Bellpuig)

«Foc de Sant Pere,
foc de Sant Joan
foc de tots los sants.»

(Ib.)

A Maldà hi ha també la creença que el foc de Sant Joan guarda de la ronya. Els petits canten entrotllant la foguera:

«Sant Pere bon home,
Sant Joan bon sant:
gardeu-nos de ronya
i de tot lo mal.»

(Maldà)

Es conta que mai s'ha pegat foc a cap casa ni paller durant la revetlla de Sant Joan. Sembla que els focs siguin una crida per a pendre la bonaventura en la següent matinada. Entorn el foc, donant-se les mans petits i grans, es canta i balla la Clavellineta tot puntejant i rodant:

«Qui la ballarà
la clavellineta,
qui la ballarà
seua serà;
punta peu
girat de seu,
la primera balladora
que tinc per la mà
taralaralà, taralaralà.»

Comencen cantant amb pausa i quan són a lo de la primera balladora van depressa (Organyà).

Quan els nens salten el foc, canten:

«Sant Joan bon sant,
Sant Pere bon home.»

(Pons, Artesa)

Al vol del foc s'organitzava, fins ara, el Ball rodó, en el qual prenién part homes, dones i criatures, tot cantant:

«Si em voleu oir
cançoneta nova
jo us la diré
d'una gran minyona:
Raimundeta adéu,
Raimundeta hermosa.

D'ençà que la casen
nit i dia plora;
no ploros, Raimunda,
que encara no és hora.

Diumenge vinent
mon duran les joies:
sabata amb taló,
la mitgeta groga.
Fandellí vermell
tallat a la moda;
manto i cirineu
a tall de sinyora.
Raimundeta adéu,
Raimundeta hermosa.»
(Artesa de Segre)

També es canta:
«Papallona, papallona
no juguis vora del foc;
amb gent que no tinguen seny
no hi vulguis tenir cap joc.»
(Ib.)

Per la nit de Sant Joan i Sant
Pere s'encenen falles a molts
carrers i es canten cançons tot
donant-se les mans:

«Esta nit si fan les falles
de Sant Pere i Sant Joan.
Ditxoses de les donzelles!
Quina alegria tindran!
Qui la ballarà
la clavellineta,
qui la ballarà
un pom d'or n'haurà,
més diners.
Jo la ballaré
la clavellineta,
jo la ballaré,
mes diners n'hauré.
Balli-la vostè, sinyora X.
balli-la vostè
que la'n balla bé.»

(Es repeteix cada dues o tres es-
trofes.)

«Esta nit si fan les falles
de Sant Pere i Sant Joan;
esta nit si fan les falles
que per tot el món si fan.

Sant Pere era bon home,
Sant Joan era bon sant;
Doneu-nos pa i violes
i tot lo que us demanam.

Veniu, veniu a la falla,
fadrinets del rededor,

que les roses en floreixen
a la nostra resplendor.

Allà dalt de la muntanya
lo cucut ja hi ha cantat.
Quan les cabres faran llana
les dones faran bondat.

Aquí dalt de la muntanya
tot lo bé de Déu hi tinc:
les roses de quatre en quatre,
els clavells de cinc en cinc.

No em doneu falses mirades,
galan jove: no en vull cap.
Me les haguéssiu donades
quan vos duva amistat.

Lo matí de Sant Joan
totes les flors tenen virtut;
també aquelles donzelletes
que als malalts donen salut.

Quines mans ni té tan blanques
lo nostre Sinyor Rector!
quines mans ni té tan blanques
per alçar Nostre Sinyor!

Dalt el cel té la cadira
Reverend Mossèn Joan,
dalt del cel té la cadira
davant de l'Esperit Sant.

Entre muntanya i muntanya
ha florit lo gessamí.
Sinyora com la X.
no n'hi ha en tot per aquí.

Una armada en vol fè'l rei;
soldats n'envia a buscá.
Aquí hi ha lo sinyor X.
que el demana per capità.

Les escales té de plata
don Josep al seu castell,
les escales té de plata
que ni el rei les té com ell;
les escales té de plata
les culleres té d'or fi,
les estovalles de seda
i els tovallons de setí.

— Sinyor X, tregue l'espasa
que hora és de peleiá;
si vostè surt en campanya
la batalla guanyarà.

— L'espasa prou la trauria
sinó que no tinc valor;
com l'espasa és petiteta
no m'atreveix lo cor.

Que contenta està la reina
de tenir tan gran persona;
aquí està X. X.

que li'n defensarà la corona.»
(Sort).

Aquesta cançó tan completa
sembla que refà la Clavellineta
trobada a Organyà fragmentària-
ment. El

Sant Joan bon sant

Sant Pere bon home
cantats per la mainada (Sant Bar-
tomeu del Grau, Centelles, etc.),
poden ésser les darreres supervi-
vències d'una cançó popular tan
plena de poesia.

La mainada salta el foc tot can-
tant:

«Foc de Sant Joan
passa-li davant;
foc de Sant Pere
passa-li darrera.»

(Elna)

TRADICIONS. — El dia de Sant
Joan al matí el que segueix nou
focs i passa per les seves mans
cendra de cada un d'ells, rentant-se
de seguida a una font, les mans
mai més li suaran (Igalada).

Els alls escalivats al foc de Sant
Joan curen del mal de coll (Ter-
rassa).

Mentre els focs cremen es pre-
nen les criatures per sota les aixel-
les, fent-les voleiar d'un costat de
foc a l'altre tot dient:

«Sant Pere bon home pas (avant)
Sant Joan bon sant (pas enrera)
feu-me lo X. ben gran (altre pas
[avant]).

Hi ha la creença que aquesta
cerimònia beneeix els petits i els
lliura de tot mal (Organyà).

Si el dia de Sant Joan els pa-

drins fan passar tres vegades
i pel mig d'un tronc de roure,
partit en dues meitats, una criatu-
ra esvinçada, aquesta curarà, si
l'arbre continua vivint una vegada
s'hauran enfaixat els dos esquei-
xos (Martorell, Esterrí d'Aneu).

La nit de Sant Joan les fal-
gueres floreixen i granen. La lla-
vor d'aquesta planta recollida
amb una peça de roba doblada en
nou plects, i al punt de la mitja
nit, té virtuts meravelloses (Es-
terri d'Aneu).

Per Sant Joan hi havia la tra-
dició de trencar un ou al punt de
la mitja nit, de tirar la clara dintre
d'un got d'aigua beneïda, dient,
mentre tocaven dotze hores, l'ora-
ció següent:

«Sant Joan bautista,
apòstol i evangelista,
per la virtut que Déu vos ha donat,
feu-me conèixer l'ofici del meu
[enamorat.]

La resposta es deduïa de les
figures que es veien al fons (Ca-
daqués, Martorell).

«La nit de Sant Joan,
les donzelles més segures
al punt de la mitja nit
fan trenta mil provatures.
Trenquen un ou de gallina,
el remenen amb el dit:
veuen un home en camisa
que ha de ser el seu marit.»
(Martorell)

FOC DE SANT PASQUAL. — El
foc que s'encén per la vetlla de
Sant Pasqual davant la plaça del
convent en el qual es conserva
aquest cos sant. Els xics re-
corren durant el dia els carrers de
la ciutat demanant en nom del
Sant un poc de llenya, un gar-
bonet, una cadira trencada, etc.,
portant a la plaça tot el que reple-
guen.

La mainada que fa la replega

de la llenya sol cantar aquesta tonada:

«San Pasqual: un garbonet,
mas que siga xicotet».

Arribada la nit, després del toc de les ànimes, i quan les campanes de totes les esglésies repiquen, s'encén la gran foguera entorn la qual es reuneix una gran multitud (Vilareal).

FOC DE SANT PERE. — És la foguera encesa davant les masies, pels carrers i places, la revetlla de Sant Pere (Cat. or., Cat. occ., Rosselló).

Entorn la foguera de Sant Pere es canta aquesta cançó:

«Lo dia de Sant Pere
fan festa major.

— Què en feu aquí, Pepa,

què en feu aquí, Pepa,
què en feu aquí tant?

— Rento les faldilles,
també el davantal,

per anar bonica
el dia de Nadal. —

Mentre l'en rentava
passa el seu galan:

— Què en teniu, Pepeta,
que en feu lo fregó?

— Què voleu que tinga?

El meu cor tristó,
que sens pare i mare
n'he quedada jo.»

(Esterrí d'Aneu)

Vid. **FOC DE SANT JOAN.**

FOC DE SANT SALVADOR. — Per la revetlla de Sant Salvador (17 de març) cada veí pot anar a tallar un pi al bosc per plantar-lo davant la seva casa i fer-hi el foc. Es tallen les branques del cim i en son lloc s'hi posa una teiera on hi ha la

llenya que crema (Santa Coloma de Farnès).

FOC DE SANT SEBASTIÀ. — La foguera que s'encenia a les masies i poblats per la revetlla de Sant Sebastià (Lluchmajor).

FOC DE SANT TELM. — 1. Les llumenetes que apareixen a les puntes dels pals i vergues de vaixells les nits tempestuoses (Palamós, Cadaqués, Tarragona, Andratx, Lluchmajor, Marratxí, Vinaroç, Alcira, València, Olcau, Carlet). 2. Les llumenetes dels cementiris (Elna). 3. Les guspieres que surten pels afores (Girona). 4. Foc que es veu passar pels aires amb gran velocitat (Santa E. de Puigoriol).

El foc de Sant Telm assenyalava bon temps (Andratx).

Conten que de vegades les llumetes de Sant Telm sortien damunt les orelles dels muls dels traguers que anaven de camí a la nit (Lluchmajor).

FOC FOLLET. — Les llumetes produïdes per la inflamació de certes matèries evaporades de substàncies animals o vegetals en estat de putrefacció (Girona, Palamós, Pineda, Prats de Llusanès, Vilafranca del Penedès, Borges, Artesa, Rossell, Vinaroç, Morella, Carlet, Sueca).

Hi havia la creença que les animes de l'altre món pujaven mitjançant aquestes llumenetes (Sueca).

BIBLIOGRAFIA

Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (director-fundador Dr. T. Carreras i Artau), *Estudis i Materials*, vol. II. Curs de 1916-1917. Any II. Barcelona, MCMXVIII, 274 pàgs.

Aquest segon volum de l'*Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya* ens dóna compte de les conferències donades pel Dr. Telesfor Aranzali sobre un *Plan de un Museo de Etnografia y Folklore en Cataluña*; per Felip Pedrell, sobre *Folklore musical hispano (Segundo curso)*; *La canción popular en los vihuelistas españoles seiscentistas*, i per Tomàs Carreras Artau, sobre *Joaquim Costa i els estudis consuetudinaris a Espanya*.

En la segona part del volum s'hi publiquen set qüestionaris per a les recerques folklòriques seguint el mètode dels qüestionaris enviats als col·laboradors del *Diccionari general* per a les recerques lexicogràfiques.

En la tercera part es dóna compte dels materials folklòrics recollits i dades abundoses per un inventari bibliogràfic-folklòric. Segueix la secció de documents, on es publica un bell projecte de *Museu d'Etnografia de Catalunya* redactat pel Dr. Aranzadi, i en la crònica es dóna compte de l'*Arxiu de Psicologia col·lectiva i Ètica hispanes*, curs V, prof. Dr. T. Carreras i Artau; *E. B. Taylor; Etnografia comparada del «jow»*, conferència del Dr. T. de Aranzadi; *L'Estudi científic del Folklore*, conferència de D. Josep M.ª Batista i Roca; *Introducció a l'estudi de la cultura material i espiritual dels negres del Sudan*, curs del Dr. Westermann; *Bruixeries i males arts en el Principat de Catalunya*, conferència de D. Francesc Carreras i Candi.

JOAN AMADES, *Termes dialectals de la comarca de Gandesa (Excursions, any V, núm. 45; 1.ª de gener de 1919; pàgs. 287-291).*

L'autor dóna en aquest petit vocabulari una sèrie de mots interessants que no ha registrat en cap diccionari català publicat fins ara. La contrada de la ribera de l'Ebre és una de les més característiques del català, per trobar-se a la regió divisòria entre els dialectes catalans i valencians.

ANTONI GRIERA, *Les Homilies d'Organyà : transcripció diplomàtica* (extret de *Vida Cristiana*, núms. 22 i 23). Barcelona, 1917. 17 pàgs.

En la introducció que precedeix la transcripció, es fa notar la semblança d'aquest text literari, el més antic de la llengua catalana, amb les homilies provençals publicades per Armitage i Chabaneau (*Revue de Langes Romanes*, XVIII, 110); amb els sermons gallo-italians publicats per Förster (*Rom. Studien*, IV, 7 ss.) i amb l'*Explicatio in Evangelia et epistolas*, de Smaragdus de Verdun, mort en 830. És interessant la constatació del fet que els monuments literaris més antics del català, provençal, italià i reto-romà (compari's les Homilies d'Einsiedeln) siguin explicacions de l'Evangelí.

La transcripció diplomàtica del text va seguida d'un glossari dels mots més interessants.

P. BARNILS, *Fòssils de la llengua (Revista de Filologia Espanyola, IV, 277-284).*

L'autor, continuant la llista de fòssils de la llengua donada en aquest BUTLLETÍ (II, 7-12, 58-62, i III, 31-49), estudia les frases i els mots : *pau plantó* «a peu dret» (creiem que s'ha d'explicar per *pal plantó* i no per *peu*); *llonga* «regnes del cavall», *l'home, ois* «fàstic», *bastiment* «vaixell», *sobres, siti* «seti», *-n* final de mot, *sos* «els seus», *mai* i *xeix*.

J. SAROÏHANDY, *El Boque de Biterna en los Fueros del Valle de Aneu (Revista de Filologia Espanyola, IV, 26-49).*

Saroïhandy, en una de les seves excursions filològiques pel Pireneu català (1903), passà uns dies a l'alta Vall d'Aneu estudiant l'interessant manuscrit del *Llibre de les Ordinacions de la Vall d'Aneu* custodiat a l'arxiu parroquial d'Esterri.

Aquest *Llibre*, interessant per a l'estudi dels costums jurídics de les valls pirenenques,* conté una sèrie d'ordinacions establertes pels prohoms a la casa de la vall, que era a València d'Aneu, les quals es refereixen a les penes que s'han de donar als que practicaran bruixeries i malefícis. Sembla que els bruixots i les bruixes anaven a un cert punt a reunir-se presidits pel *Boc de Biterna*. Saroïhandy troba aquest boc a l'altra part dels Pireneus, i Rabelais el cita en el *Pantagruel*, llibre II, cap. XXVI, i dóna les diverses localitzacions que s'han fet de *Biterna*.

La part del treball de Saroïhandy més interessant per a nosaltres és l'estudi dels trets més característics de la llengua del *Llibre d'Ordinacions*: els sons *l̄* i *u* representats per *l* i *n* en les grafies, les diverses representacions de *j* (*dj*, *g*, *tg*, *j* i *y*), la falta de *e* inicial (*scur*, *scriure*), l'ús de *ç* per *s*, *ss* al costat de *s* (*casta* i *casa*, *guissa* i *guisa*). També nota algunes formes característiques de la flexió, per més que no són suficients per a donar clariques d'aquest dialecte.

Saroïhandy creu que en els dialectalismes *pleyto*, al costat de *pleyt* i *feyt*, *entro*, *cinquenta*, etc., tenim un «exemple més de la influència de l'espanyol d'Aragó damunt el català *notarial* de Lleyda i sa província». Tot esperant la publicació del *Llibre d'Ordinacions*, ens permetem posar el nostre dubte sobre l'afirmació de Saroïhandy, quan la majoria dels notaris eren clergues d'Urgell que escrivien sempre en català. Per altra banda, els notaris i clergues de bona part dels pobles d'Aragó, tots els dels pobles aragonesos de la diòcesi de Lleyda, escrivien els actes, testaments, ordinacions, etc., en català. El *Llibre de les ordinacions de la Confraria de Sant Nicholau*, de Graus, escrit dins el segle XVIe, n'és una prova. Ultra això, les formes *pleit*, *pleid*, *pleyt* i *feit* són les dominants del català preliterari (Pujol, *Documents* (1913), pàgs. 13, 15, 17, 18, 20, 27, 32, etc.).

La desinença *-e*, de tercera persona, estesa per tot el domini del català occidental, és constatada en aquest text (*bandege*, *pusque*, *sie*, etc.). Segueixen unes notes sobre ortografia i fonètica; morfologia i sintaxi; adverbis, proposicions i conjuncions; derivats i compostos i paraules soltes.

* L'amic Ferran Valls prepara una edició d'aquest llibre.

ANTONI GRIERA, *L'Estudi de la llengua i l'Excursionisme* (extret del *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núms. 255 i 256). Barcelona, 1916, 19 pàgs. i un mapa.

L'autor, després d'exposar la manera com el llevat llatí, estès per totes les terres romanitzades, féu néixer les llengües romàniques, dóna una teoria sobre la diversificació del català i castellà. Segons aquesta teoria, la diversitat entre el català i el castellà rau en els dos corrents de civilització manifestats a Espanya en temps de la dominació romana: el corrent gallo-romà al nord-est i el corrent que unia el nord d'Àfrica amb el sud d'Espanya. Una altra part de la conferència versa sobre els estudis dialectals del català, i especialment sobre els estudis de les fronteres de la nostra llengua, assenyalant-les poble per poble, indicant els criteris fonamentals de llur diversitat i els factors històrics que han contribuït a formar-les. També s'hi assenjala la importància de la replega dels noms i de la forma dels objectes i l'estudi dels noms de lloc damunt el mateix terreny, per tal de conèixer-ne millor l'origen. Aquesta conferència va acompanyada d'un mapa, en el qual s'assenyalen les fronteres de la llengua.

Estudis Fonètics, publicats sota la direcció del Dr. P. Barnils, vol. I. Laboratori de Fonètica Experimental. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, MCMXVII. 231 pàgs.

En aquest luxós volum, que conté interessants estudis de fonètica general il·lustrats amb profusió de gràfiques, hi trobem tres estudis que interessin singularment el català, signats per P. Barnils. Els *Comentaris a un fragment recitat* (9-50), anàlisi d'una estrofa de *L'Atlàntida* de J. Verdaguer, recitada per diferents subjectes, acompanyat del recompte de la duració de cada so. *L'articulació de la k i g mallorquines* (75-82), estudi sobre l'articulació mallorquina d'aquests dos sons a base de palatogrames (comp. BUTLLETÍ DE DIALECTOLOGIA, III, 72-79) i *De fonètica catalana* (201-236), on s'estudia la nasalitat del català i les consonants nasals; l'articulació de la *r* i de *p*, *t*, *k*.

CRÒNICA

Han visitat aquestes Oficines els senyors col·laboradors següents: D. Josep Esteve (Manresa - Barcelona); D.ª Irene Rocas (Llofriu - Girona); D. Angel Sallent (Terrassa - Barcelona); Mn. Joan Santamaria (Berga - Barcelona).

Han deixat de col·laborar per raons diverses, o han estat considerats com a donats de baixa, els senyors següents : Mn. Jaume Bofarull (Tarragona); D. Bonaventura Casadevall (La Bisbal - Girona); Mn. Rafel J. Escandell (Formentera - Eivissa); Mn. Fèlix Pont (Bolvir - Lleyda).

El nostre recull lexicogràfic ha estat augmentat amb 100 paperetes del parlar vivent a la Conca de Barbarà que ens va trametre el nostre plorat col·laborador de Montblanch (Tarragona) D. Joan Poblet Teixidor (e. p. d.), poc temps abans de morir.

Aquestes Oficines acusen rebut de les lletres i comunicacions dels senyors : Rvnd. P. Conrad Aixelà (Solsona - Lleyda); D. Sebastià Armenter (Balaguer - Lleyda); D. Faustí Barberà (València); Mn. Valentí Bruch (Plana de Vich - Barcelona); D. Francesc Camps (Migjorn-Gran - Menorca); D. Agustí Casas i Vinyes (Sant Feliu de Guíxols - Girona); D. Gabriel Castellà (Igualada - Barcelona); Mn. Josep Condó (Vall d'Aran); D. Josep Esteve (Manresa - Barcelona); D. Eloi Ferrer (Benassal - Castelló de la Plana); D. Joan Florí (La Junquera - Girona); D. Llambert Font (Besalú - Girona); D. Pius Forn (Calaf - Lleyda); D. Frederic Gomez (Cervera - Lleyda); D. Josep Grau (Dues Aigües - Tarragona); D. Joan Grimalt (Formentera - Eivissa); D. Esteve Jou Parés (Girona); D. Josep Martí Cohí (Tortosa - Tarragona); Mn. Vicens R. Nadal (Burriana - Castelló de la Plana); D. Eusebi Oliveres (Alacant); D. Elies Pigem (Banyoles - Girona); Mn. Xavier Plana (Tarragona); Mn. Antoni Pons Pastor (Molinar de Llevant - Mallorca); D. Josep Rovira Cabanes (Sant Llorenç de Morunys - Lleyda); D.ª Maria Antònia Salvà (Lluchmajor - Ma-

llorca); D. Angel Sallent (Terrassa - Barcelona); Mn. Joan Santamaria (Berga - Barcelona); Rvnd. P. Plàcid Vives (Avellino - Itàlia).

Responent a la nostra invitació uns i per oferiment espontani altres, han estat inscrits col·laboradors del Diccionari General, per les localitats que s'indiquen, els senyors : D. Enric Aragonès (Montroig - Tarragona); don Joan Ardèvol (Cambrils - Tarragona); D. J. Blasi (Torroella de Montgrí - Girona); D. Jaume Busquets (Son Sardina - Mallorca); Mn. Jeroni Gelada (Olot - Girona); D. Josep Grau (Dues Aigües - Tarragona); D. Joan Grimalt (Formentera - Eivissa); D. Esteve Jou Parés (Girona); D. Grau Lacasa (La Junquera - Girona); Mn. Antoni Pons Pastor (Molinar de Llevant - Mallorca); D. Joan Puig i Alguer (Reus - Tarragona); Mn. Antoni Recasens i Vidiella (Vinyols - Tarragona); D. Marc Ribas (Botarell - Tarragona); don Feliu Rigau (Amer - Girona); D. Joan Romaní (Tarragona); D. Joan Vidal Salvó (Vendrell - Tarragona).

ADVERTIMENTS

Preguem als nostres col·laboradors:

1. Que *no ens enviïn les cèdules soltes, separades del bloc*, per no originar confusions en la feina de classificació.
2. Que escriguin les respostes amb tinta.
3. Que *no incloguin res de correspondència* en els carnets que retornen, per evitar-nos reclamacions i despeses.
4. Que, si a primers de cada mes no reben el corresponent *interrogatori*, tinguin la bondat de comunicar-ho a les Oficines.
5. Que procurin, abans de donar els *qüestionaris* per contestats, informar-se bé amb les persones velles nades a la població. *Sobretot, que el bon desig de retornar aviat els plects a les Oficines no sigui causa que quedin preguntes sense respondre!*
6. Que expliquin breument el sentit de les paraules o refranys que anotin, o bé que hi acompanyin el corresponent modisme castellà o francès, per a aclaració, si bonament el coneixen.
7. Que no es descuidin de posar el *nom* respectiu de col·laborador a la primera cèdula.
8. Que tinguin la bondat de trametre'ns, en el terme més breu possible, els *qüestionaris* no contestats encara.
9. *Que procurin retornar contestat, dintre de cada mes, el carnet corresponent*, per no endarrerir-se insensiblement en la feina.
10. *Que es valguin de l'ortografia que els sigui més familiar per a les respostes als qüestionaris*. Que per un excés d'escrúpol en l'escriure no deixin de respondre.

N. B. — Les despeses de franqueig que puguin tenir els col·laboradors en llur correspondència amb les Oficines, els seran abonades en segells de correu inclosos dins la primera comunicació que se'ls faci.

Permeteu-nos que us recomanem els advertiments que precedeixen, on resumim les observacions més oportunes que ens dicta l'experiència i que tant han de contribuir a evitar malentesos i a unificar i regularitzar la tasca.

LA DIRECCIÓ

PUBLICACIONS
DEL
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SECCIÓ FILOLÒGICA

	Ptes.
Himnes homèrics. Traducció en vers de JOÀN MARAGALL i text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA	5
El Gènesi, versió de l'hebreu segons els textos originals, i amb anotació, de MN. FREDERIC CLASCAR.	
Un vol. de 476 pàgines.	5
Edició en paper de fil	20
Museu : Hero i Leandre. — Text grec amb la versió literal en prosa de LL. SEGALÀ i en hexàmetres d'AMBROSI CARRIÓ, duent en apèndix les traduccions inèdites, en vers, de P. BERTRÀN I BROS i J. M. PELLICER I PAGÈS.	
Un vol. de 80 pàgines.	2
Edició en paper de fil	5
Mireia. Poema provençal de Frederic Mistral. Traducció catalana de MARIA-ANTONIA SALVÀ	5
Edició en paper de fil	15
El Càntic dels Càntics, versió de l'hebreu per Mn. FREDERIC CLASCAR	3
Ortografia Catalana, segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans	0'25

En premsa:

L'Exode, versió de l'hebreu per Mn. FREDERIC CLASCAR.

Virgili. Les Geòrgiques. Traducció de Mn. LLORENÇ RIBER.

Tàcit. La Germània. Traducció de C. RIBA BRACONS.

Butlletí de Dialectologia catalana (publicació semestral des de 1913).

Vol. I (abril-desembre 1913)	3
» II (gener-juny 1914)	1'50
» II (juliol-desembre 1914)	2
» III (gener-juny 1915)	2'50
» III (juliol-desembre 1915)	2'50
» IV (gener-juny 1916)	3
» IV (juliol-desembre 1916)	3
» V (gener-desembre 1917)	3
» VI (gener-juny 1918)	2'50
» VI (juliol-desembre 1918)	2'50
» VII (gener-desembre 1919)	5

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

I. — Documents en vulgar per a l'estudi de la llengua (segles XI, XII & XIII), per Mn. PERE PUJOL	2
II. — Die Mundart von Alacant. — Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen, von DR. P. BARNILS.	4
III. — Diccionari Aguiló. Fascicles I a IV. Cada un.	4
IV. — La Frontera catalano-aragonesa, per ANTONI GRIERA. Fascicle I	5
V. — Textes catalans avec leur transcription phonétique, précédés d'un aperçu sur les sons du catalan, par J. ARTEAGA PEREIRA, ordenats i publicats per P. BARNILS.	4
VI. — Estudis romànics (Llengua i Literatura), vol. I.	8
VII. — Vocabulari català-alemany del any 1502, edició fac-símil segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la transcripció, d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per P. BARNILS.	12

	Ptes.
VIII. — Diccionari Aguiló. Fascicles V, VI, VII i VIII. Cada un	4
IX. — Estudis romànics (Llengua i Literatura), vol. 2 . .	12
X. — La versione catalana dell'Inchiesta del San Graal, secondo il Codice dell'Ambrosiana di Milano I. 79 sup., publicàta da VINCENZO CRESCINI e VENAN- CIO TODESCO	10
XI. — Diccionari ortogràfic, precedit d'una exposició de l'ortografia catalana segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans. Redactat sota la direc- ció de P. FABRA, membre de la Secció Filològica . . .	5
XII. — Gramàtica Catalana, per POMPEU FABRA (segona edició)	3

En preparació:

- Estudis Romànics (Llengua i Literatura), vol. 3.
- Jaume March. Diccionari de rims. Edició crítica per
A. GRIERA.
- Andreu Febrer. Poesies. Edició crítica per M. DE
MONTOLIU.
- Diccionari de la rima, per P. FABRA i E. GUANYABÉNS.

LABORATORI DE FONÈTICA

Estudis fonètics, I	20
-------------------------------	----

EDICIONS PEDAGÒGIQUES

Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum cum ibericis versionibus, curante A. SEGALÀ, phil. prof. Vol. I. — CORNELII NEPOTIS. <i>Praefatio et Miltiadis Themis- toclisque Vitae</i> (F. Crusat; A. M. Alves, S. J.; F. de Mello, S. J.; E. de Montoliu; C. Riba Bracons, interpretibus) . .	1
---	---

En dipòsit:

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona, 1908	4
---	---

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

	Ptes.
Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans	
Anuaris MCMVII-MCMXIV. Cada un.	30
Les Pintures murals catalanes	
Fascicle I. — Pedret.	10
» II. — Sant Martí de Fenollar i Sant Miquel de la Sen.	10
» III. — Tahull i Bohí, Santa Maria d'Aneu i Sant Pere del Burgal	10
» IV. — Ginestarre, Ager, Esterri de Cardós i Mur.	
<i>En premsa.</i>	
Les Monedes catalanes, per JOAQUIM BOTET i SISÓ.	
Volum I. . . . . (<i>Agotat</i>)	
» II.	12
» III i darrer.	20
Documents per l'Historia de la Cultura catalana mig-eval, publicats per A. RUBIÓ i LLUCH.	
Volum I, contenint més de 500 documents.	16
» II i darrer . . . . . <i>En premsa.</i>	
L'Arquitectura romànica a Catalunya, per J. PUIG i CADAFALCH, A. DE FALGUERA i J. GODAY.	
Volum I. — Precedents : L'Arquitectura romana; l'Arquitectura cristiana prerromànica.	20
Volum II. — Des del segle IX a les darreries del segle XI	25
» III i darrer. — Els segles XII i XIII.	35
Les Obres d'Auzias March. Edició crítica en vista de tots els manuscrits i totes les edicions, per AMADEU PAGÈS.	
Volum I. — Introducció. Text de les poesies I-LXXIV	12
» II i darrer. — Poesies LXXV-CXXVIII. Glossari.	12
Edició de 40 exemplars en paper de fil.	50
Itinerari de Jaume I «El Conqueridor», per JOAQUIM MIRET i SANS.	
. . . . .	20
ESTUDIS DE BIBLIOGRAFIA LUL·LIANA	
I. — L'Edició maguntina de Ramon Lull, pel DOCTOR A. GOTTRON	5

II. — Bibliografia de les Impressions lul·lianes, per ELIES
ROGENT I ESTANISLAU DURÀN . . . *En premsa.*

En dipòsit :

Catàleg de la Biblioteca musical de la Diputació de Bar-
celona, per FELIP PEDRELL. (2 vols.) 65

SECCIÓ DE CIÈNCIES

Arxius

Any I, fascicles I, II i III. Cada un	4
» II » I, II i III. »	4
» III » I, II i III. »	4
» IV » I a IX. »	2
» V » I i II. »	2

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL i ÀNGEL SALLENÇ.

Volum I, fascicles I a V. Cada un	5
» II, » I i IV. »	5

Treballs de la Societat de Biologia, publicats sota la direc-
ció d'A. PI SUNYER.

Volums I a V, Cada un	10
---------------------------------	----

Fauna de Catalunya, dirigida per JOSEP M.ª BOFILL I
PICHOT.

Malacologia, fascicle I, per M. CHÀ.	5
» » II	5
» » III	1
Entomologia. <i>Dípters</i> . Fascicle I, per J. ÀRIAS ENCOBET	5
» <i>Coleòpters</i> , G. CARABUS. Fascicle I, per A. CO- DINA	5

Col·lecció de Cursos de Física i Matemàtica, dirigida per
E. TERRADAS.

Volum I. — Els elements discrets de la matèria i de la radia- ció. — Conferències per E. Terradas, recollides per I. Pòlit	3
Volum II. — Teoria de la representació conforme. — Confe- rències donades el juny de 1915 per J. REY PASTOR, redac- tades per E. TERRADAS	3

Treballs de l'Estació Acrològica de Barcelona, per E. FONT-SERÉ.

Volum I, 1914.	4
» II, 1915	4
» III, 1916	4

Treballs de la Institució Catalana d'Historia Natural.

Volum I, 1915.	10
» II, 1916	10
» III, 1917	10
Treballs del servei tècnic del paludisme (1915-1916).	5

Biblioteca Filosòfica, dirigida per EUGENI D'ORS.

Volum I. <i>Vives a Anglaterra</i> , per FORSTER WATSON	10
» II. <i>La Natura i la Historia</i> , per PEDRO DORADO MONTERO	6

BIBLIOTECA DE CATALUNYA**Butlletí de la Biblioteca de Catalunya**

Any I, n.º 1 (gener-abril)	1'50
» n.º 2 (maig-agost)	3
» n.º 3 (setembre-desembre)	1'50
» II, n.º 4 (gener-agost)	4
» n.º 5 (setembre-desembre)	2
» III, n.º 6 (gener-desembre 1916)	5
» IV, n.º 7 (gener-desembre 1917)	10

Butlletí d'Adquisicions, 1918 . . . . .

1

Catàleg de la Col·lecció Cervàntica Bonsoms, per JOAN GIVANEL I MAS.

Vol. I (anys 1590-1800)	20
Edició de 40 exemplars numerats en paper de fil	40
Vol. II (anys 1801-1870)	30
Edició de 40 exemplars numerats en paper de fil	50

MEMÒRIES I DOCUMENTS DELS TREBALLS
FETS PER L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SECCIÓ FILOLÒGICA

Ptes.

1. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni de 1913-1914 . . . . . 0'25
2. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni 1915-1916 . . . . . 0'25

LABORATORI DE FONÈTICA EXPERIMENTAL

1. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació Provincial de Barcelona sobre la creació d'un Laboratori de Fonètica Experimental. — Barcelona, 1914. . . . . 0'25
2. — Treballs realitzats durant l'any 1917 . . . . . 0'50

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

1. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor Alcalde de Barcelona proposant la fundació d'una Biblioteca Catalana, i llegida en Consistori del dia 13 de novembre de 1907. — Barcelona, 1907 . . . . . 0'25
2. — Dictamen-acord de l'Institut d'Estudis Catalans proposant a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona l'adquisició de la Biblioteca Aguiló. — Barcelona, 1907 . . . . . 0'25
3. — Memoria presentada als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona, per l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets des de la seva fundació fins al 31 de desembre de 1908. — Barcelona, 1908 . . . . . 0'25
4. — Informe que l'Institut d'Estudis Catalans va traslladar a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació de Barcelona sobre l'estat d'alguns arxius de Ca-

- talunya i la conveniència de la seva millor instal·lació.
— Barcelona, 1908 . . . . . 0'25
5. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1909. — Barcelona, 1909 . . . . . 0'25
6. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1910. — Barcelona, 1910. . . . . 0'25
7. — Exposició d'un pla de publicació de les Cròniques Catalanes. — Barcelona, 1912 . . . . . 0'25
8. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona sobre la celebració del VI Centenari de la mort de Ramon Lull. — Barcelona, 1914 . . . . . 0'25
9. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre la conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. — Barcelona, 1914 . . . . . 0'25
10. — Memòries presentades per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre l'exploració d'estacions prehistòriques i la conservació i catalogació de monuments . . . . . 0'25
11. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1914 per a la Conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. — Barcelona, 1915 . . . . . 0'25
12. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1913. — Barcelona, 1916. . . . . 0'25
13. — Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1914. — Barcelona, 1916. . . . . 0'25

(Elna). — Lladó, Vifred (Súria). — Llebaria, Dalmau (Belltall). — Lloberas^o Pere (La Bisbal). — Macabich, Isidre, prev. (Eivissa). — Manyà, Joan, prev. (Gandesa). — Marín, Manuel, prev. (Ginetorres). — Martí Bofarull, Deogràcies (Santa Coloma de Queralt). — Martí Cohí, Josep (Tortosa). — Martí Ibáñez, Ramon (Veciana). — Martí Sanjaume, Jaume (Puigcerdà). — Martínez de Huete i Bori, Manuel (Llagostera). — Martínez Martínez, Francesc (Altea). — Masó Escubós, Josep M.^a (Olost de Llussanès). — Medina, Francesc (Eivissa). — Melendres i Rué, Josep (Tarragona). — Modolell Sans, Pau (Sant Vicens dels Horts). — Monrós Fitó Ramon (Tremp). — Montserrat, Josep, prev. (Vallmoll). — Moragas, Fidel de (Valls). — Nadal, Vicens R., prev. (Burriana). — Negre, Ramon (Sant Joan Despí). — Novell, Ramon (Tàrraga). — Oliveres, Eusebi (Alacant). — Picó Bonmati, Emili (Sant Pere de Ribes). — Pigem, Elies (Banyoles). — Plana, Xavier, prev. (Tarragona). — Pons Pastor, Antoni, prev. (Molinars de Llevant). — Pont, Antoni, prev. (Lluçmajor). — Pont, Fèlix, prev. (Bolvir). — Pregonas, Josep (Cornet). — Puig i Alguer, Joan (Reus). — Pujol, Mercè (Benissanet). — Piñas, Ramon, prev. (Poboleda). — Recasens, Antoni, prev. (Vinyols). — Rendé, Josep M.^a (Espluga de Francolí). — Riba, Joan, prev. (Isil). — Ribas, Marc (Botarell). — Rigau, Feliu (Amer). — Roca, Salvador, prev. (Milà). — Rocas, Irene (Llofríu). — Romani, Joan (Tarragona). — Rovira, Andreu, prev. (Bagà). — Rovira, Ignasi, prev. (Rabós d'Empordà). — Rovira, Melcior (Adzaneta del Maestrat). — Rovira, Josep de (Sant Llorens de Morunys). — Ruiz Llussà, Andreu, prev. (Fraga). — Romani, Amador (Vilanova i Geltrú). — Sala, Josep, prev. (Cadaqués). — Salvà, Maria Antònia (Lluçmajor). — Sallent, Angel (Terrassa). — Sambaola, Ramon (Salt). — Sans i Rosell, A. (Vilafranca de Penedès). — Santamaria, Joan, prev. (Berga). — Sarri, Jaume M.^a (Solsona). — Serra, Ciril, prevere (Ager). — Serra, Jaume (Vendrell). — Serra i Boldú, Valeri (Bellpuig). — Sicre, Ricard (Bellver). — Tarragó, Jaume, prev. (Pont d'Armentera). — Torné i Balagué, Joan (Sant Carles de la Ràpita). — Traver, Benet (Vilareal). — Uldemolins, Andreu (Alcanar). — Vanaclocha, Josep (Carlet). — Vayreda Olives, Pere (Lladó). — Vidal Salvó, Joan (Vendrell). — Vila, P. Frederic (Solsona). — Vilaró, Jaume, prev. (Avinyó). — Vilaseca, Josep (Torre de Capdella). — Viñas Triadó, R. (Anglès). — Vives Canals, P. Plàcid (Montserrat). — Zurriaga, Macari (Olocau).

EL «BUTLLETÍ DE DIALECTOLOGIA CATALANA»

constarà anualment de dos números de 32 pàgines almenys

El preu de subscripció serà de 5 pessetes l'any

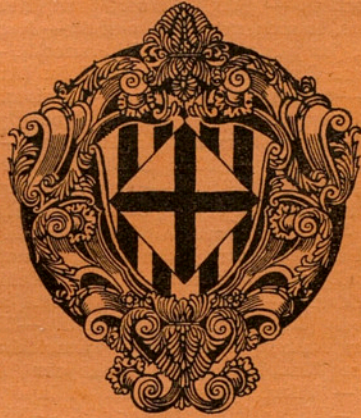
Tota la correspondència s'adreçarà a la Direcció de les oficines del Diccionari General de la Llengua Catalana: Institut d'Estudis Catalans, Palau de la Diputació, Barcelona

REPRESENTANTS A L'ESTRANGER:

ALEMANYA : Otto Harrassowitz, Buchhandlung : LEIPZIG
FRANÇA : Edouard Champion, 5, Quai Malaquais : PARIS

Els col·laboradors del Diccionari rebran la publicació de franc

5 pessetes